

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών &
Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
Σχολή Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς Σπουδές

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της

Αντωνιάδου Μαρίας

με

ΑΜ: mad18032

Επιβλέποντες Καθηγητές:

κ. Νικόλαος Βασιλειάδης και κ. Σοφία Μπουτσιούκη

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας:

Η εκπαιδευτική διπλωματία (ΕΔ), ως υποκατηγορία δημόσιας διπλωματίας, και η συνεισφορά της στην άσκηση της σύγχρονης Εξωτερικής πολιτικής των κρατών της Ε.Ε. μέσω της ήπιας ισχύος. Μελέτη περιπτώσεων της Μεγάλης Βρετανίας και των Η.Π.Α στην άσκηση Εκπαιδευτικής Διπλωματίας.

Ευχαριστίες

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή ειδίκευσης εκπονήθηκε στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονία που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη. Η εργασία πραγματεύεται την έννοια και το περιεχόμενο των όρων της Εκπαιδευτικής και Πολιτισμικής Διπλωματίας, την συνεισφορά της στην εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις, ως μορφής ήπιας ισχύος, και κάνει αναφορά στους Ελληνικούς φορείς που την ασκούν.

Το τελικό αποτέλεσμα που εμπεριέχεται στις σελίδες που έπονται αποτελεί επιστέγασμα βιβλιογραφικής επισκόπησης αλλά και συνεργασίας με μία σειρά ανθρώπων χωρίς την πολύτιμη συνεργασία των οποίων η ολοκλήρωση της παρούσης δεν ήταν εφικτή.

Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα της εργασίας μου κ. Νικόλαο Βασιλειάδη, καθηγητή στο Τμήμα Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για την πολύτιμη καθοδήγησή του και στήριξη σε όλα τα στάδια της εκπόνησης της παρούσης εργασίας, καθώς επίσης και για την άψογη συνεργασία μας.

Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην συνεπιβλέπουσα της εργασίας, την αξιότιμη καθηγήτρια, κ. Σοφία Μπουτσιούκη, η συνεισφορά της οποίας στην εκπόνηση της παρούσης διπλωματικής εργασίας, ήταν εξίσου σημαντική.

Αντωνιάδου Μαρία, Θεσσαλονίκη, 2020

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στόχευση της παρούσης εργασίας είναι αφενός να οροθετήσει την εκπαιδευτική διπλωματία σε θεωρητικό επίπεδο και αφετέρου να δείξει σε πρακτικό επίπεδο (με την παρουσίαση δύο παραδειγμάτων επιτυχούς άσκησης εκπαιδευτικής και πολιτισμικής διπλωματίας των χωρών των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας) τον τρόπο άσκησης αποτελεσματικής πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας, ενώ παράλληλα επιχειρεί να σκιαγραφήσει την εκπαιδευτική διπλωματική δραστηριότητα της Ελλάδος τόσο στο Ευρωπαϊκό, όσο και στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον (μέσα από την καταγραφή και σύντομη παρουσίαση οργανισμών, φορέων, συμπράξεων, Δικτύων που εμπλέκονται στην άσκηση Εκπαιδευτικής Διπλωματίας). Επιπρόσθετα, επιχειρείται η ανάδειξη της Εκπαιδευτικής διπλωματίας, ως κλάδου της Πολιτιστικής Διπλωματίας, που εντάσσεται σε μία διαφορετική προσέγγιση άσκησης εξωτερικής πολιτικής, πέραν της παραδοσιακής διπλωματίας στην σύγχρονη εποχή, και αφορά όχι μόνο τα κράτη και τις κυβερνήσεις, αλλά εμπλέκει την κοινωνία των πολιτών και τους μη κρατικούς δρώντες, οι οποίοι μπορούν άμεσα ή έμμεσα, συνειδητά ή ασυνείδητα, να επηρεάσουν τις εξελίξεις και να διαδραματίσουν ρόλο στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους ή να κατευθύνουν τάσεις και αντιλήψεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος, γίνονται κάποιες επισημάνσεις σχετικά με το τι θα μπορούσε να βελτιωθεί στην ελληνική εκπαιδευτική διπλωματία, να υιοθετηθούν κάποιες καλές πρακτικές, ούτως ώστε να αναδειχθεί περαιτέρω η χρηστικότητα της και να εργαλειοποιηθεί αποτελεσματικότερα ως μέσο άσκησης αλλά και χάραξης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και επιρροής σε χώρες του εξωτερικού.

Λέξεις Κλειδιά: Εκπαιδευτική Διπλωματία, Πολιτιστική Διπλωματία, Ήπια Ισχύς, Δημόσια Διπλωματία, Διπλωματία της Γνώσης

ABSTRACT

The aim of this paper is, on the one hand, to define conceptually the term educational diplomacy on a theoretical level and, on the other hand, to show on a practical level (through the presentation of two examples of successful educational and cultural diplomacy in the USA and Great Britain) how to practice effective cultural and educational diplomacy; while, at the same time, it attempts to outline the educational diplomatic activity of Greece both in the European and in the wider international environment, as well (through the recording and brief presentation of organizations, institutions, partnerships, international networks involved in the practice of Educational Diplomacy). In addition, there is an effort to promote Educational diplomacy, as a branch of Cultural Diplomacy, and as a differentiated “soft power” approach to foreign policy, in parallel to the traditional one, which concerns not only states and governments, but also involves civil society and non-state actors, who can directly or indirectly, consciously or unconsciously, exert influence on international relations and developments and play a role in shaping a state's foreign policy or directing trends and perceptions globally. Finally, some remarks are made on what could be improved in Greek educational diplomacy, stressing the necessity to adopt some good practices, in order to further highlight its usefulness and its more effective use as a means of exercising and formulating Greek foreign policy and influence in countries all over the world.

Key words: Educational Diplomacy, Cultural Diplomacy, Soft Power, Public Diplomacy, Diplomacy of Knowledge

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών &
Ευρωπαϊκών Σπουδών**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7-8
Κεφάλαιο 1ο: Διπλωματία: έννοια και περιεχόμενο	
1.1. Η έννοια της Διπλωματίας.....	9-10
1.2. Η Δημόσια Διπλωματία.....	11-15
Κεφάλαιο 2ο: Η Εκπαιδευτική Διπλωματία, ως πτυχή της Πολιτιστικής Διπλωματίας	
2.1. Πολιτιστική Διπλωματία: Έννοια και Περιεχόμενο.....	16-20
2.2. Πολιτιστική και Εκπαιδευτική Διπλωματία και «Ηπια Ισχύς»	21-26
2.3. Η Ελλάδα και η άσκηση Πολιτιστικής-Εκπαιδευτικής Διπλωματίας.....	27-31
2.4. Η Εκπαιδευτική Διπλωματία.....	31-34
2.5. Επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής.....	34-38
Κεφάλαιο 3ο: Φορείς και Οργανισμοί Άσκησης της Εκπαιδευτικής Διπλωματίας	
3.1. Το Υπουργείο Παιδείας-Βασικός φορέας άσκησης Εκπαιδευτικής Διπλωματίας	39-40
3.1.1. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικά Προγράμματα του ΟΟΣΑ.....	40
3.1.2. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές δράσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόωθηση της Εκπαιδευτικής Διπλωματίας.....	43
3.1.3. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές δράσεις του Ο.Η.Ε.....	44-46
3.1.4. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές δράσεις της UNESCO.....	47
3.1.5. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές δράσεις Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος	48
3.1.6. Συμμετοχή σε Περιφερειακές Πρωτοβουλίες και Οργανισμούς της ευρύτερης περιοχής της Βαλκανικής/Μεσογείου	48
3.1.7. Συμμετοχή σε Διεθνείς Εκπαιδευτικές Συμπράξεις και Δίκτυα.....	49-56
3.2. Ι.Π.Ο.Δ.Ε.....	57
3.2.1. Συντονιστές Εκπαίδευσης Εξωτερικού ως Εκπαιδευτικοί Διπλωμάτες.....	57-60
3.2.2. Πνευματικά Ιδρύματα Ελληνικού Ενδιαφέροντος Εξωτερικού.....	61

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών &
Ευρωπαϊκών Σπουδών

Κεφάλαιο 4ο : Η συνεισφορά των Μορφωτικών Ινστιτούτων στην Εκπαιδευτική Διπλωματία. Η περίπτωση των Η.Π.Α και της Μ. Βρετανίας

4.1. Ο ρόλος των Μορφωτικών Ινστιτούτων στην Εκπαιδευτική Διπλωματία...	62-64
4.2. Τα ξένα Μορφωτικά Ινστιτούτα στην Ελλάδα.....	65-66
4.3. Η.Π.Α.....	66-69
4.3.1. Ίδρυμα Fulbright.....	70-72
4.3.2. Hellenic American Union- Ελληνο-αμερικανική ένωση.....	73-74
4.4. Μεγάλη Βρετανία.....	75-78
Κεφάλαιο 5ο: Συμπεράσματα-Επισημάνσεις.....	79-82
Βιβλιογραφία.....	83-85
Ηλεκτρονικές Πηγές.....	85-88
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	89-90

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι αφενός να οροθετήσει την πολιτιστική και εκπαιδευτική διπλωματία σε θεωρητικό επίπεδο αλλά και να δείξει σε πρακτικό επίπεδο (με την παρουσίαση δύο παραδειγμάτων επιτυχούς άσκησης εκπαιδευτικής και πολιτισμικής διπλωματίας των χωρών των Η.Π.Α και της Μεγάλης Βρετανίας) τον τρόπο άσκησης της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας. Παρουσιάζει μία διαφορετική προσέγγιση άσκησης εξωτερικής πολιτικής, πέραν της παραδοσιακής έννοιας της διπλωματίας στην σύγχρονη εποχή, που αφορά όχι μόνο τα κράτη και τις κυβερνήσεις, αλλά και την κοινωνία των πολιτών και τους μη κρατικούς δρώντες, οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν τις εξελίξεις και να διαδραματίσουν ρόλο στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους ή να κατευθύνουν τάσεις και αντιλήψεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε αυτό το σημείο, η αναφορά στη δομή της συγκεκριμένης εργασίας κρίνεται σημαντική για την ορθή κατανόηση του συνόλου των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτήν. Συγκεκριμένα, η δομή της παρούσης εργασίας συνίσταται σε πέντε κεφάλαια. Το **πρώτο κεφάλαιο**, αποτελεί ένα προοίμιο, στο οποίο επιχειρείται μία εννοιολογική προσέγγιση και η οροθέτηση της κλασσικής ή παραδοσιακής διπλωματίας, της οποίας η πολιτιστική και εκπαιδευτική διπλωματία αποτελούν εξειδικευμένες προεκτάσεις, με παράθεση ορισμών που προέκυψαν από την ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας. Επίσης, επιχειρείται η οροθέτηση της δημόσιας διπλωματίας, ενός τύπου εξωστρεφούς διπλωματίας, η οποία έχει καταστεί ζωτικό τμήμα της διπλωματικής δραστηριότητας και της εξωτερικής πολιτικής των κρατών. Η τεχνολογική πρόοδος και ο ιλιγγιώδης ρυθμός μετάδοσης της πληροφορίας οδηγεί σε αυτή τη νέα μορφή δημόσιας διπλωματίας που εμπλέκει ιδιώτες, απλούς πολίτες, μη κρατικούς δρώντες στην λήψη απόφασης για θέματα διεθνών σχέσεων και εξωτερικής πολιτικής. Μετά την εννοιολογική-ερμηνευτική προσέγγιση του εισαγωγικού κεφαλαίου και την ανάδειξη της έννοιας και σπουδαιότητας της διπλωματίας, έπεται το **δεύτερο κεφάλαιο**, όπου γίνεται αναφορά και παρουσίαση των εννοιών της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας, που αποτελούν και τον

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

κεντρικό άξονα της θεματικής της συγκεκριμένης εργασίας και εστιάζει στην ανάδειξη των βασικών παραμέτρων άσκησης της ελληνικής πολιτιστικής/εκπαιδευτικής διπλωματίας. Συγκεκριμένα, υποδεικνύονται τα θεσμικά όργανα και φορείς άσκησης πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας στα πλαίσια άσκησης της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Σε άλλη υποενότητα του ίδιου κεφαλαίου αναδεικνύεται η σπουδαιότητα που προσδίδει η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) στην ήπια ισχύ (soft power), ως καταλύτη για την εδραίωση της ειρήνης και της ανθεκτικότητας των κρατών. Γι αυτό το λόγο, παρατίθενται αποσπάσματα της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας της Ε.Ε. (European Union Global Strategy 2016), ενώ γίνεται αναφορά στην στρατηγική της Ε.Ε. για τις διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις που συνοδεύεται και από μία σύντομη επισκόπηση της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής για να κατανοήσουμε τη διαδρομή και την εξέλιξη της εκπαιδευτικής διπλωματίας στην Ε.Ε. Στο **τρίτο** κατά σειρά **κεφάλαιο**, επιχειρείται η απαρίθμηση και παρουσίαση των φορέων (πχ. Υπουργείο Παιδείας, Ι.Π.Ο.Δ.Ε κ.λπ) στην Ελλάδα που εμπλέκονται στην άσκηση εκπαιδευτικής διπλωματίας, εξηγείται η διάρθρωση των εντεταλμένων προς τούτο οργάνων, η εξιστόρηση των δράσεων και των πρωτοβουλιών τους, η αποσαφήνιση του ρόλου τους. Μετά την αποσαφήνιση των παραπάνω ακολουθεί το **τέταρτο κεφάλαιο**, στο οποίο μελετώνται οι παραδειγματικές περιπτώσεις της Μεγάλης Βρετανίας, και των ΗΠΑ, για αναδείξουμε πετυχημένα παραδείγματα εφαρμογής της εκπαιδευτικής διπλωματίας. Μετά την θεωρητική πλαισίωση αλλά και την παράθεση πετυχημένης πρακτικής εφαρμογής άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματίας μέσα από τις παραπάνω περιπτώσεις ακολουθεί το επιστέγασμα της εργασίας, το καταληκτικό **πέμπτο** κεφάλαιο, όπου παρατίθενται συνοπτικά τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας και παρατίθενται κάποιες επισημάνσεις, ούτως ώστε να αναδειχθεί η χρηστικότητα της εκπαιδευτικής διπλωματίας και να εργαλειοποιηθεί αποτελεσματικότερα, ως μέσο άσκησης ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και επιρροής σε χώρες του εξωτερικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ:
ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1.1 Η έννοια της Διπλωματίας

Πριν περάσουμε στην αποσαφήνιση των όρων πολιτιστική διπλωματία ή εκπαιδευτική διπλωματία χρήσιμο θα ήταν να προσεγγίσουμε εννοιολογικά τον όρο κλασσική ή παραδοσιακή διπλωματία, της οποίας αποτελούν και εξειδικευμένες προεκτάσεις. Η διπλωματία σύμφωνα με την Hone (2015)¹ είναι η διαχείριση των διεθνών σχέσεων μέσω διαπραγματεύσεων. Αναλαμβάνεται από ορισμένους κρατικούς αξιωματούχους που απολαμβάνουν προνόμια και ασυλίες όταν βρίσκονται στο εξωτερικό. Η διπλωματία, επίσης, είναι ο «διάλογος μεταξύ των κρατών» κατά τον Watson (1984)² και αποτελεί συνεκτικό υλικό και αναγκαία συνθήκη λειτουργίας του διεθνούς συστήματος.

Σύμφωνα με τον Καρβουναράκη (2013:9)³ η διπλωματία

«ευνοεί και επιτρέπει τη διεθνή συνεργασία και μπορεί να αποτελέσει την εναλλακτική λύση στην ιδιαίτερα επικίνδυνη χρήση βίας προς επίλυση διεθνών διαφορών. Είτε ως εργαλείο εξωτερικής πολιτικής, είτε ως θεσμός του διεθνούς συστήματος, η διπλωματία αποτελεί μία ζωτική κρατική δραστηριότητα».

Συνήθως, αναφέρεται στη διεξαγωγή των διεθνών σχέσεων με τη μεσολάβηση των επαγγελματικών διπλωματών όσον αφορά ένα πλήρες φάσμα επίκαιρων θεμάτων που σχετίζονται με το εμπόριο, τον πόλεμο, την οικονομία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον και τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁴ Η διπλωματία επηρεάζει τις αποφάσεις και τη

¹ Hone Katharina, (2015) What is Diplomacy? Towards Education Diplomacy?

<https://www.diplomacy.edu/blog/what-diplomacy-towards-education-diplomacy>

² Watson Adam, (1984). *Diplomacy, the Dialogue between States*, Methuen, London

³ Καρβουναράκης Θεοδόσιος, (2013) *Η τέχνη της Διπλωματίας*, Εκδόσεις Θύραθεν, Θεσσαλονίκη

⁴ Ronald Peter Barston, (2006) *Modern diplomacy*, Pearson Education, p. 1

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

συμπεριφορά των κυβερνήσεων με εργαλεία τον διάλογο, τη διαπραγμάτευση και μη βίαια μέσα, με απώτερο στόχο τη διακρατική επικοινωνία και την προαγωγή των ισορροπιών μεταξύ των κρατών. Σύμφωνα με τον Καρβουναράκη (2013:10),

«οι μέθοδοι διεξαγωγής της διπλωματικής δραστηριότητας αλλά και τα υποκείμενα άσκησής της μεταβλήθηκαν δια μέσου των αιώνων ακολουθώντας τις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές εξελίξεις και από την κλασσική διπλωματική πρακτική έλαβε διαφορετικές μορφές, καθώς το σκηνικό του διεθνούς συστήματος δεν παρέμεινε αμετάβλητο εξαιτίας του αυξανόμενου πλήθους των νέων κρατών που εμφανίστηκαν αλλά και την πληθώρα νέων δρώντων στο διεθνές σύστημα, όπως οι Διεθνείς Οργανισμοί και οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί».

Ενώ, ο Nicholas Cull προσεγγίζει εννοιολογικά την διπλωματία ως, την «προσπάθεια του διεθνούς δρώντος να παραμορφώσει το διεθνές περιβάλλον μέσω μηχανισμών που δεν είναι πόλεμοι και εμπλοκής του με έναν άλλο διεθνή δρώντα» (Cull, 2009)⁵.

Ο Wight (1991:228-229)⁶ παρουσιάζοντας την Γκροτιανή διπλωματική θεωρία αναφέρει ότι η διπλωματία διέπεται από συγκεκριμένες προϋποθέσεις, αρχές και κανόνες, όπως η εμπιστοσύνη, η αυτοσυγκράτηση, το μέτρο, ο σεβασμός κλπ, όπως αυτές συνοψίζονται στο παρακάτω παράθεμα:

«την θεωρία της ισορροπίας ισχύος, προϋποθέτει ή απαιτεί την ύπαρξη δύο βασικών προϋποθέσεων: πρώτον, την υλική ή φυσική, τη δυνατότητα να συναλλάσσονται τα μέρη με ίσους όρους και δεύτερον, την ηθική την δυνατότητα να υπάρχει μεταξύ των μερών αμοιβαία εμπιστοσύνη. Οι αρχές της διπλωματίας είναι η αντίθετη ομάδα πρέπει να μπορεί να είναι έτοιμη να διαπραγματευτεί μέσα σε πνεύμα εμπιστοσύνης. Η δεύτερη αρχή είναι η μετριοπάθεια και η αυτοσυγκράτηση, η διατήρηση της αίσθησης του μέτρου, απουσία δογματικότητας ή εθνικού εγωισμού και ετοιμότητα για παραχωρήσεις, και υποχωρήσεις στα μη ουσιώδη ζητήματα. Η τρίτη αρχή σεβασμός για την άλλη πλευρά».

Από την άλλη η Μακιαβελική ή ρεαλιστική αντίληψη για την διπλωματία σύμφωνα με τον Wight (1991:239) μπορεί να ταξινομηθεί σε τέσσερις κατηγορίες: η αέναη ρευστότητα της πολιτικής ζωής ή ικανότητα προσαρμογής στην αλλαγή, τρόμος και απληστία, διαπραγμάτευση από θέση ισχύος και τεχνική διαπραγμάτευσης, ενώ για την Καντιανή θεώρηση αναφέρει ότι προϋπόθεση και σκοπός της διπλωματίας πρέπει να είναι η μείωση της έντασης και η ειλικρινής διπλωματία.

⁵ Cull, N., (2008) **Public Diplomacy in a Changing World**, The Annals of the American Academy of Political and Social Science 616(1):6-8 διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/277443540_Public_Diplomacy_in_a_Changing_World [προσπελάστηκε στις 15/05/2020]

⁶ Wight, M., (1991) *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, εκδ. Ποιότητα, 4^η έκδοση, Αθήνα 2011

1.2. Δημόσια Διπλωματία

Η τέχνη των διεθνών σχέσεων ανήκε κατά αποκλειστικότητα στην δικαιοδοσία των αρχηγών κρατών ή των επισήμων εντεταλμένων τους. Αργότερα, στην πορεία ανεδύθη μία νέα παράμετρος, η λεγόμενη «δημόσια διπλωματία», που αποσκοπεί στην προώθηση ευνοϊκών σχέσεων μεταξύ των εθνών. Σύμφωνα με την ακόλουθο τύπου, Σερβιτζόγλου (2020), πριν από λίγες δεκαετίες, ο όρος «Δημόσια Διπλωματία» θα συνιστούσε *«contradictio in terminis»*, καθώς η παραδοσιακή Διπλωματία λάμβανε χώρα ανέκαθεν κεκλεισμένων των θυρών, υπό πλήρη μυστικότητα, στη γλώσσα των Γάλλων ευγενών. Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα (Σερβιτζόγλου:2020),⁷

«η Δημόσια Διπλωματία είναι το σύνολο των δημοσίων σχέσεων που ασκεί ένα κράτος-έθνος με τα υπόλοιπα. Είναι το αποτύπωμα του στη διεθνή κοινότητα, το nation και state branding. Ταυτόχρονα Δημόσια Διπλωματία είναι η εικόνα που ένα κράτος καλλιεργεί στα ξένα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, έντυπα και διαδικτυακά»

Μέσα από τις δραστηριότητες της Δημόσιας Διπλωματίας εξυπηρετούνται όχι μόνο πολιτικές σκοπιμότητες αλλά και ταυτόχρονα συνεισφέρει στην ευρύτερη επικοινωνία και στην ενίσχυση του πνεύματος αμοιβαίας κατανόησης, συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των λαών. Χαρακτηριστική για την σπουδαιότητα και την προστιθέμενη αξία της δημόσιας διπλωματίας είναι και η αναφορά του Βλάση (2020)⁸, Υφυπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος σε χαιρετισμό που απηύθυνε στην διαδικτυακή συζήτηση-φόρουμ, που διοργάνωσε η γενική γραμματεία Δημόσιας Διπλωματίας, Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων του υπουργείου Εξωτερικών, με θέμα: «Turning the Tide: How to reverse a negative image: The case of Greece», όπου ανέφερε ότι

⁷ Σερβιτζόγλου, Μυρένα (2020) Δημόσια Διπλωματία: Μία Διπλωματία για τον πολίτη, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/demosia-diplomatia-mia-diplomatia-yia-ton-polite_gr_5ed9db75c5b6f4e9bed795b9 [προσπελάστηκε στις 29/06/2020]

⁸ Βλάσης (2020) Χαιρετισμός στο φόρουμ-διαδικτυακή συζήτηση, που διοργάνωσε την Πέμπτη (18 Ιουνίου) η γενική γραμματεία Δημόσιας Διπλωματίας, Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων του υπουργείου Εξωτερικών, με θέμα: «Turning the Tide: How to reverse a negative image: The case of Greece», διαθέσιμο στο: <https://www.pagenews.gr/2020/06/19/politiki/blasis-i-dimosia-diplomatia-zotiko-meros-tis-epirrois-enos-kratous/> [προσπελάστηκε στις 02/07/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«στον σημερινό διασυνδεδεμένο και ταχέως εξελισσόμενο κόσμο, στον οποίο οι πληροφορίες ταξιδεύουν με υψηλές ταχύτητες, η δημόσια διπλωματία έχει καταστεί ζωτικό μέρος της διπλωματικής επιρροής ενός κράτους» και σημείωσε πως οι αντιλήψεις έχουν σημασία στη διεθνή πολιτική και αποτελούν μια σημαντική πτυχή ήπιας ισχύος, προσθέτοντας πως η προώθηση της εικόνας απαιτεί συνεχή επαγρύπνηση καθώς και μεγάλη διορατικότητα που θα επιτρέψει στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν τις τρέχουσες τάσεις».

Η διπλωματία, όπως και πολλοί τομείς της δημόσιας διοίκησης, επηρεάζεται από τις αλλαγές που συντελούνται στην σύγχρονη εποχή. Η παγκοσμιοποίηση, η αλματώδης πρόοδος των τεχνολογιών επικοινωνίας και πληροφόρησης σε συνδυασμό με την συνεχή διεύρυνση της Κοινωνίας των Πολιτών, δημιούργησαν νέα απαιτήσεις στις οποίες τα κράτη-δρώντες έπρεπε να προσαρμοσθούν και να αξιοποιήσουν τα νέα δεδομένα. Η διαδικασία της ομοιογενοποίησης την εποχή της πληροφορίας που χαρακτηρίζεται από την πρόοδο των τεχνολογιών επικοινωνίας έχουν προσαρμόσει τη δομή διανομής ισχύος.⁹ Επομένως, προκύπτει η τάση για την εργαλειοποίηση μιας νέας μορφής διπλωματίας που δεν θα είναι εσωστρεφής και προνόμιο μίας περιορισμένης κάστας κατ'επάγγελμα, συνήθως, διπλωματών, μίας διπλωματίας που θα έχει άνοιγμα στην κοινωνία των πολιτών και των μη κρατικών δρώντων, οι οποίοι θα μπορούν να διαμορφώνουν και να επεμβαίνουν στην χάραξη της διπλωματικής γραμμής μίας χώρας. Σχετικά με την ανάδυση μίας νέας μορφής διπλωματίας κάνει λόγο ο Καψάσκης¹⁰ αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

«στη μετανεωτερική εποχή η ταχεία τεχνολογική πρόοδος και η ιλιγγιώδης ταχύτητα με την οποία η πληροφορία εξαπλώνεται σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης, η επιρροή που ασκείται στο διεθνές σύστημα από μη κρατικούς δρώντες και η ανάδυση μιας παντοδύναμης ιδιωτικής κοινωνίας που διαδραματίζει όλο και πιο ενεργό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο τομέα της εξωτερικής πολιτικής, καθιστούν απαραίτητη την ανάπτυξη μιας νέας μορφής διπλωματίας, η οποία δεν θα προτάσσει ως πρώτη, αφηγηματική επιδίωξη το συμφέρον, αλλά την κατανόηση των προτεραιοτήτων, των αξιών και των συμβόλων των άλλων χωρών».

Η διπλωματία είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη ενός διεθνούς συστήματος και μιας διεθνούς κοινωνίας. Οι λειτουργίες που επιτελεί η διπλωματία στο σύστημα των

⁹ Hyungseok Kang (2013) Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy, Culture & Creative Industries King's College London διαθέσιμο στο: <http://culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011-08-loam/Reframing-Cultural-Diplomacy-International-Cultural-Politics-of-Soft-Power-and-the-Creative-Economy-Hyungseok-Kang.pdf>

¹⁰ Καψάσκης, (2017) https://www.huffingtonpost.gr/petros-kapsaskis/-_11344_b_16287696.html

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

σύγχρονων κρατών συνοψίζονται με βάση όσα υποστηρίζει ο Bull (2001:223-225)¹¹ ως εξής:

«Πρώτον η διπλωματία διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ των πολιτικών ηγετών των κρατών και άλλων οντοτήτων στην παγκόσμια πολιτική. Χωρίς την επικοινωνία δεν θα μπορούσε να υπάρξει καμία διεθνής κοινωνία ούτε κάποιο διεθνές σύστημα. Δεύτερον, η διπλωματία ασχολείται με τη διαπραγμάτευση συμφωνιών και προσπαθεί να ανακαλύψει την περιοχή στην οποία συμπίπτουν τα συμφέροντα των δύο μερών για να αποφευχθούν τυχόν διενέξεις και να επιτευχθεί η συμφωνία μέσω της οδού της λογικής και της πειθούς. Μία τρίτη λειτουργία της διπλωματίας είναι η συγκέντρωση ειδήσεων και πληροφοριών για ξένες χώρες». Μία άλλη σημαντική λειτουργία της διπλωματίας είναι επίσης η ελαχιστοποίηση των συνεπειών των τριβών στις διεθνείς σχέσεις, οι οποίες πάντα αποτελούν μία διαρκή πηγή διεθνούς έντασης και διαφωνίας και συνεχών προστριβών που διαταράσσουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών αλλά και την ισορροπία ισχύος και την λειτουργία της διεθνούς κοινωνίας και εν γένει του διεθνούς συστήματος».

Το διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές σύστημα, η επανάσταση και η εγγύτητα στον τρόπο επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων μέσω του διαδικτύου δημιουργούν μία πραγματικότητα εντελώς διαφορετική από αυτήν του παρελθόντος και δημιουργούν την ανάγκη και την απαίτηση για έναν νεοφανή προσανατολισμό των εργαλείων εξωτερικής πολιτικής και την αναγκαιότητα προσαρμογής στην αλλαγή. Σύμφωνα με την Μακιαβελική στάση περί διπλωματίας, όπως αναφέρεται από τον Wight (1991:239)¹², *«η αέναη ρευστότητα ή αλλαγή αποτελεί την ακατέργαστη ύλη την οποία πρέπει να κατεργαστεί ο διπλωμάτης με τέσσερις τρόπους, την προσαρμογή, πρόληψη, διευκόλυνση και έλεγχο».* Η Προσαρμογή στη νέα συνθήκη πραγματοποιείται μέσα από μη συμβατικά και παραδοσιακά διπλωματικά μονοπάτια, όπως τα κοινωνικά μέσα. Αυτό δίνει ευκαιρίες σε παράγοντες, όπως οι πολίτες, να αυτενεργούν, να ενεργούν δηλαδή ανεξάρτητα από την νομιμοποιημένη διπλωματική γραμμή και κάποιες φορές να αντιδρούν πιθανόν νωρίτερα από μια κυβέρνηση ή την επίσημη διπλωματική αντιπροσωπεία ενός κράτους (εντεταλμένους πρέσβεις, προξενικές αρχές κλπ). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται από τον Χριστογιάννη (2002:51)

«η παραδοσιακή 'μυστική' διπλωματία' με αποκλειστικό χειρισμό θεμάτων εξωτερικής πολιτικής κλεισμένων των θυρών μεταξύ υπουργών ανήκει στη

¹¹ Bull, Hedley (2001) *Η άναρχη κοινωνία*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 223-225

¹² Wight, M., (1991) *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, εκδ. Ποιότητα, 4^η έκδοση, Αθήνα 2011

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

διπλωματική ιστορία καθώς η τελειοποίηση των μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης, η φιλελευθεροποίηση των καθεστώτων, η ανάδειξη της κοινής γνώμης σε αποφασιστικό παράγοντα διαμόρφωσης της εξωτερικής πολιτικής έχουν αλλάξει το περιβάλλον στο οποίο καλούνται να δράσουν οι διπλωμάτες».

Ως εκ τούτου, η διπλωματία στην σύγχρονη εποχή απέχει από την παραδοσιακή, κλασσική διπλωματία που ασκούνταν από μία κλειστή κάστα διπλωματών πίσω από ένα «πέπλο μυστηρίου, σιωπής ιχθύος και απόκρυψης πληροφοριών». Μέσα σε αυτό το πλαίσιο της εξελικτικής πορείας της διπλωματίας, εμφανίστηκαν νέες προσεγγίσεις της διπλωματικής δραστηριότητας, ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής και ως θεσμού του διεθνούς συστήματος, πέραν της κλασσικής διπλωματίας.

«Ο μεγάλος αριθμός δρώντων και φορέων επικοινωνίας στη σύγχρονη διπλωματία έχει περιορίσει δραστικά το ρόλο τόσο των παραδοσιακών διπλωματών, όσο και των διμερών σχέσεων μέσω μονίμων διπλωματικών αντιπροσωπειών. Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται πλέον απευθείας από τεχνοκράτες» Τσαούση (2018), για τα πολύ σημαντικά ζητήματα, ενώ αξιολογείται είναι η άμεση διπλωματία με την ανάπτυξη της τεχνολογίας (τηλεδιασκέψεις) και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Twitter, instagram). Ο Brian Hocking κάνει τη διάκριση καθορίζοντας δύο μοντέλα για τη δημόσια διπλωματία: την «παραδοσιακή, ιεραρχική προσέγγιση» και τη «νέα προσέγγιση με βάση το διαδίκτυο» (Hocking, 2005: 30)¹³. Σύμφωνα με την Τσαούση (2018)¹⁴,

«αξιόλογο ρόλο στον διπλωματικό κλάδο διαδραματίζουν και οι Διεθνείς Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (International Non Governmental Organizations). Οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν συμπληρωματική δράση μαζί με τα κράτη και τους Κυβερνητικούς Οργανισμούς, όταν οι παραπάνω δρώντες δεν θέλουν ή δεν μπορούν να εμπλακούν σε θέματα που αφορούν την καταπολέμηση της φτώχειας (OXFAM, CARE), την υγεία (Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Ερυθρός

¹³ Hocking, B. (2005) 'Rethinking the 'New' Public Diplomacy', in Melissen, Jan (Ed.), The New Public Diplomacy New York: Palgrave Macmillan; 28 - 43.

¹⁴ Τσαούση, Γεωργία-Χριστίνα (2018) «Ο ρόλος της Διπλωματίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα» διαθέσιμο στο <https://www.pellaneews.gr/arthrografia/%E2%80%9C%CE%BF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CF%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%87%CF%81%CE%B9-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1%E2%80%9D> [προσπελάσθηκε στις 02/06/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Σταυρός), την παιδεία (*Action Aid, Library Project*), τα ανθρώπινα δικαιώματα (*Amnesty International, Survival International*) και το περιβάλλον (*Greenpeace, WWF*)».

Ως εκ τούτου, λόγω της εξελεγκτικής πορείας της διπλωματίας στο πέρασμα των χρόνων και της προσαρμογής της στα νέα δεδομένα επικοινωνίας, συλλογής και ανταλλαγής πληροφορίας, γίνεται αντιληπτός ένας σημαντικός περιορισμός της παραδοσιακής, κλασσικής διπλωματίας και αναδύεται η ανάγκη για μία άλλη νέα προσέγγιση διαφοροποιημένης διπλωματικής δραστηριότητας.

Ένα παράδειγμα διαφοροποιημένης διπλωματίας είναι η οικονομική διπλωματία καθώς σύμφωνα με τον Carr¹⁵ (2011:167-171) αποτελεί όπλο της εθνικής πολιτικής μίας χώρας για την απόκτηση ισχύος και επιρροής στο εξωτερικό μέσω του ελέγχου και της διείσδυσης των ξένων αγορών. Ο Carr (2011:172-173) παραθέτει την άποψη του Marx, ο οποίος έκανε λόγο για «αντικατάσταση της φεουδαρχικής μεθόδου διεξαγωγής του πολέμου με την εμπορική μέθοδο, τα κανόνια με το κεφάλαιο»¹⁶ αλλά και ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα του Taft από το Ετήσιο Προεδρικό μήνυμα στο Κογκρέσο, στο οποίο δηλώνεται η σπουδαιότητα της οικονομικής διπλωματίας ως μίας διαφορετικής προσέγγισης ως εργαλείο ενίσχυσης της εθνικής επιρροής των ΗΠΑ επί των άλλων χωρών, κάνοντας χρήση του όρου «διπλωματίας του δολαρίου».

*Η διπλωματία της παρούσας κυβέρνησης επιδίωξε να ανταποκριθεί στις σύγχρονες ιδέες περί εμπορικών σχέσεων. Ειπώθηκε ότι η πολιτική αυτή αντικατέστησε τις σφαίρες με δολάρια. Πρόκειται για μια πολιτική που προσφεύγει εξίσου στα ιδεαλιστικά ανθρωπιστικά αισθήματα, στις επιταγές της ορθής πολιτικής και στρατηγικής και στους θεμιτούς εμπορικούς στόχους.*¹⁷

Άλλη μία νέα μορφή διπλωματικής δραστηριότητας αποτελεί και η Πολιτιστική/Εκπαιδευτική διπλωματία στην παρουσίαση και ανάλυση των οποίων θα αναφερθούμε διεξοδικά παρακάτω στο επόμενο κεφάλαιο.

¹⁵ Carr, Edward (1939) *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939 Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων*, Δ' έκδοση 2011, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα

¹⁶ Marx, *Gesammelte Schriften*, i. σελ. 84

¹⁷ Ετήσιο Προεδρικό Μήνυμα στο Κογκρέσο, 3 Δεκεμβρίου, 1912.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΩΣ ΠΤΥΧΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

2.1. Πολιτιστική διπλωματία: έννοια και περιεχόμενο

Η πολιτιστική διπλωματία βρίσκει την έκφρασή της μέσω του πολιτισμού. Βασίζεται στην ήπια ισχύ ενός έθνους και συγκεκριμένα στα στοιχεία του πολιτισμού του: τη γλώσσα, τις τέχνες, τις επιστήμες, τη θρησκεία, την αρχιτεκτονική του κληρονομιά, τα έθιμα και τον πολιτισμό του που ο Willy Brandt, το 1966, τον χαρακτήρισε ως «τον τρίτο πυλώνα της εξωτερικής πολιτικής» ενός κράτους. Συνεισφέρει στην οικοδόμηση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνιών και αναδεικνύει τις αξίες του πολιτισμού δημιουργώντας σχέσεις συναισθηματικής εγγύτητας, αλληλεπίδρασης και αλληλεγγύης με αλλοεθνείς λαούς. Η πιο απλή οροθέτηση της πολιτιστικής διπλωματίας είναι η άσκηση διπλωματίας μέσω του πολιτισμού.

Η πολιτιστική διπλωματία χρησιμοποιούνταν από αρχαιοτάτων χρόνων. Ενώ ο όρος «πολιτιστική διπλωματία» έχει πρόσφατα αποσαφηνισθεί και καθιερωθεί, η ύπαρξη της διατρέχει μία διαδρομή αιώνων. Οι εξερευνητές, οι ταξιδιώτες, οι έμποροι, οι δάσκαλοι και οι καλλιτέχνες, οι ποιητές, μπορούν να θεωρηθούν παραδείγματα «άτυπων πρεσβευτών» ή «πολιτιστικών διπλωματών». Πράγματι, κάθε άτομο που αλληλεπιδρά με διαφορετικούς πολιτισμούς, διευκολύνει μια μορφή πολιτιστικής ανταλλαγής, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε τομείς όπως η τέχνη, ο αθλητισμός, η λογοτεχνία, η μουσική, η επιστήμη, οι επιχειρήσεις και η οικονομία. Σε όλη την ιστορία, η αλληλεπίδραση των πληθυσμών, η ανταλλαγή γλώσσας, θρησκείας, ιδεών, τεχνών και κοινωνικών δομών βελτίωσε τις σχέσεις μεταξύ των λαών. Η πολιτιστική διπλωματία, διαθέτει τη μοναδική ικανότητα και τη δύναμη που κανένα όπλο ή στρατιωτικό μέσο επιβολής δεν μπορεί να έχει στο να επηρεάζει την «Παγκόσμια Δημόσια Γνώμη» και την ιδεολογία ατόμων ή εθνών, και να συμβάλλει στην εδραίωση της παγκόσμιας ειρήνης και σταθερότητας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Οι βασικές αρχές που διέπουν την πολιτιστική διπλωματία είναι:

- 1) Ο σεβασμός και η αναγνώριση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και κληρονομιάς
 - 2) ο Παγκόσμιος διαπολιτισμικός διάλογος και η δικαιοσύνη, 3) η προστασία των διεθνών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 4) η παγκόσμια ειρήνη και σταθερότητα.
- Σύμφωνα με τον Βασιλειάδη (2015:)¹⁸,

«η πολιτιστική διπλωματία δεν είναι τίποτα άλλο από την άσκηση θεμιτής επιρροής μέσα από την οδό του πολιτισμού. Είναι η κυβερνητική πολιτική που χρησιμοποιεί στοιχεία από τον πολιτισμό της για τον σχεδιασμό και την άσκηση εξωτερικής πολιτικής με σκοπό την προβολή της στο εξωτερικό. Τα στοιχεία αυτά μπορεί να είναι η γλώσσα, οι τέχνες, τα έθιμα και οι παραδόσεις, οι πολιτιστικές αξίες και τα αγαθά. Συνεχίζει τις προσπάθειες της εξωτερικής πολιτικής, όταν οι άλλοι δρόμοι οι πιο παραδοσιακοί, δεν επαρκούν ή έχουν πάψει να είναι ανοικτοί. Ακόμα μπορεί να αντισταθμίσει την έλλειψη πολιτικής με μια παγκόσμια πολιτιστική παρουσία. Ουσιαστικά με τη χρήση του πολιτισμού προβάλλεται η Χώρα και βελτιώνει την εικόνα της καθώς οι πολιτιστικές ανταλλαγές εδραιώνουν κλίμα εμπιστοσύνης, αποβλέποντας μακροπρόθεσμα στην αλληλοκατανόηση και την αποφυγή πολιτικών κρίσεων και συγκρούσεων. Η πολιτιστική ανταλλαγή μπορεί να λάβει χώρα σε τομείς όπως οι τέχνες, ο αθλητισμός, η λογοτεχνία, η μουσική, η επιστήμη και η οικονομία. Επίσης καλύπτει τεχνικές, στη μελέτη και διαφύλαξη πολιτιστικής κληρονομιάς».

Σύμφωνα με τον ορισμό της Aguilar¹⁹, όπως αυτός παρατίθεται από την Λιαλιούτη (2019:28)²⁰, η πολιτιστική διπλωματία είναι

«ο τρόπος με τον οποίο μια κυβέρνηση παρουσιάζει τη χώρα της στον λαό μιας άλλης χώρας, προκειμένου έτσι να συμβάλει στην επίτευξη ορισμένων στόχων εξωτερικής πολιτικής. Αυτή η αυτο-παρουσίαση περιλαμβάνει τη μεταφορά και ανταλλαγή πολιτιστικών μέσων και εκπροσώπων (από τον χώρο) του πολιτισμού, καθώς και την ανταλλαγή φοιτητών, δασκάλων, καθηγητών, κυβερνητικών εκπροσώπων κ.ά., εφόσον κατευθύνονται και χρηματοδοτούνται, έστω εν μέρει, από κρατικές υπηρεσίες. Η πολιτιστική διπλωματία επιπλέον ενσωματώνει τις δραστηριότητες των κρατικών οργανισμών που έχουν ιδρυθεί προκειμένου να μεταδίδουν πληροφορίες, ειδήσεις και ερμηνευτικό υλικό για τη χώρα και την εξωτερική της πολιτική στα άλλα έθνη, και για να βοηθούν στην επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής της χώρας, επηρεάζοντας τη στάση του κοινού στο εξωτερικό».

¹⁸ Βασιλειάδης, Ν & Σ. Μπουτσιούκη (2015) Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις, ΣΕΑΒ, Αθήνα

¹⁹ Aguilar, Manuela (1998), *Cultural Diplomacy and Foreign Policy: German-American Relations, 1955-1968*, Peter Lang Publishing, Νέα Υόρκη, σ. 8.

²⁰ Λιαλιούτη, Ζηνοβία (2019) Ο «ΑΛΛΟΣ» Ψυχρός Πόλεμος.. Η Αμερικανική Πολιτιστική Διπλωματία στην Ελλάδα, 1953-197, ΠΕΚ (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Χριστογιάννης²¹, ο όρος πολιτιστική διπλωματία είναι νεοφανής και το περιεχόμενο που του προσδίδεται ποικίλει και εξαρτάται από τον τρόπο που οι φορείς κυβερνητικοί ή μη, τον ασκούν. Η πολιτιστική Διπλωματία αφορά

«τον τρόπο που ο πολιτισμός είτε ως υλικό ώσμωση, είτε ως εξαγωγίμο προϊόν μπορεί να κατανοηθεί αφενός ως όργανο πολιτικής ή οικονομικής δύναμης, αφετέρου ως εργαλείο διεθνούς επικοινωνίας και κατανόησης». Όπως υποστηρίζει ο ίδιος συγγραφέας, η αύξηση του αριθμού των κρατών, η πύκνωση των διακρατικών επαφών και ταξιδιών, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και πληροφορικής και τα οικολογικά προβλήματα, η τάση για οικονομική-πολιτιστική παγκοσμιοποίηση και εντεύθεν αλληλεξάρτηση των κρατών συνετέλεσαν ώστε η εξωτερική πολιτική να είναι πολυσχιδής και πολύπλοκο το έργο του διπλωμάτη»

Σύμφωνα με την Μπαλαφούτα (2017)²², η έννοια και το περιεχόμενο της νέας διπλωματίας αναλύεται στους νέους τρόπους, στους νέους δρώντες, στους νέους τομείς και στα νέα επίπεδα διπλωματίας και προσθέτει πως η άσκηση της διπλωματίας εξελίσσεται και διαμορφώνεται με βάση τα χαρακτηριστικά, τα δεδομένα, τις αναγκαιότητες, καθώς και τα προβλήματα και τις προκλήσεις που ανακύπτουν στη σύγχρονη εποχή».

Η αλληλεξάρτηση μεταξύ των Κρατών σε καίρια θέματα, η αστραπιαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, η αύξουσα πορεία για οικονομική και πολιτιστική παγκοσμιοποίηση, το κλίμα, οι ενεργειακές πηγές, οι υδάτινοι πόροι, οδηγούν σε στενότερη συνεργασία, είτε μεταξύ των Κρατών, είτε στο πλαίσιο ειδικών διεθνών Οργανισμών. Ως εκ τούτου, για να μπορέσουν οι επαγγελματίες διπλωμάτες να ανταπεξέλθουν στην νέα πραγματικότητα και στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής οφείλουν να διαθέτουν το προσόν της προσαρμογής και να κινούνται σε διαφορετικά επίπεδα διπλωματικής δράσης, τα οποία εκτείνονται από την οικονομική διπλωματία, την περιβαλλοντική διπλωματία, έως την πολιτιστική διπλωματία και την εκπαιδευτική διπλωματία ανάλογα με τον άξονα της πολιτικής δράσης στον οποίο αναφέρονται. Ο Χριστόγιαννης (2006)²³ κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην σπουδαιότητα της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας αναφέροντας ότι «οι διακρατικές πολιτιστικές σχέσεις και μορφωτικές ανταλλαγές εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της

²¹ Χριστογιάννης, Γ. (2006). *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*. Έλλην, Αθήνα.

²² Μπαλαφούτα, Β. (2017). **Από Την Παλιά Στη Νέα Διπλωματία: Νέοι Τρόποι, Νέοι Δρώντες, Νέοι Τομείς Και Νέα Επίπεδα Διπλωματίας -Η Άσκηση Διπλωματίας Σε Περιφερειακό Επίπεδο, Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης**, Ελληνική Εταιρεία Περιφερειολόγων Επιστημόνων, vol. 0(1), σελ. 29-44.

²³ Χριστόγιαννης, Γ. (2006). *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*. Έλλην, Αθήνα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας, και είναι αυτονόητο ότι αποτελούν όργανο για την προώθηση και επίτευξη των γενικών στόχων της. Ειδικότερα η εξωτερική πολιτιστική πολιτική και πολιτιστική διπλωματία σκοπεύει: α) στην προβολή στο εξωτερικό των πολιτιστικών αξιών και επιτεύξεων μιας χώρας και στην ενεργό συμβολή τους στο διεθνές πεδίο, β) στην ενίσχυση της πολιτιστικής και μορφωτικής συνεργασίας με άλλες χώρες για την αλληλογνωριμία και αλληλοκατανόηση των λαών και τη δημιουργία κλίματος πρόσφορου για την προώθηση της ειρήνης και ευημερίας των λαών».

Οι Αναστασίου, Βρετού, Γκότα & et al (2020)²⁴ αναφέρουν ότι τόσο η Διπλωματία, όσο και η Πολιτιστική Διπλωματία, «συμβάλλουν ενεργητικά, κάθε μία, στον προγραμματισμό και την άσκηση εξωτερικής πολιτικής *ad hoc*: Συμβολή κατ' εξοχήν πολυσύνθετη, κατά περίπτωση, ευαίσθητη και δυσχερής, η οποία επιβάλλει συνεχή προσαρμογή σε νέες μεταβλητές, με βασικό μέσο την πληροφόρηση, την ορθή αξιολόγηση των δεδομένων της και με στόχο την πολυεπίπεδη επίτευξη διεθνών συνεργασιών, αποφεύγοντας συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις».

Ο Γιανναράς (2003)²⁵ στην δική του θεώρηση περί πολιτισμικής Διπλωματίας την οροθετεί ως τη «μεθοδική χρήση επιτευγμάτων του πολιτισμού μιας χώρας στην άσκηση πολιτικής διεθνών σχέσεων. Και συνεχίζει αναφέροντας ότι η Πολιτιστική διπλωματία μπορεί να ασκηθεί μόνο από λαούς που μπορούν να διακρίνουν τι το ξεχωριστό, το δημιουργικά δικό τους έχουν να συνεισφέρουν στον διεθνή στίβο αλληλεπίδρασης των πολιτισμών, ποιά δυναμική ετερότητα τους καθιστά ενεργητικά μετόχους στο πολιτιστικό γίγνεσθαι».

Η πολιτιστική Διπλωματία μπορεί να έχει διάφορες μορφές, σύμφωνα με το Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας. Σε αυτές συγκαταλέγονται η εκκλησιαστική διπλωματία. Η προβολή της θρησκευτικής παράδοσης, αποτελεί βασική θέση του τομέα της εκκλησιαστικής διπλωματίας, ενώ ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται, όπως αναφέρεται στην επίσημη ιστοσελίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Πολιτιστικής Διπλωματίας, και «στο διαθρησκευτικό διάλογο, ο οποίος προωθεί το σεβασμό των δικαιωμάτων των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων, ενισχύει την κατανόηση

²⁴ Αναστασίου, Βρετού, Γκότα & Et al (2020) Θέματα Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας, Εκδόσεις του Ιδρύματος Διεθνών Νομικών Μελετών Καθ. Ηλία Κρίστη και Δρ. Α. Σαμαρά-Κρίστη, Αριθμός τεύχους: 34, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη

²⁵ Γιανναράς, Χ., (2003) Πολιτιστική Διπλωματία Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

μεταξύ των θρησκειών και κατέχει, αυτοτελώς ή ως ουσιαστική πτυχή του διαπολιτισμικού διαλόγου, σημαντική θέση στο πλέγμα των διεθνών σχέσεων»²⁶.

Στη συνέχεια ένα άλλο είδος πολιτισμικής διπλωματίας είναι η περιβαλλοντική διπλωματία. Με τον όρο αυτό αναφερόμαστε στο πεδίο της διπλωματίας στο οποίο τα κράτη και διεθνείς μη κυβερνητικοί οργανισμοί συνεργάζονται και διαπραγματεύονται για να αντιμετωπίσουν από κοινού περιβαλλοντικά ζητήματα όπως η περιβαλλοντική ασφάλεια, οι περιβαλλοντικές απειλές και η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων για την πρόληψη περιβαλλοντικών συγκρούσεων. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα λόγω των διεθνών τους διαστάσεων και της φύσης τους απαιτούν διεθνή αντιμετώπιση.

Επιπρόσθετα, σημαντική κατηγοριοποίηση πολιτιστικής διπλωματίας αποτελεί η Διπλωματία των Μουσείων. Σύμφωνα με τον Καψάσκη²⁷, τα μουσεία αποτελούν διαμορφωτές ταυτότητας στο εσωτερικό μιας χώρας και Πρεσβευτές ενός Πολιτισμού στο εξωτερικό αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι *«οι αδελφοποιήσεις με άλλα Μουσεία, οι ανταλλαγές εκθεμάτων, οι συνεργασίες και οι αμοιβαία επωφελείς δράσεις πλέκουν ένα δίκτυο σχέσεων που αποτελεί αναμφισβήτητα σημαντική επικουρία για τη διεθνή διπλωματία»*.

Η διπλωματία των Μουσείων εντάσσεται στον Πολιτιστικό Τουρισμό, που πραγματοποιείται με σκοπό την γνωριμία και την εξοικείωση με τα πολιτιστικά αγαθά (μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, Τέχνες, κ.ά.) ενός συγκεκριμένου τόπου. Ο πολιτιστικός τουρισμός δημιουργεί διαύλους επικοινωνίας και πολιτιστικής ανταλλαγής μεταξύ κατοίκων διαφορετικών χωρών και αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της Πολιτιστικής αλλά και της Οικονομικής διπλωματίας, ενώ σχετίζεται ουσιαστικά και με το Brand Diplomacy (Διπλωματία της Μάρκας).

Πέραν αυτών, υπάρχει και η Διπλωματία των Συνεδρίων, η οποία βασίζεται στην επικοινωνία διαφορετικών ατόμων και πολιτισμών και λαμβάνει χώρα σε Συνέδρια και διεθνή fora. Αποτελεί μέσο άσκησης διπλωματίας με σκοπό την προώθηση και

²⁶ Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας <https://www.hellenicculturaldiplomacy.com/>

²⁷ Καψάσκης Π. https://www.hellenicculturaldiplomacy.com

την κατανόηση των θέσεων ενός κράτους αλλά και ευρύτερα του πολιτισμού του.²⁸ Η διπλωματία του Θεάτρου αποτελεί μια άλλη κατηγορία της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας γιατί το θέατρο ως μέσο προσέγγισης για την προαγωγή της Πολιτιστικής Διπλωματίας. Ο ρόλος του θεάτρου είναι σημαντικός διότι είναι και παιδευτικός και ηθικοπλαστικός και δίνει τη δυνατότητα στους πολίτες διαφορετικών χωρών να γνωρίσουν την νοοτροπία και την ψυχосύνθεση ενός λαού..

2.2. Πολιτιστική και Εκπαιδευτική Διπλωματία, ως έκφραση της «ήπιας» ισχύος», soft power.

Μπορούν να διακριθούν δύο ευρείες προσεγγίσεις για τη διεξαγωγή περιφερειακών και διεθνών σχέσεων, αυτή της «σκληρής δύναμης» και της «ήπιας δύναμης». Τόσο η Πολιτιστική όσο και η Εκπαιδευτική Διπλωματία είναι η αξιοποίηση της “ήπιας” δύναμης ενός λαού. Ο πολιτικός επιστήμονας J. Nye²⁹, ο οποίος έκανε τη διάκριση μεταξύ “σκληρής” και “ήπιας” δύναμης, περιγράφει τη δεύτερη, ως *«την ικανότητα πειθούς μέσα από τη κουλτούρα, τις αξίες και τις ιδέες σε αντίθεση με την πρώτη η οποία κατακτά και εξαναγκάζει μέσω της στρατιωτικής δύναμης»*.

Ενώ η προσέγγιση της «σκληρής δύναμης» υπήρξε μια συνήθης πολιτική των κυβερνήσεων για τη διεξαγωγή διεθνών και περιφερειακών σχέσεων, οι νέες παγκόσμιες συνθήκες επιβάλλουν επιτακτικά την ανάγκη συνεργασίας σε ένα νέο επίπεδο. Σε αυτή τη βάση, η πολιτιστική διπλωματία δεν είναι δευτερεύουσα της πολιτικής ή οικονομικής διπλωματίας, αλλά λειτουργεί ως εγγενές και απαραίτητο συστατικό της. Επομένως, έρχεται στο προσκήνιο η ανάγκη εργαλειοποίησης της «ήπιας δύναμης- soft power», η οποία έχει να κάνει με τη χρήση της πολιτιστικής και οικονομικής επιρροής μιας χώρας για να πείσει άλλες χώρες να κάνουν κάτι που θα προάγει τα συμφέροντά της, αντί να κάνει χρήση βίας, στρατιωτικής δύναμης, «σκληρής δύναμης».

²⁸ Καψάσκης Π. <https://www.hellenicculturaldiplomacy.com>

²⁹ Nye, J. (2009) Soft Power and Cultural Diplomacy (adapted from a speech delivered at Syracuse University Cultural Diplomacy Symposium, New York, Sept. 20,2009). Cultural Diplomacy.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Η Snow³⁰ γράφει ότι «η ήπια δύναμη είναι η δύναμη πολιτισμού» και αναφέρει τρεις τρόπους με τους οποίους μετράται το πλεονέκτημα της ήπιας δύναμης μιας χώρας:

1. όταν ο πολιτισμός και οι ιδέες ταιριάζουν με τους ισχύοντες παγκόσμιους κανόνες, 2. όταν ένα έθνος έχει μεγαλύτερη πρόσβαση σε πολλαπλά κανάλια επικοινωνίας που μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο παισίωσης των θεμάτων στα παγκόσμια μέσα ενημέρωσης και 3. όταν η αξιοπιστία μιας χώρας ενισχύεται από την εγχώρια και διεθνή συμπεριφορά (Snow, 2009:4)

Στην διεθνή πολιτική, η ήπια δύναμη είναι η ικανότητα να προσελκύει, να έλκει αντί να καταναγκάζει (αντίθετα με την σκληρή δύναμη). Με άλλα λόγια, η ήπια δύναμη περιλαμβάνει τη διαμόρφωση των προτιμήσεων των άλλων μέσω της ελκυστικότητας, της έλξης. Ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό της «ήπιας ισχύος» είναι ότι είναι μη καταναγκαστική. Ο Nye (2012)³¹ εξήγησε ότι με ήπια δύναμη, «η καλύτερη προπαγάνδα δεν είναι προπαγάνδα», εξηγώντας περαιτέρω ότι κατά την εποχή της Πληροφορίας, «η αξιοπιστία είναι ο πιο περιορισμένος πόρος». Για τον Nye (2004), η «ήπια δύναμη» είναι η ικανότητα να επηρεάζεται η συμπεριφορά των άλλων για να έχει ένα κράτος τα αποτελέσματα που θέλει. Μια χώρα μπορεί να επιτύχει τα αποτελέσματα που θέλει στην παγκόσμια πολιτική επειδή άλλες χώρες - θαυμάζοντας τις αξίες της, μιμούνται το παράδειγμά της, επιδιώκοντας το επίπεδο ευημερίας της-θέλουν να την ακολουθήσουν. Αυτή η ήπια δύναμη-που κάνει τους άλλους να θέλουν τα αποτελέσματα που θέλετε-επιλέγει τους ανθρώπους και όχι τους εξαναγκάζει³². Ο Nye³³ ισχυρίζεται ότι, «η αποπλάνηση είναι πάντα πιο αποτελεσματική από τον εξαναγκασμό και πολλές αξίες όπως η δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ατομικές ευκαιρίες είναι βαθιά σαγηνευτικές». Δηλαδή, αν αναλύσουμε αυτό που ισχυρίζεται ο Nye, η ήπια δύναμη είναι απίστευτα αποτελεσματική, χαρακτηρίζεται από «αβρότητα», είναι ένα είδος παθητικού εξαναγκασμού, κατά την οποία η διπλωματία πετυχαίνει τους στόχους της αλλά και αφήνει την άλλη πλευρά ευχαριστημένη και όπως αναφέρει και ο Wight (1991: 236-

³⁰ Snow, N. (2009) *Rethinking Public Diplomacy*. Routledge Handbook for Public Diplomacy. New York. Routledge

³¹ Nye, Joseph (2012). "China's Soft Power Deficit To catch up, its politics must unleash the many talents of its civil society". *The Wall Street Journal* διαθέσιμο στο:

<https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304451104577389923098678842>

[προσπελάσθηκε στις 20/04/20]

³² Nye, Joseph, (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs

³³ Nye, Joseph, (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

237), το μυστικό της επιτυχούς διπλωματίας είναι «να πετυχαίνει τους στόχους της αλλά να υπαινίσσεται ότι επιτυγχάνεται ένα κοινό επίτευγμα, να μπορεί να συγκαλύπτει τις «νίκες», οι οποίες να είναι «απαρατήρητες» και να αφήνει στον ανταγωνιστή ένα περιθώριο υποχώρησης, τα οποία επιμελώς το αγνοεί». Όπως αναφέρεται από τον Wight (1991:236) «η διπλωματία σημαίνει να επιτρέπεις σε κάποιον να υιοθετήσει τους στόχους σου». Η ήπια δύναμη (soft power) ενός κράτους ασκείται με τη βοήθεια των εταιρειών του, των ιδρυμάτων, των πανεπιστημίων, των εκκλησιών και άλλων θεσμών της κοινωνίας των πολιτών.

Τα κράτη τείνουν να εργαλειοποιούν τη ήπια δύναμη στην άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής ενσωματώνοντας την χρήση των πολιτιστικών και εκπαιδευτικών/μορφωτικών τους θεμάτων στην σύσφιξη και προαγωγή των σχέσεών τους με άλλα κράτη και δρώντες του διεθνούς συστήματος.

Μαζί με τις χώρες εταίρους και τα κράτη μέλη της, η Ευρωπαϊκή Ένωση λαμβάνοντας υπόψη την αποσταθεροποίηση και την κρίση που αντιμετωπίζει ο κόσμος, κρίνει ότι είναι απαραίτητη η εύρεση νέων τρόπων προσέγγισης της διπλωματίας και καινοτόμων τρόπων συμμετοχής με τη δημιουργία ενός χώρου συνδιάλεξης και συνεργασίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο πολιτισμός και η εκπαίδευση αποτελεί στρατηγικής σημασίας τυπικό χαρακτηριστικό των διεθνών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό πρέπει να συμβαδίζει με την αμοιβαιότητα: οι διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις στοχεύουν τόσο στο να συμβάλλουν στην ενίσχυση των ευρωπαϊκών αξιών στον υπόλοιπο κόσμο όσο και στη γνωριμία των ευρωπαίων πολιτών με άλλους πολιτισμούς. Ήδη, από το 2011, στο ψήφισμά του, της 12ης Μαΐου, σχετικά με τις πολιτιστικές διαστάσεις των εξωτερικών δράσεων της ΕΕ (2010/2161(INI), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επιβεβαίωσε τη σημασία του πολιτισμού στις εξωτερικές πολιτικές. Ως εκ τούτου, ζήτησε «την ανάπτυξη μιας σαφούς κοινής στρατηγικής της ΕΕ για τις πολιτιστικές πτυχές των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος παρουσίασαν, στις 8 Ιουνίου 2016, την κοινή ανακοίνωσή τους με τίτλο «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις» που αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της πολιτιστικής συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και των χωρών εταίρων επισημαίνοντας τον σημαντικό ρόλο του πολιτισμού στην εξωτερική πολιτική της ΕΕ ως ήπιας δύναμης,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ως καταλύτη διατήρησης της ειρήνης, της σταθερότητας, της συμφιλίωσης και ως κινητήρια δύναμη για τη βιώσιμη κοινωνικοοικονομική και ανθρώπινη ανάπτυξη. Η συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής ένωσης σχετικά με την πολιτιστική/εκπαιδευτική διπλωματία, ως εργαλείου ήπιας ισχύος, τονίζει τον καταλυτικό ρόλο της εκπαίδευσης και του πολιτισμού στην προώθηση των διαπολιτισμικών δεξιοτήτων, καθώς και στη δημιουργία καλύτερων κοινωνικών, ανθρώπινων και οικονομικών προοπτικών, αλλά και την εδραίωση της Ευρωπαϊκής ένωσης ως παγκόσμιου δρώντα στο διεθνές σύστημα.

Η συνολική στρατηγική της ΕΕ, όπως αυτή εκφράστηκε στην πρόταση ψηφίσματος από το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο το 2016³⁴ υπογραμμίζει

«τη σημασία του διαπολιτισμικού διαλόγου και συνεπώς της πολιτιστικής διπλωματίας και επισημαίνει την ανάγκη ενίσχυσης των μέσων που αποσκοπούν ειδικά στην ενδυνάμωση και τη συνεργασία με τον τομέα του πολιτισμού. Σε αυτό το πλαίσιο της ανάδειξης της πολιτιστικής διπλωματίας, η Επιτροπή εντείνει τη συνεργασία της με διεθνείς οργανισμούς όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η UNESCO, η Ιντερπόλ, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τελωνείων και το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, προκειμένου να ενισχυθεί ο αγώνας ενάντια στη διακίνηση πολιτιστικών αγαθών, που μπορεί να συμβάλει στη χρηματοδότηση εγκληματικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης τρομοκρατικών οργανώσεων. Επίσης, υπογραμμίζει ότι η ΕΕ, της οποίας τα θεμέλια βασίζονται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, θα πρέπει να στηρίζεται στις εμπειρίες της και τα διδάγματα που έχει αποκομίσει στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, και ότι αυτό θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται στην ανάπτυξη των σχέσεων με τρίτες χώρες μέσω του πολιτισμού και της πολιτιστικής κληρονομιάς, σημειώνοντας, στο πλαίσιο αυτό, ότι κάτι τέτοιο θα προσέφερε επίσης μια ευκαιρία για την προβολή και την εξαγωγή των πολιτιστικών αξιών της Ευρωπαϊκής ένωσης. Παράλληλα, απευθύνει έκκληση για στοχευμένες πολιτικές για τον πολιτισμό και την εκπαίδευση που μπορούν να στηρίζουν βασικούς στόχους της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας της ΕΕ και να συμβάλουν στην ενίσχυση της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπενθυμίζει ότι η εκπαίδευση και ο πολιτισμός είναι βασικές κινητήριες δυνάμεις που διευκολύνουν την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης το 2030. Εντάσσει την πολιτιστική διπλωματία στην ενίσχυση των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων στις συζητήσεις σχετικά με τις πολιτικές για τη «μετανάστευση» και τους πρόσφυγες και τονίζει ότι ο πολιτισμός θα πρέπει να αποτελεί γέφυρα αμοιβαίας κατανόησης με σκοπό να εξασφαλιστεί πιο αρμονική συνύπαρξη. Δίδει έμφαση στην ενίσχυση των πόρων για την πρόσβαση στην

³⁴ Elmar Brok, Silvia Costa (2016) «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις», Πρόταση Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων & Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

εκπαίδευση και τον πολιτισμό, ιδίως για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες ανηλίκους στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες και θεωρεί απαραίτητη τη στήριξη των «εκπαιδευτικών διαδρόμων» για τους φοιτητές σε πανεπιστήμια της ΕΕ (σε συνεργασία, μεταξύ άλλων, με τηλεματικά πανεπιστήμια), πάντα με σεβασμό προς τη γλωσσική και την πολιτιστική πολυμορφία. Καλεί την Επιτροπή και την ΕΥΕΔ να προωθήσουν τις πολιτιστικές σχέσεις με τους άμεσους γείτονες της ΕΕ με σκοπό την προώθηση συγκεκριμένων δράσεων που αποσκοπούν στην ενθάρρυνση του διαπολιτισμικού διαλόγου και στην αντιμετώπιση των ζητημάτων της μετανάστευσης, της ασφάλειας και της ριζοσπαστικοποίησης που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή ένωση. Με αυτή την στόχευση, συνιστά στην ΕΕ να συνεργαστεί με όλα τα σχετικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον τομέα και με τους τοπικούς εταίρους, με σκοπό την επιδίωξη των στόχων της στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων, τόσο μέσω της πολυμερούς συνεργασίας σε διεθνείς οργανισμούς όσο και μέσω συνεργασιών με σημαντικούς τοπικούς παράγοντες, ώστε η ΕΕ να αναγνωριστεί ως «παγκόσμιος παράγοντας».³⁵

Άλλωστε η σπουδαιότητα της πολιτιστικής/εκπαιδευτικής διπλωματίας γίνεται καταφανής και αντιληπτή και στο κείμενο της συνολικής **στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας European Union Global Strategy (2016)**,³⁶ όπου η τότε Ύπατη Εκπρόσωπος της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας και Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Federica Mogherini, αναφέρθηκε στην ήπια ισχύ της Ευρωπαϊκής ένωσης και την συνεισφορά της στην εδραίωση της ειρήνης και της ανθεκτικότητας (resilience) των κρατών και των κοινωνιών, εντός της Ευρώπης και γύρω από αυτήν. Επιπλέον, αναφέρει ότι η ανθεκτικότητα (resilience) αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία μπορεί να επιτευχθεί και με την προσέγγιση ήπιας ισχύος και «με δημιουργικό πνεύμα για την περαιτέρω εμβάθυνση των προσαρμοσμένων εταιρικών σχέσεων. Στις δυνατότητες συγκαταλέγονται η προώθηση των κοινωνικών δεσμών με ενίσχυση της κινητικότητας, με πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ανταλλαγές, με συνεργασία στον τομέα της έρευνας και με πλατφόρμες της κοινωνίας των πολιτών».

³⁵ Elmar Brok, Silvia Costa (2016) «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις», Πρόταση Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων & Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας (2016/2240(INI)), διαθέσιμο στο: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0220_EL.html [προσπελάστηκε στις 05/05/2020]

³⁶ European Union Global Strategy (2016), διαθέσιμο στο: https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf [προσπελάστηκε στις 11/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πέραν αυτού, η Ε.Ε. προβάλλοντας την σπουδαιότητα της πολιτιστικής διπλωματίας αλλά και του πολιτισμού/εκπαίδευσης ως πυλώνων της Ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής προχώρησαν στην σύνταξη και ανακοίνωση του κειμένου της «*Στρατηγικής στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων*». Η Υπατη Εκπρόσωπος και Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, κ. Φεντερικά **Μογκερίνι**, ο επίτροπος Παιδείας, Πολιτισμού, Νεολαίας και Άθλησης, κ. Τίμπορ **Νάβρατσιτς**, και ο ευρωπαϊός επίτροπος Διεθνούς Συνεργασίας και Ανάπτυξης, κ. Νέβεν **Μίμιτσα**, δήλωσαν στα πλαίσια της «**Στρατηγικής στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων**»³⁷ ότι «ο πολιτισμός μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξωτερική πολιτική της ΕΕ, ευνοώντας τον διάλογο, την ευρύτητα πνεύματος, την αξιοπρέπεια και τον αμοιβαίο σεβασμό. Ο διαπολιτισμικός διάλογος μπορεί να συμβάλει στην πρόληψη συγκρούσεων και να προωθήσει τη συμφιλίωση εντός και μεταξύ των χωρών. Ο πολιτισμός μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση παγκόσμιων προκλήσεων, όπως η ένταξη των προσφύγων, η αντιμετώπιση της βίαιης ριζοσπαστικοποίησης και η προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο πολιτισμός μπορεί επίσης να αποτελέσει εργαλείο για την επίτευξη σημαντικών κοινωνικών και οικονομικών οφελών, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ». Τρεις είναι οι βασικοί πυλώνες της στρατηγικής της ΕΕ στον τομέα των διεθνών πολιτιστικών σχέσεων. Όπως απαριθμούνται από τον Καρβούνη (2017)³⁸ πρόκειται για τις ακόλουθες:

«Πρώτον, οι προτεινόμενες κατευθυντήριες αρχές της δράσης της ΕΕ αποσκοπούν στο να διασφαλίσουν ότι η δράση της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα προάγει τα ανθρώπινα δικαιώματα, την πολυμορφία, το διαπολιτισμικό διάλογο, τηρώντας παράλληλα την επικουρικότητα και τη συμπληρωματικότητα. Ο δεύτερος πυλώνας προτείνει τρεις κύριους άξονες που θα παρέχουν το πλαίσιο για την προώθηση της πολιτιστικής συνεργασίας με χώρες-εταίρους: i) στήριξη του πολιτισμού ως μοχλού βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης· ii) προώθηση του πολιτισμού και του διαπολιτισμικού διαλόγου για ειρηνικές διακοινοτικές σχέσεις· iii) ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο τρίτος πυλώνας προτείνει στρατηγική προσέγγιση της ΕΕ έναντι της πολιτιστικής διπλωματίας: μεταξύ άλλων, ενισχυμένη ευρωπαϊκή συνεργασία και διαπολιτισμικές ανταλλαγές για την προώθηση των διαφόρων πολιτισμών της ΕΕ».

³⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_2074

³⁸ Καρβούνης, Αντώνης (2017) *Διπλωματία Πόλεων IV Η Πολιτιστική Διπλωματία των Διεθνών Δικτύων Πόλεων, ΕΘΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΠΑΦΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ, 2014-2020»*, Υπουργείο Εσωτερικών, Αθήνα διαθέσιμο στο: <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomat4-08112017.pdf> [προσπελάσθηκε στις 10/06/2020]

2.3. Η Ελλάδα και η άσκηση πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας

Η Ελλάδα, ως κράτος-μέλος της Ε.Ε., προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στην πολιτιστική διπλωματία ως μέσο άσκησης εξωτερικής πολιτικής και προσέγγισης των λαών. Η οικουμενικότητα του Ελληνικού Πολιτισμού, η σπουδαιότητα της Ελληνικής γλώσσας και της Κλασικής Ελληνικής Γραμματείας καθιστούν την άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας πολύ προνομακική για τη χώρα μας. Οι κυριότεροι φορείς άσκησης της Ελληνικής Πολιτιστικής/Εκπαιδευτικής Διπλωματίας είναι οι ακόλουθοι:

1). Το Υπουργείο Εξωτερικών³⁹ Στο Υπουργείο Εξωτερικών λειτουργεί η Διεύθυνση Μορφωτικών και Πολιτιστικών Υποθέσεων του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών που έχει αρμοδιότητες οι οποίες παρατίθενται από τον Χριστόγιαννη (2002:89-90)⁴⁰, ως εξής: α) τη διαπραγμάτευση και υπογραφή των Μορφωτικών Συμφωνιών και συμφωνιών πολιτιστικής συνεργασίας με τα ξένα κράτη, β) τη διαπραγμάτευση και υπογραφή των μορφωτικών προγραμμάτων με τα ξένα κράτη, γ) την παρακολούθηση της εκτέλεσης των μορφωτικών προγραμμάτων και της πολιτιστικής συνεργασίας καθώς και την πραγματοποίηση πολιτιστικών και μορφωτικών ανταλλαγών εκτός προγραμμάτων καθώς και την παρακολούθηση της δραστηριότητας των Επιστημονικών Ιδρυμάτων του εξωτερικού και των Επιτροπών και των εδρών ελληνικών Σπουδών, δ) τις υποτροφίες, ε) την παρακολούθηση σχέσεων της Ελλάδας με τις άλλες χώρες στον τομέα της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας και την ενίσχυση των σπουδών ελληνικού ενδιαφέροντος σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα για την προώθηση των Ελληνικών Γραμμάτων, της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πνεύματος και γενικά έχει υπό την εποπτεία της τις μορφωτικές συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ της Ελλάδος και των ξένων κρατών.

³⁹ Υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>

⁴⁰ Χριστόγιαννης, Γ. (2002) *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Οι μορφωτικές συμφωνίες είναι διακρατικές συμφωνίες που στοχεύουν στην ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών στους τομείς πολιτισμού, εκπαίδευσης, επιστήμης κ.λπ. και *«προβλέπουν την κατάρτιση και υπογραφή μορφωτικών πρωτοκόλλων ή προγραμμάτων για την υλοποίηση δράσεων και των συμφωνηθέντων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών»*. (Χριστόγιαννης, 2002:93). Σχετικά με τη σύναψη των μορφωτικών προγραμμάτων καταβάλλεται προσπάθεια ώστε οι διάφορες πολιτιστικές και μορφωτικές εκδηλώσεις να προσαρμόζονται στις πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας και *«χρειάζονται ιδιαίτεροι και λεπτοί χειρισμοί από τους διπλωμάτες της κάθε χώρας ώστε να αποφευχθεί η διασύνδεση σκοπιμοτήτων εξωτερικής πολιτικής με τον μορφωτικό τομέα και τη δημιουργία προπαγάνδας»* (Χριστόγιαννης, 2002:94). Τα διμερή Μορφωτικά και Πολιτιστικά Προγράμματα αποτελούν βασικό θεσμικό εργαλείο αυτής της πολιτικής. Οι ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις των Ελληνικών Αρχών Εξωτερικού συμβάλλουν με δυναμικό τρόπο στην προβολή του κλασικού και σύγχρονου Ελληνικού πολιτισμού⁴¹.

Εκτός από τις διμερείς συνεργασίες, η Ελλάδα μέσω του Υπουργείου Εξωτερικών συμμετέχει και σε πολυμερείς διεθνείς συνεργασίες και διασυνδέεται με την **UNESCO**: Η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, μέσω των Συμβάσεων UNESCO, αποτελεί στόχο της Πολιτιστικής Διπλωματίας. Σύμφωνα με στοιχεία που αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, η «Ελλάδα πρωτοστατεί στην εκστρατεία κατά της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών και υπέρ της επιστροφής παρανόμως εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών στις χώρες προέλευσής τους, αλλά και στην προστασία των σε περιπτώσεις ένοπλων συρράξεων. Ειδικότερα:α) Διακυβερνητική Επιτροπή UNESCO για την “Επιστροφή των Πολιτιστικών Αγαθών στις Χώρες Προέλευσής τους ή την Απόδοσή τους σε περίπτωση Παράνομης Κτήσης” (ICPRCP): Ένα από τα κύρια ζητήματα της ημερήσιας διάταξης της Επιτροπής είναι και εκείνο της επιστροφής των Γλυπτών του Παρθενώνα (Ελλάδα-Ην. Βασίλειο). β) Επικουρική Διακυβερνητική Επιτροπή για

⁴¹ Υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

την Παρεμπόδιση και Πρόληψη της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης της Κυριότητας Πολιτιστικών Αγαθών. Η Ελλάδα συμμετέχει στην Επιτροπή, που αποτελεί όργανο εφαρμογής της Σύμβασης του 1970. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα άσκησε την Προεδρία της Επικουρικής Διακυβερνητικής Επιτροπής από το 2015 έως το 2017.γ) Διακυβερνητική Επιτροπή που αποτελεί όργανο του 2ου Πρωτοκόλλου (1999) στη Σύμβαση της Χάγης (1954) για την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών σε Περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης. Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην ως άνω Επιτροπή, άσκησε δε την προεδρία της από το 2014 έως το 2016⁴².

Επίσης, το Υπουργείο Εξωτερικών συνεργάζεται με τον ΟΗΕ: Με ελληνική πρωτοβουλία, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ υιοθετεί, ανά τριετία, «*Απόφαση (Resolution) σχετικά με την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και την επιστροφή παρανόμως εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών στις χώρες προέλευσής τους, με αναφορές στην καταδίκη της καταστροφής μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς σε περιοχές ενόπλων συρράξεων, αλλά και υπό κατοχή εδαφών, καθώς και της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών από ένοπλες τρομοκρατικές ομάδες*»⁴³.

2) Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού ως φορέας πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας

Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ) είναι μια δημόσια ανεξάρτητη διοικητική υπηρεσία που υπάγεται απευθείας στο ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών. Κύριοι σκοποί της ΓΓΑΕ είναι: *η ανάπτυξη των δεσμών των αποδήμων Ελλήνων με την πατρίδα και μεταξύ τους, η διατήρηση της πολιτιστικής τους ταυτότητας στη διασπορά*⁴⁴. Σύμφωνα με τον Χριστόγιαννη (2002:98-99)⁴⁵

⁴² Υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>

⁴³ Υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>

⁴⁴ Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%93%CF%81%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B1_%CE%91%CF%80%CF%8C%CE%B

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«η εκπαιδευτική και πολιτιστική πολιτική της χώρας μας αναφορικά με τους ομογενείς που διαβιούν στο εξωτερικό ανήκει στην συναρμοδιότητα των υπουργείων Εξωτερικών, Παιδείας, Θρησκευμάτων και Πολιτισμού, που καλούνται να συντονίσουν τη δράση τους. Τον συντονιστικό αυτό ρόλο τον έχει αναλάβει η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εξωτερικών. Η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού συνεργάζεται με το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού και με το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού με έδρα τη Θεσσαλονίκη, στο οποίο συμμετέχουν οι εκλεγμένοι αντιπρόσωποι των αναγνωρισμένων αποδημικών φορέων».

Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών η ΓΓΑΕ διατηρεί επαφές με οργανώσεις και φορείς (ΑΗΕΡΑ, Παμμακεδονική κ.λπ) που έχουν δημιουργήσει οι απόδημοι Έλληνες στις χώρες εγκατάστασής τους ενώ παράλληλα διοργανώνει συνέδρια, διάφορες συναντήσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις στο εσωτερικό και εξωτερικό, στηρίζει εκκλησίες, σχολεία, οργανώσεις, βιβλιοθήκες και σειρά πολιτιστικών και μορφωτικών εκδηλώσεων που *«αναθερμαίνουν τους συναισθηματικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τη γενέτειρα, διατηρούν ζωντανή την ελληνική γλώσσα στα τέκνα των ομογενών, αναζωπυρώνουν το αίσθημα του «συνανήκειν» και τη νοσταλγία για την «Ιθάκη»* (Χριστόγιαννης, 2002:105). Στα πλαίσια αυτά, προωθεί αντίστοιχα προγράμματα (ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης) για τα παιδιά των μεταναστών, 1ης, 2ης και 3ης γενιάς.

3) Το Υπουργείο Πολιτισμού⁴⁶ Όσον αφορά την πολιτιστική εξωτερική πολιτική, το Υπουργείο Πολιτισμού έχει συναρμοδιότητα με το Υπουργείο Εξωτερικών, για την κατάρτιση και την εκτέλεση των μορφωτικών συμβάσεων με τις ξένες χώρες. Επίσης, είναι αρμόδιο για τις σχέσεις με τους διεθνείς οργανισμούς και τα ξένα πολιτιστικά ιδρύματα στην Ελλάδα και για την ενίσχυση των ελληνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό. Από το 2001 ανέλαβε την εποπτεία του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού. Αρμόδια Διεύθυνση είναι η Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων, ενώ υπάρχει και η Ειδική Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ασχολείται με την ελληνική συμμετοχή στα κοινοτικά πολιτιστικά προγράμματα⁴⁷.

[4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%85 %CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D](#)

⁴⁵ Χριστόγιαννης, Γ., (2002) *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*, εκδ.Σιδέρη, Αθήνα

⁴⁶ Βασιλειάδης, Ν. (.) *Η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*

⁴⁷ Βασιλειάδης, Ν. (.) *Η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πολιτιστική Διπλωματία μπορούν θεωρητικά να ασκούν και όλοι οι φορείς που εποπτεύονται ή συνεργάζονται με το Υπουργείο Πολιτισμού, ανάλογα με το αντικείμενό τους: Εθνικό Θέατρο, Εθνική Λυρική Σκηνή, Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα, Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, Εθνική Πινακοθήκη, Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, Έλληνες Εκδότες, Μουσεία, Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης.

4). Το **Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας (Ε.Ι.Π.Δ)** είναι ένας ελληνικός επιστημονικός αστικός μη κυβερνητικός οργανισμός και αποτελεί τον μοναδικό φορέα έρευνας, μελέτης και διάδοσης της Πολιτιστικής Διπλωματίας στην Ελλάδα. Η δράση του Ινστιτούτου αναπτύσσεται σε συνεργασία με ιδιωτικούς ή και δημόσιους κυβερνητικούς φορείς, ακαδημαϊκά ιδρύματα και επιστημονικά ινστιτούτα στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η ίδρυση του Ελληνικού Ινστιτούτου Πολιτιστικής Διπλωματίας υπαγορεύτηκε από την ανάγκη ανασύστασης της Ελληνικής Πολιτιστικής ετερότητας και επαναπροσδιορισμού του εαυτού μας στον κόσμο. Κύρια επιδίωξη του Ινστιτούτου είναι η ανάδειξη των αξιών του πολιτισμού, η προώθηση της συνεργασίας και η οικοδόμηση αμοιβαίας εμπιστοσύνης με απώτερο σκοπό τη δημιουργία σχέσεων εγγύτητας με αλλοεθνείς λαούς, διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην πνευματική ζωή και συμβάλλει στην αναβάθμιση της εικόνας της χώρας στο εξωτερικό⁴⁸.

2.4. Η Εκπαιδευτική Διπλωματία

Στο σύγχρονο κόσμο, μέσα σε αυτό το περιβάλλον της παγκοσμιοποίησης και της ομογενοποίησης, η εκπαίδευση αποτελεί όλο και περισσότερο αντικείμενο διεθνών συνεργασιών αφού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία των κοινωνιών, στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνιών και οικονομιών της γνώσης. Ως εκ τούτου, σε αυτή τη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται, η ανάλυση, ο χειρισμός και η διευθέτηση των διεθνών εκπαιδευτικών εξελίξεων αλλά και η σύναψη διμερών και πολυμερών εκπαιδευτικών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη, καθιστούν την εκπαιδευτική διπλωματία απαραίτητη για την αντίληψη των

⁴⁸Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας <https://www.hellenicculturaldiplomacy.com/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

πρακτικών ζητημάτων και των παραμέτρων που επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές πολιτικές και τις εκπαιδευτικές δράσεις σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο.⁴⁹

Η Εκπαιδευτική Διπλωματία ή Διπλωματία της Εκπαίδευσης αποτελεί νέο, σχετικά, επιστημονικό πεδίο και υπάγεται στην ευρύτερη έννοια της Δημόσιας Διπλωματίας. Η εκπαιδευτική διπλωματία (Education Diplomacy) είναι επίσης μια αναδυόμενη έννοια και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει ακόμα σαφής ορισμός της. Στην πραγματικότητα, ο όρος μόλις τώρα αρχίζει να χρησιμοποιείται για να περιγράψει τρόπους διαμόρφωσης πολιτικών και συστημάτων που αφορούν στην εκπαίδευση, Σύμφωνα με την Μητσάκου (2013)⁵⁰, ως «διπλωματία της εκπαίδευσης θεωρείται η διεπιστημονική, διακρατική ανταλλαγή των θεωριών, ιδεών και εννοιών που προωθούν την εκπαίδευση. Στο παρελθόν, ο όρος εκπαιδευτική διπλωματία έχει χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο διεθνών προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών, ως εκπαιδευτική εμπειρία και γνωριμία με άλλους πολιτισμούς. Εντός των ορίων της εκπαιδευτικής διπλωματίας μπορούν ακόμα να ενταχθούν δραστηριότητες που αφορούν την χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, πολιτικές ή καινοτόμες προσεγγίσεις στην εκπαίδευση, την υποστήριξη της ένταξης της εκπαίδευσης σε διεθνείς συνθήκες ή την χρήση δεξιοτήτων πειθούς για τη βελτίωση στην πρόσβαση και την ποιότητα της εκπαίδευσης σε τοπικές κοινωνίες». Η εκπαιδευτική διπλωματία υλοποιείται με διακρατικές εκπαιδευτικές δράσεις, συνεργασία δημοσίων οργανισμών με ιδιωτικούς φορείς, συμμετοχή της χώρας μας σε ευρωπαϊκά και διεθνή εκπαιδευτικά φόρα. Είναι γεγονός ότι, ενώ η εκπαίδευση εδώ και χρόνια βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της παγκόσμιας ανάπτυξης και της κοινωνικής ατζέντας, η θέση της στη διπλωματική ατζέντα είναι αναμφισβήτητα λιγότερο σημαντική. Στην πρακτική της διπλωματίας και της κυριαρχίας, οι χώρες έχουν επεκτείνει τα εθνικά τους συμφέροντα μέσω της εκπαίδευσης και η εκπαίδευση εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της εθνικής επιρροής.

Ως εκ τούτου, η «Διπλωματία Εκπαίδευσης» είναι ένας τομέας της Διπλωματίας που κεντρίζει το ενδιαφέρον των πολιτικών των κρατών. Παρόμοια με την επιτυχή χρήση

⁴⁹ Γκόβαρης, Χ., & Ι. Ρουσσάκης (2008) *Ευρωπαϊκή ένωση: Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα

⁵⁰ Μητσάκου, Αλίκη (2013), *Η σύγχρονη Διπλωματία της Εκπαίδευσης* στο Foreign Affairs, The Hellenic Edition Τεύχος Μάιος 2013, διαθέσιμο στο <http://www.archive.gaaec.org/files/Foreign%20Affairs%20May%202013.pdf> [προσπελάστηκε στις 15/04/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

διπλωματικών πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση παγκόσμιων ανησυχιών όπως η υγεία ή η οικονομική κατάσταση, η «διπλωματία της εκπαίδευσης» αποτελεί μια αναδυόμενη προσέγγιση για τη συγκέντρωση δημόσιων και ιδιωτικών φορέων στο διάλογο, την εταιρική σχέση και τις διαπραγματεύσεις για την προώθηση πολιτικών λύσεων, που θα προάγουν ποιοτικά μαθησιακά αποτελέσματα για τα παιδιά και τη νεολαία του κόσμου. Η διπλωματία της εκπαίδευσης παραδοσιακά περιλαμβάνει την προβολή της «ήπιας ισχύος»-που μεταδίδει ιδέες, αξίες και πολιτισμό μεταξύ των εθνών. Η διπλωματία της εκπαίδευσης χρησιμοποιεί τις δεξιότητες της παραδοσιακής, κλασικής διπλωματίας για την προώθηση της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ τομέων και μεταξύ διαφόρων παραγόντων για την επίλυση των εκπαιδευτικών προκλήσεων και την προώθηση των μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων για την εκπαίδευση.

Οι διπλωμάτες της εκπαίδευσης χρησιμοποιούν τις δεξιότητες της διπλωματίας για να: 1) διαγνώσουν μία εκπαιδευτική πρόκληση, να κατανοήσουν τους διάφορους ενδιαφερόμενους παράγοντες που εμπλέκονται σε μια εκπαιδευτική πρόκληση, να εντοπίσουν μία κοινή βάση μεταξύ των διαφόρων προτεραιοτήτων σχετικά με το ρόλο και τα οφέλη της εκπαίδευσης, την δημιουργία συναίνεσης σχετικά με την εξεύρεση λύσεων σε μια εκπαιδευτική πρόκληση, και να οδηγήσει στην πρόοδο των μετασχηματιστικών (μεταρρυθμιστικών) προγραμμάτων για την εκπαίδευση λαμβάνοντας υπόψη τις καλές πρακτικές που έχουν εφαρμοσθεί σε άλλα κράτη.

Ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα μας συμμετέχει σε δράσεις που απορρέουν από διμερείς συμφωνίες και διμερή πρωτόκολλα συνεργασίας. Κατά τη σύναψη διμερών σχέσεων με άλλες χώρες, το Υπουργείο Εξωτερικών σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθώς και με άλλους κρατικούς φορείς υπογράφει μορφωτικές συμφωνίες και προγράμματα. Σε ό,τι αφορά τα εκπαιδευτικά θέματα, έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη της κινητικότητας των μαθητών, σπουδαστών, εκπαιδευτικών, ερευνητών και ακαδημαϊκών, εκπαιδευτών ενηλίκων, στην ανταλλαγή εμπειριών, πληροφοριών, μορφωτικών και πολιτιστικών στοιχείων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα μορφωτικών συνεργασιών είναι τα ακόλουθα: Οι διμερείς μορφωτικές συμφωνίες που έχει υπογράψει η χώρα μας με τρίτες χώρες είναι οι ακόλουθες: Αζερμπαϊτζάν (1999), Αίγυπτος (1957), Αιθιοπία

(1955), Αλβανία (2000), Αλγερία (1991), Αργεντινή (1977), Αρμενία (1997), Αυστραλία (1981), Βενεζουέλα (1995), Βιετνάμ (2011), Βραζιλία (2004), Γεωργία (1997), Γουινέα (1981), Βοσνία (2004), Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (1977), Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (1991), Ιαπωνία (1982), Ινδία (1962), Ινδονησία (2005), Ιορδανία (1979), Ιράκ (1980), Ιράν (1968), Ισραήλ (1994), Καζακστάν (2007), Καναδάς (2000), Κίνα (1979) κλ.π.⁵¹

Η Ελλάδα ανταποκρινόμενη στις παγκόσμιες εξελίξεις επίσης προωθεί ιδιαίτερα τη διεθνοποίηση του εκπαιδευτικού της συστήματος και επιδιώκει τη συνεργασία και την εμπλοκή της σε διεθνή προγράμματα και οργανισμούς. Η παγκόσμια συνεργασία επιτυγχάνεται μέσα από τη συμμετοχή της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και στους διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση.

2.5. Επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σε αυτό το σημείο, για να κατανοήσουμε την διαδρομή και την υιοθέτηση της εκπαιδευτικής διπλωματίας στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κρίνεται απαραίτητη μια σύντομη επισκόπηση της Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή ένωση αποτελεί σημαντικό φορέα εκπαιδευτικών πρωτοβουλιών που επηρεάζουν τις πολιτικές και τις δράσεις για την εκπαίδευση στα κράτη μέλη της. Παρόλα αυτά, η Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική πολιτική δεν μπορεί να ειπωθεί υπό το ίδιο πρίσμα της εκπαιδευτικής πολιτικής ενός εθνικού κράτους, γιατί η ίδια η Ευρωπαϊκή ένωση αποτελεί μία ιδιαίτερη περίπτωση ενός σύνθετου και διαρκώς εξελισσόμενου υπερεθνικού σχηματισμού τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η πολυπλοκότητα του οποίου αντανakλώνται και στο πεδίο της χάραξης και άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής. Η κάθε χώρα έχει το δικό της σύστημα, τα δικά της αναλυτικά προγράμματα, το δικό της σύστημα αξιολόγησης και η Ε.Ε. δεν παρεμβαίνει σε αυτά. Εφαρμόζονται σημαντικές εκπαιδευτικές πρακτικές, όπως Εφαρμογή ενός Κοινού Πλαισίου στην Γλωσσομάθεια Common Framework και δημιουργία του Παρατηρητηρίου Πολυγλωσσίας Plurilingualism Observatory ενώ προωθούνται, μέσω

⁵¹ European Commission https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/bilateral-agreements-and-worldwide-cooperation-27_el [Προσπελάσθηκε στις 10/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Erasmus+, η σχολική κινητικότητα μέσω σχολικών συμπράξεων και αδελφοποίησης σχολείων μέσω της πλατφόρμας e-twinning, Εφήβων Ευρωβουλευτών, προσομοιώσεις Ευρωπαϊκών Οργάνων.

Ως βασικό σημείο χρονολογικής οριοθέτησης της κοινής ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής μπορούμε να εκλάβουμε τις ημερομηνίες των αποφάσεων της Ένωσης που δρομολόγησαν αλλαγές και στην εκπαιδευτική πολιτική και όπως αναφέρεται από τους Σταμέλο και Βασιλόπουλο (2004:49)⁵² διακρίνονται τρεις βασικές περιόδους διαμόρφωσης μίας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

(1) Η πρώτη περίοδος τοποθετείται χρονικά από το 1957-1976 κατά την οποία έχουμε πρόδρομα σχήματα δηλαδή ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, ΕΚΑΕ, και των οποίων το ενδιαφέρον για την εκπαίδευση ήταν περιορισμένο καθώς η εκπαίδευση δεν ήταν στις άμεσες προτεραιότητες της Ένωσης αλλά ούτε τα θεσμικά της όργανα ήταν ακόμη εξουσιοδοτημένα για δραστηριοποιηθούν σε εκπαιδευτικά ζητήματα. Η Ένωση ήταν ακόμη στις απαρχές της και προσπαθούσε να οργανωθεί θεσμικά και με το ενδιαφέρον της στραμμένο στην οικονομική παρά στην κοινωνική ολοκλήρωση. Στην Συνθήκη της Ρώμης του 1957 στο άρθρο 128, εντοπίζονται κάποια ψήγματα, κάποιες μικρές απόπειρες χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής αλλά προβλέπεται μόνο η εφαρμογή πολιτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς η τότε ΕΟΚ δεν είχε αρμοδιότητα συνολικά για τον χώρο της εκπαίδευσης αλλά μόνο για το χώρο της επαγγελματικής κατάρτισης (Σταμέλος, Βασιλόπουλος, 2004:48). Για την προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης ιδρύθηκε το 1975 το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, το οποίο εδρεύει στη Θεσσαλονίκη από το 1995 και έχει ως πρωταρχικό στόχο την Δια βίου μάθηση και την ενθάρρυνση της επαγγελματικής κατάρτισης⁵³.

(2) Η δεύτερη περίοδος διαμόρφωσης μίας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Εκπαιδευτικής Πολιτικής εκτείνεται χρονικά από το 1976-1992 και θεωρείται το αρχικό στάδιο διαμόρφωσης του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης αλλά και η περίοδος κατά την οποία τίθενται τα θεμέλια και οι άξονες μίας κοινής εκπαιδευτικής πολιτικής. «Με το

⁵² Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα, Μεταίχμιο.

⁵³ CEDEFOP www.cedefop.europa.eu

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ψήφισμα 9.2.1976 καθιερώνεται για πρώτη φορά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Παιδείας ως το βασικό όργανο συντονισμού και συνεργασίας των κρατών μελών σε θέματα Εκπαίδευσης» (Πασιάς, 2006)⁵⁴ και «δίδεται έγκριση για το πρώτο πρόγραμμα δράσης της Κοινότητας στην Εκπαίδευση το οποίο στοχεύει στην επαγγελματική κατάρτιση των ευρωπαϊών πολιτών, στην βελτίωση της σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, συνεργασία της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Ενίσχυση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και στην ανάπτυξη ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην εκπαίδευση και κατάρτιση (Τσαούσης, 2000:10)⁵⁵. Βασικός άξονας της εκπαιδευτικής πολιτικής αυτήν την συγκεκριμένη περίοδο είναι η ενίσχυση της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση με το ψήφισμα των Υπουργών Παιδείας το 1988 στην Εφημερίδα των Κοινοτήτων C 175/5, 6.7.1988. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε τα εξής σημαντικά σημεία: 1. Ενίσχυση στους νέους της Ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της απόκτησης ιστορικών, πολιτιστικών και κοινωνικών γνώσεων για την κοινότητα, 2. Συμφωνία για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας, 3. Υιοθέτηση του προγράμματος Erasmus-βάσει των άρθρων 128 και 235 της Συνθήκης της Ρώμης για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης, την κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την διαφάνεια στην ακαδημαϊκή αναγνώριση σπουδών και πτυχίων 4. Υιοθέτηση του προγράμματος LINGUA για τη γλωσσομάθεια 5. Θεσμοθέτηση του Δικτύου Eurymdice⁵⁶ (Ευρυδική), με έδρα τις Βρυξέλλες αλλά και τις Εθνικές Υπηρεσίες (National Agencies) στα αντίστοιχα Υπουργεία Παιδείας του κάθε κράτους-μέλους με στόχο τη συγκέντρωση, παρακολούθηση, επεξεργασία πληροφόρησης που αφορά στα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πολιτικές σε όλη την Ευρώπη και οδηγία 89/48 για την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων⁵⁷.

(3) Την περίοδο 1992-2000, που σηματοδοτείται από την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ (1992)⁵⁸ και της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1997)⁵⁹, με την οποία

⁵⁴ Πασιάς, Γ., (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση*, Αθήνα, Gutenberg.

⁵⁵ Τσαούσης, Δ.(2000) *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Βασικά Κείμενα για την Παιδεία, την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση*. Αθήνα, ΚΕΚΜΟΚΟΠ

⁵⁶ EURYDICE https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_el [προσπελάσθηκε στις 31/05/2020]

⁵⁷ Eurlex, Οδηγία 89/48 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11022b>

⁵⁸ Συνθήκη του Μάαστριχτ, διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0026&from=EL> [προσπελάσθηκε στις 26/052020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

εκτός των άλλων αναβαθμίζεται περισσότερο ο ρόλος της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Κελπανίδη⁶⁰ στο άρθρο 126, παράγραφος 2 της Συνθήκης αναφέρονται τα εξής:

«Η δράση της Κοινότητας έχει τους εξής στόχους: την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση, ειδικά μέσω της εκμάθησης και διάδοσης των γλωσσών των κρατών-μελών, την ενίσχυση της κινητικότητας των διδασκομένων και των διδασκόντων, μέσω της αναγνώρισης των διπλωμάτων και εξαμήνων σπουδών σε άλλες χώρες, την ενίσχυση της συνεργασίας ανάμεσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τη διεύρυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με κοινά προβλήματα στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών-μελών, την προώθηση της ανταλλαγής νέων και κοινωνικών παιδαγωγών, και την προώθηση της ανάπτυξης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης».

Στη συνέχεια ορόσημο στην χάραξη ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής αποτέλεσε η διακήρυξη της Μπολόνια (1999)⁶¹ και έχει ως στόχο την εισαγωγή ενός πιο συνεκτικού συστήματος για την ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση. Προέβλεπε αρχικά την εισαγωγή ενός συστήματος αναγνωρίσιμων και συγκρίσιμων πτυχίων, την θεσμοθέτηση μίας ενιαίας δομής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με δύο κύκλους σπουδών: Bachelor και Master με ενδεικτική διάρκεια 3 + 2 έτη σπουδών και την θέσπιση ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος μεταφοράς διδακτικών μονάδων (ECTS). Επίσης, δόθηκε έμφαση στην κατάργηση των εμποδίων της κινητικότητας φοιτητών και ερευνητικού προσωπικού, και την συνεργασία των Πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Εγκαινιάζεται το 2010 επίσης και ο Ευρωπαϊκός Χώρος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (EXTE) με την διακήρυξη της Βουδαπέστης- Βιέννης.

Ένα μεγάλο άλμα στην οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής γίνεται με την Στρατηγική της Λισσαβόνας (2000), η οποία έφερε στο προσκήνιο την σημασία της Δια βίου μάθησης και υπογραμμίσθηκε η αυξανόμενη προστιθέμενη αξία από την παροχή συνεχούς παροχής εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλους τους πολίτες, στην Κοινωνία της Γνώσης, με την γνώση να αποτελεί πόρο οικονομικής ανάπτυξης αλλά

⁵⁹ Συνθήκη του Άμστερνταμ, διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a15000&from=EL> [προσπελάσθηκε στις 27/05/2020]

⁶⁰ Κελπανίδης, Μ «Η εκπαιδευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας της ενσωμάτωσης», διαθέσιμο στο: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/kelpanidis.htm> [προσπελάσθηκε στις 29/05/2018]

⁶¹ Διακήρυξη της Μπολόνια διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11088&from=EL> προσπελάσθηκε στις 25/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

και κοινωνικής συνοχής και πολιτισμικής εξέλιξης. Στα πλαίσια της Λισσαβόνας, οι βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής περιλαμβάνουν τις Βασικές ικανότητες (key competences) τη «δια βίου μάθηση», το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Ευρωπαϊκών Προσόντων (European Qualifications Framework), τις εκπαιδευτικές ανταλλαγές με το πρόγραμμα Erasmus+, τα Ευρωπαϊκά επίπεδα αναφοράς, Πολυγλωσσία, εξ αποστάσεως εκπαίδευση, προώθηση ΤΠΕ, ανάπτυξη διδακτικού ανθρώπινου δυναμικού με επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού και στελεχών εκπαίδευσης κλπ. Η εξέλιξη της Λισσαβόνας είναι να έχουμε σήμερα, σύμφωνα με τον Πασιά την διαμόρφωση μιας μετρήσιμης «Ευρώπης της γνώσης» που βασίζεται στην ανάπτυξη τεχνολογιών επιτήρησης, τεχνικών διακυβέρνησης, διαδικασιών αμοιβαίας μάθησης και χρήσης εργαλείων αξιολόγησης (standards, benchmarks, best practices) PISA⁶².

Η τελευταία εξέλιξη είναι το στρατηγικό πλαίσιο «ΕΚ 2020»⁶³ που έθεσε τους παρακάτω τέσσερις κοινούς στόχους σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης έως το 2020: α) τουλάχιστον το 95% των παιδιών (από 4 ετών μέχρι την ηλικία υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης) πρέπει να συμμετέχει σε προσχολική εκπαίδευση, β) μείωση των χαμηλών επιδόσεων στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες, γ) μείωση των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση δ) το 40% τουλάχιστον των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών πρέπει να έχει ολοκληρώσει κάποιο κύκλο ανώτατης εκπαίδευσης ε) 15% τουλάχιστον των ενηλίκων πρέπει να συμμετέχει στη διά βίου μάθηση, ε) Προώθηση του προγράμματος Erasmus+ για την κινητικότητα.

⁶² Πασιάς, Γ. Η εκπαιδευτική πολιτική της ΕΕ: πολιτικές διακυβέρνησης και εκμάθησης στη μετρήσιμη «Ευρώπη της γνώσης» διαθέσιμο στο: <http://impschool.gr/deltio-site/?p=829> [προσπελάστηκε στις 18/05/2018]

⁶³ Στρατηγικό πλαίσιο-Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020
http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_el

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ.

3.1. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως φορέας άσκησης Εκπαιδευτικής Διπλωματίας.

Βασικός φορέας άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματίας στην Ελλάδα, εκτός από το Υπουργείο Εξωτερικών, είναι το Υπουργείο Παιδείας. Είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια η εκπαίδευση έχει μπει στη διεθνή ατζέντα ενδιαφέροντος καθώς σύμφωνα με την Χριστοδούλου⁶⁴ *«η μετατροπή της γνώσης σε παραγωγική δύναμη αναβαθμίζει την κοινωνική σημασία της εκπαίδευσης και το εκπαιδευτικό ‘προϊόν’ (εκροή), διατυπωμένο με οικονομικούς όρους, έχει τα χαρακτηριστικά ενός καταναλωτικού και επενδυτικού αγαθού, καθώς η εκπαίδευση είναι ένα όργανο αλλαγής το οποίο σχετίζεται με την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού»*.

Σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, διαμορφώνεται η στρατηγική όσον αφορά στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού σε σχολεία και Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης εξωτερικού. Με στόχο τη δημιουργία συνεργειών μεταξύ πολιτισμού, εκπαίδευσης και οικονομίας, δημιουργήθηκε το δίκτυο GRECT. Αξιοποιώντας εγκαταστάσεις εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή και ελληνικών φορέων σε τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, ιστορικής και πολιτιστικής αξίας, όπως το

⁶⁴ Χριστοδούλου Αναστασία **Αξίες της UNESCO στην εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα**, διαθέσιμο στο <http://nata.webpages.auth.gr/wp-content/uploads/2013/02/26.%CE%91%CE%9E%CE%99%CE%95%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%A3-UNESCO-%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97-%CE%A4%CE%9F%CE%A521%CE%9F%CE%A5%CE%91%CE%99%CE%A9%CE%9D%CE%91.pdf> [προσπέλαση στις 02/06/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, η Διεθνής Ολυμπιακή Ακαδημία, όπου παρέχεται δυνατότητα σε μαθητές και φοιτητές να παρακολουθήσουν εξειδικευμένα προγράμματα με αντικείμενα σχετικά με τον ελληνικό πολιτισμό.

Πιο συγκεκριμένα, οι σημαντικές συνεργασίες στις οποίες ενεργά συμμετέχει η χώρα μας και οι οποίες κείνται υπό την επίβλεψη και εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας είναι οι ακόλουθες:

3.1.1. Συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα του ΟΟΣΑ

Σύμφωνα με πληροφορίες που αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Παιδείας, στα πλαίσια του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ), το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων συμμετέχει στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Educational Policy Committee), στο Πρόγραμμα Δεικτών Εκπαιδευτικών Συστημάτων (Indicators of Educational Systems) καθώς και στην επιτροπή INES Working Party (Working Party on Indicators of Educational Systems), στα δύο επιμέρους δίκτυα του εν λόγω προγράμματος, το INES LSO (INES Network on data collection and development on economic, labour market and social outcomes of education) και το INES NESLI (INES Network for the collection and adjudication of system level descriptive information), καθώς και στο Δίκτυο για την Προσχολική Εκπαίδευση και Φροντίδα ECEC (Early Childhood Education and Care).

Τέλος, μετέχει και σε μία σειρά από επιμέρους προγράμματα όπως το Education Policy Outlook, το PISA (Programme for International Assessment) και το PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competences) με σκοπό την αποτίμηση των αποτελεσμάτων των εκπαιδευτικών συστημάτων⁶⁵.

3.1.2. Συμμετοχή σε Εκπαιδευτικές δράσεις και πολιτικές του Συμβουλίου της Ευρώπης και προώθηση της εκπαιδευτικής διπλωματίας

Το ενδιαφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανθρώπινη ασφάλεια ως «στρατηγική» αντίληψη μπορεί να εντοπιστεί στις αλλαγές που έγιναν στη διεθνή τάξη και συγκεκριμένα γεγονότα που σήμαιναν τη μετατόπιση της αναφοράς της

⁶⁵ Υπουργείο Παιδείας <https://www.minedu.gov.gr/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ασφάλειας από το κράτος στο άτομο για την αντιμετώπιση των «νέων» προκλήσεων ασφάλειας τόσο σε Ευρωπαϊκό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ε.Ε, στο πλαίσιο αυτό, και ιδιαίτερα ο Χαβιέ Σολάνα θεώρησε ότι η Ε.Ε. έπρεπε να υιοθετήσει μια εναλλακτική πολυμερή προσέγγιση της ασφάλειας (Glasius & Kaldor 2006)⁶⁶.

Έτσι, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ασφάλεια (2003)⁶⁷ ήταν ένα κείμενο που αντανάκλουσε το μεταβαλλόμενο πλαίσιο ασφάλειας και αναγνώριζε τη φύση των νέων απειλών, περιγράφοντας πέντε βασικές απειλές για την Ευρώπη: τρομοκρατία, διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής, περιφερειακές συγκρούσεις, αποτυχημένα κράτη και οργανωμένο έγκλημα. Η ΕΣΣ αναγνώρισε επίσης ότι τέτοιες απειλές ήταν παγκόσμιες και όχι απλώς ευρωπαϊκές και ότι η παραδοσιακή μορφή μονομερούς προσέγγισης ήταν σε μεγάλο βαθμό αναποτελεσματική ενόψει των νέων απειλών και προκλήσεων. Ο Σολάνα θέλησε να υπογραμμίσει ότι μια «στρατιωτική αντίδραση δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει τις νέες απειλές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η διεθνής κοινότητα» και ότι, πράγματι, νέες απειλές για την Ευρώπη και την Ε.Ε χρειάζονται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση (Solana, 2004). 2010, ο Όμιλος συνέταξε μια έκθεση που περιγράφει μια «Αρχιτεκτονική Ανθρώπινης Ασφάλειας για την Ευρώπη» με 7 βασικές αρχές (Christou)⁶⁸:

Ως μέλος-κράτος της Ευρωπαϊκής ένωσης, η Ελλάδα έχει ενεργή συμμετοχή, στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, στην Επιτροπή Εκπαιδευτικής Πολιτικής και Πρακτικής. Επίσης, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων συμμετέχει στα ακόλουθα προγράμματα του Συμβουλίου της Ευρώπης.

- **ETINED**

⁶⁶ Glasius, M. and Kaldor, M. (2006), *A Human Security Doctrine for Europe: Project, Principles, Practicalities*, London and New York: Routledge

⁶⁷ Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ασφάλεια
<https://www.consilium.europa.eu/en/documentspublications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>

⁶⁸ Christou, G., *The European Union's Human Security Discourse: Where are we now?* Available at:
<https://core.ac.uk/download/pdf/42617349.pdf>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Στο πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης ETINED (Ethics, Transparency and Integrity in Education)⁶⁹ για την «Ηθική, τη Διαφάνεια και την Ακεραιότητα στην Εκπαίδευση», που παρουσιάστηκε το 2015, συμμετέχουν ειδικοί από τα κράτη-μέλη του ΣτΕ, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών, εμπειρογνωμοσύνης, κ.λπ. σε θέματα ηθικής, δεοντολογίας και ακεραιότητας στην εκπαίδευση, με ιδιαίτερη έμφαση στον αγώνα κατά της διαφθοράς και της απάτης στο χώρο της εκπαίδευσης και της έρευνας και στόχο την ποιοτική εκπαίδευση στην Ευρώπη. Απώτερος σκοπός είναι η εμφάνιση της δημοκρατικής και συμμετοχικής κουλτούρας στα κράτη-μέλη του ΣτΕ, με βάση τις αρχές της διαφάνειας, της δικαιοσύνης και της ισότητας, μέσω της δημιουργίας ενός πλαισίου αρχών το οποίο θα δεσμευτούν να τηρούν όλοι οι εκπαιδευτικοί φορείς των κρατών-μελών του.

- **European Qualifications Passport For Refugees⁷⁰**

Η διευκόλυνση της πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία για τα παιδιά των προσφύγων αποτελεί υποχρέωση πολιτική και ένα θεμελιώδες δικαίωμα, σύμφωνα με το εθνικό και ευρωπαϊκό δίκαιο. Η Μαρινάκη (2019)⁷¹ υποστηρίζει ότι «*Η ανοιχτότητα της εκπαίδευσης, σε διεθνείς και υπερεθνικούς οργανισμούς και φορείς οδηγεί στη διαμόρφωση, στη χάραξη πολιτικών με γνώμονα τη συμπερίληψη και την ισότιμη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό αγαθό*». Η Ελλάδα εφάρμοσε προγράμματα εκπαίδευσης προσφύγων, εφόσον αποτελεί μια από τις βασικές-χώρες αποδέκτες προσφυγικών εισροών, και συμμετείχε στο πιλοτικό πρόγραμμα για την καταγραφή των προσόντων των προσφύγων. Βασικός σκοπός του προγράμματος είναι η καταγραφή των ακαδημαϊκών προσόντων των προσφύγων, ακόμα και όταν αυτά δεν είναι δυνατόν να αποδειχθούν επαρκώς, βάσει εγγράφων, μέσα από μία διαδικασία

⁶⁹ [ETINED](https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-in-education/home) Council of Europe Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education <https://www.coe.int/en/web/ethics-transparency-integrity-in-education/home>

⁷⁰ <https://www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications>

⁷¹ Μαρινάκη, Μ., (2019) *Κριτική Ανάλυση της Εκπαιδευτικής Διαχείρισης της κρίσης στην Ελλάδα*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

αξιολόγησης στην οποία συμπεριλαμβάνεται και συνέντευξη από εξουσιοδοτημένους αξιολογητές.⁷²

Η Ελλάδα συμμετέχει στο πρόγραμμα και για την περίοδο 2018-2020. Από το 2018 έως σήμερα διεξήχθησαν στην Ελλάδα 146 αξιολογήσεις και δόθηκαν 127 διαβατήρια προσόντων προσφύγων.

- **Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών (ECML)**

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Σύγχρονων Γλωσσών είναι Οργανισμός του Συμβουλίου της Ευρώπης ο οποίος μελετά, σχεδιάζει και προτείνει μέτρα για την ενίσχυση και τη βελτίωση της γλωσσικής διδασκαλίας στα κράτη μέλη του, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αλλά και άλλους φορείς (ΟΟΣΑ, ΟΥΝΕΣΚΟ, κ.ά.), παρακολουθώντας τις τρέχουσες εξελίξεις και ανταποκρινόμενο στις υψηλές απαιτήσεις της εποχής.

Τα κράτη-μέλη συμμετέχουν στα προγράμματα του Κέντρου μέσω των εκπροσώπων τους, κυρίως, με: τη διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και στελέχη της εκπαίδευσης και με την επιμόρφωση μεμονωμένων εκπαιδευτικών και/ή στελεχών στην έδρα του Κέντρου, στο Γκκρατς της Αυστρίας⁷³.

3.1.3. Εκπαιδευτικές δράσεις του ΟΗΕ

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο ψήφισμα 66/290 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ⁷⁴,

«η ανθρώπινη ασφάλεια είναι μια προσέγγιση που βοηθά τα κράτη μέλη να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν εκτεταμένες και οριζόντιες προκλήσεις για την επιβίωση, τη διαβίωση και την αξιοπρέπεια του λαού τους. Είναι το δικαίωμα των

⁷² <https://www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications>

⁷³ ECML <https://www.ecml.at/Portals/1/documents/about-us/leaflet-greek.pdf?ver=2011-01-24-095123-297>

⁷⁴ The UN General Assembly resolution 66/290 entitled “Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome”, <https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/GA%20Resolutions%20and%20Debate%20Summaries/GA%20Resolutions.pdf>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ανθρώπων να ζουν με ελευθερία και αξιοπρέπεια, απαλλαγμένοι από τη φτώχεια και την απελπισία. Όλα τα άτομα, ιδιαίτερα τα ευάλωτα άτομα, δικαιούνται την ελευθερία από το φόβο και την ελευθερία από την ένδεια, με ίσες ευκαιρίες να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματά τους και να αναπτύσσουν πλήρως το ανθρώπινο δυναμικό τους».

Η Διακήρυξη της Χιλιετίας του ΟΗΕ⁷⁵ είναι ένα κείμενο-ορόσημο για το νέο αιώνα. Υιοθετήθηκε κατά τη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας-που πραγματοποιήθηκε από τις 6 έως τις 8 Σεπτεμβρίου 2000 στη Νέα Υόρκη και έθεσε 8 βασικούς στόχους που προάγουν την ανθρώπινη ασφάλεια και ένας από αυτούς τους βασικούς στόχους είναι η εκπαίδευση. Η σημασία της παιδείας για την προώθηση της ειρήνης, της παγκόσμιας ασφάλειας και των βιώσιμων λύσεων αποτελεί βασική έννοια της διπλωματίας της εκπαίδευσης. Η διεθνής εκπαίδευση αποτελεί το θεμέλιο για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων, και των απειλών σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, όπως τρομοκρατία, ριζοσπαστικοποίηση, ο ακραίος εθνικισμός, εξτρεμισμός/φανατισμός, ανθεκτικότητα κοινωνιών έναντι των νέων απειλών, όπως Διεθνές Οργανωμένο έγκλημα [διακίνηση ναρκωτικών, εμπορία ανθρώπων και οργάνων, trafficking], την υπανάπτυξη την ακραία φτώχεια, την οικολογική υποβάθμιση, τη βιολογική ασφάλεια κλπ.

Για να καταλάβουμε την βαρύτητα της εκπαίδευσης στην δημιουργία βιώσιμων, ειρηνικών και ευημερούντων κοινωνιών μπορούμε να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο τους 8 βασικούς Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας (Millennium Development Goals-MDGs) που συνοψίζονται ως ακολούθως, και ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγεται και η επίτευξη της εκπαίδευσης:

1. Εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας
2. Επίτευξη πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο
3. Προώθηση της ισότητας των φύλων - ενδυνάμωση της θέσης της γυναίκας
4. Μείωση της παιδικής θνησιμότητας
5. Βελτίωση της υγείας των μητέρων
6. Καταπολέμηση του AIDS, της ελονοσίας και άλλων ασθενειών

⁷⁵ Η Διακήρυξη της Χιλιετίας
https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=10

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

7. Διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (αειφορίας)
8. Ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας για ανάπτυξη

Η Διακήρυξη της χιλιετίας του ΟΗΕ αποσκοπεί στην προαγωγή της ανθρώπινης ασφάλειας και δίδει έμφαση στην Καθολική, Ισότιμη και Ποιοτική Εκπαίδευση αλλά και την προώθηση ευκαιριών Δια Βίου Μάθησης καθώς και την ισότητα των Φύλων και την χειραφέτηση των Γυναικών και την ισότιμη πρόσβασή τους στην εκπαίδευση. Η πρόσβαση στην ισότιμη εκπαίδευση και συνεπώς στην οικονομική ανάπτυξη, οι αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας και διαβίωσης είναι ανάμεσα στις προτεραιότητες της Διακήρυξης της Χιλιετίας του ΟΗΕ για την προώθηση Ειρηνικών Κοινωνιών.

Ο ΟΗΕ αποτελεί έναν σημαντικό φορέα άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματίας μέσα από τις δράσεις και τις πολιτικές που ακολουθεί γιατί όπως αναφέρει η Μητσάκου (2013)⁷⁶ *«ο κόσμος είναι πλέον παγκοσμιοποιημένος, αλληλεξαρτώμενος και ραγδαία μεταβαλλόμενος. Η παιδεία και η εκπαίδευση προσφέρουν μια πλατφόρμα για τη διασφάλιση ότι η επόμενη γενιά θα είναι έμπειρη σε θέματα ζωτικής σημασίας για το ανθρώπινο μέλλον, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα»*. Στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων της χώρας μας συμμετέχει στη σύνταξη διωπουργικών εκθέσεων επί των συμβάσεων και των συμφώνων του ΟΗΕ που έχει υπογράψει η Ελλάδα, καθώς και στις εξετάσεις της χώρας στον ΟΗΕ σε θέματα που άπτονται αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Σημαντική δράση που εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας και αφορά τόσο τη Δευτεροβάθμια, όσο και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και επιχειρεί να μπει τους Ευρωπαίους πολίτες από νεαρή ηλικία στην άσκηση δημόσιας εκπαιδευτικής διπλωματίας αποτελεί το **Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών** (επίσης γνωστό ως «**Μοντέλο UN**» ή απλά "**MUN**") το οποίο είναι ένα εκπαιδευτικό συνέδριο-προσομοίωση των οργάνων και των εργασιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. *«Σε αυτό οι συμμετέχοντες μαθητές ή φοιτητές αναλαμβάνουν το ρόλο διπλωματών διαφόρων κρατών-μελών του ΟΗΕ, ερευνούν τα διεθνή ζητήματα της επικαιρότητας και στα*

⁷⁶ Μητσάκου, Αλίκη (2013) **Η Σύγχρονη Διπλωματία της Εκπαίδευσης** στο Η Διπλωματία της Εκπαίδευσης-Foreign Affairs, The Greek Edition, Τεύχος Μαΐου, 2013

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

πλαίσια των επιτροπών και οργάνων του ΟΗΕ, δημιουργούν συμμαχίες και προτείνουν λύσεις με μορφή "ψηφισμάτων". Η θεμελιώδης ιδέα του Μοντέλου Ηνωμένων Εθνών είναι ότι «η πολιτική δραστηριότητα πρέπει να βιώνεται και όχι μόνο να παρατηρείται».

⁷⁷ii.a) Το Μοντέλο των Ηνωμένων Εθνών (MUN). Κατά τη διάρκεια ενός συνεδρίου του Μοντέλου Ηνωμένων Εθνών, σπουδαστές αναλαμβάνουν ρόλους ως ξένοι διπλωμάτες και συμμετέχουν σε μια συνεδρία προσομοίωσης ενός διακυβερνητικού οργανισμού (IGO). Οι συμμετέχοντες ερευνούν μια χώρα, αναλαμβάνουν έναν ρόλο διπλωμάτη, διερευνούν διεθνή θέματα, συνεξετάζουν, μελετούν, συμβουλευόμαστε και κατόπιν αναπτύσσουν λύσεις σε παγκόσμια ζητήματα. Κατά τη διάρκεια μιας προσομοίωσης πρέπει να εφαρμόσουν μια ποικιλία μεθόδων επικοινωνίας και ικανοτήτων κριτικής σκέψης για να υπερασπιστούν και να προωθήσουν τις πολιτικές της χώρας τους. Στα περισσότερα συνέδρια MUN προσομοιώνονται οι εργασίες των σημαντικότερων οργάνων του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, όπως: α) Το Συμβούλιο Ασφαλείας, β) Η Γενική Συνέλευση αλλά και άλλους διακυβερνητικούς και υπερεθνικούς οργανισμούς, όπως: Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, Ν.Α.Τ.Ο, (Οργανισμό του Βορειοατλαντικού Συμφώνου). Τα πιο γνωστά Μαθητικά μοντέλα Ηνωμένων Εθνών στην Ελλάδα είναι το Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών της Γερμανικής Σχολής Θεσσαλονίκης (Deutsche Schule Thessaloniki Model United Nations-DSTMUN), το Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών της Αθήνας (Athens Model United Nations-AMUN), το Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών της Θεσσαλονίκης (Thessaloniki Model United Nations-TMUN), το Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών του (Anatolia College Model United Nations-ACMUN), το Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών των Αρσακείων Τοσιτσειών Σχολείων (Arsakeio Tositseio School Model United Nations-ATSMUN).

⁷⁸

3.1.4. Εκπαιδευτικές δράσεις UNESCO

⁷⁷ Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών διαθέσιμο στο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD [προσπελάσθηκε στις 20-05-2020]

⁷⁸ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Οι δράσεις της UNESCO είναι συνυφασμένες με την εκπαίδευση και αποτελεί φορέα άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματικής δραστηριότητας. Στο πλαίσιο της UNESCO, η Ελλάδα συμμετέχει στο «Δίκτυο Συνεργαζόμενων Σχολείων με την UNESCO (ASPnet-Associated Schools Project Network)», του οποίου τα μέλη (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια) εργάζονται για την προώθηση των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, ειδικότερα του Στόχου 4 που αφορά την εκπαίδευση και την «Εκπαίδευση 2030». Πιο συγκεκριμένα, εκπονούν προγράμματα για την εκπαίδευση, για την αειφόρο ανάπτυξη, την εκπαίδευση για την παγκόσμια ιδιότητα του πολίτη, την ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον διαπολιτισμικό διάλογο, την πολιτιστική κληρονομιά και την άυλη πολιτισμική κληρονομιά. Σχολεία του δικτύου συμμετείχαν στο πιλοτικά προγράμματα της UNESCO με θεματολογία την «Ολιστική Σχολική Προσέγγιση στην Κλιματική Αλλαγή», καθώς και σε άλλα προγράμματα. Επιπλέον, στα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν έδρες UNESCO.

3.1.5. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος (Ε.Ο.Δ./ESA)⁷⁹

Η Ελλάδα είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων συμμετέχει σε αυτόν. Ο συγκεκριμένος οργανισμός σχεδιάζει και υλοποιεί εκπαιδευτικά, ερευνητικά και τεχνολογικά προγράμματα τα οποία σχετίζονται με τον ευρύτερο τομέα του διαστήματος, με σκοπό την προώθηση των επιστημών του διαστήματος, τη δημιουργία μιας υψηλής εξειδίκευσης σε θέματα διαστήματος ευρωπαϊκής επιστημονικής κοινότητας και την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης στον τομέα του διαστήματος. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιούνται σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη του ΕΟΔ, μέσω της Συμβουλευτικής του Επιτροπής για την Εκπαίδευση (Advisory Committee on Education-ACE). Αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένα από τα προγράμματα του ΕΟΔ.: STEM, ESERO, CANSATL, κλπ. Αυτά απευθύνονται στην πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση και στοχεύουν στην ενίσχυση του ενδιαφέροντος νέων 6-25 ετών, όσο και της εκπαιδευτικής κοινότητας εν γένει, για τους τομείς της Επιστήμης, της

⁷⁹ <http://www.esa.int/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Τεχνολογίας, της Μηχανοτεχνίας και των Μαθηματικών (Science, Technology, Engineering, Mathematics/STEM), την προώθηση της διδασκαλίας των σχετικών μαθημάτων στην εκπαίδευση, καθώς και τη συνεχή ενημέρωση των παραπάνω σε θέματα διαστήματος.

3.1.6. Συμμετοχή σε Περιφερειακές πρωτοβουλίες και οργανισμούς της ευρύτερης περιοχής της Βαλκανικής και Μεσογείου

Η Ελλάδα συμμετέχει σε περιφερειακές πρωτοβουλίες και οργανισμούς της ευρύτερης περιοχής της Βαλκανικής και της Μεσογείου, όπως η Διαβαλκανική Συνεργασία (1976), η Οικονομική Συνεργασία Ευξείνου Πόντου–ΟΣΕΠ (1992), η Πρωτοβουλία Συνεργασίας ΝΑ Ευρώπης (1996) και η Πρωτοβουλία Αδριατικής Ιονίου (2000). Ειδικότερα στο πλαίσιο της Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ)–Black Sea Economic Cooperation (BSEC), λειτουργούν εξειδικευμένες ομάδες εργασίας (working groups) που χειρίζονται τα επιμέρους ζητήματα μεταξύ των οποίων και η Ομάδα Εργασίας για την Παιδεία (Working Group on Education).

3.1.7. Συμμετοχή σε Διεθνείς Συμπράξεις και δίκτυα

α). eTwinning⁸⁰

Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στην Ευρωπαϊκή δράση **eTwinning** μέσω της οποίας σχολεία από διαφορετικές Ευρωπαϊκές χώρες, κάνοντας χρήση εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), συνεργάζονται ώστε να αποκομίσουν παιδαγωγικά, κοινωνικά και πολιτισμικά οφέλη. Η δράση eTwinning δίνει στα σχολεία την ευκαιρία να μάθουν μαζί, να αδελφοποιηθούν και να μοιραστούν τις απόψεις τους και να δημιουργήσουν καινούργιες φιλίες.

Η ευρωπαϊκή δράση eTwinning ενισχύεται ως μέρος του προγράμματος Erasmus+ (2014-2020), στο πεδίο της σχολικής εκπαίδευσης. Το eTwinning υποστηρίζεται από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Στήριξης (ΚΥΣ) και ένα δίκτυο από Εθνικές

⁸⁰ <https://www.etwinning.net/el/pub/index.htm>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Υπηρεσίες Στήριξης (ΕΥΣ), όπως είναι η Ελληνική Υπηρεσία eTwinning που λειτουργεί από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών.

Το eTwinning μπορεί να υλοποιηθεί είτε ως ανεξάρτητο πρόγραμμα, ή συμπληρωματικά με τα υπόλοιπα σχολικά προγράμματα (Πολιτιστικά Προγράμματα, Περιβαλλοντική Αγωγή, Αγωγή Υγείας, Αγωγή σταδιοδρομίας κ.ά.).

Ειδικότερα, το eTwinning είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως μέσο ανάδειξης της εργασίας των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών με τα προαναφερθέντα προγράμματα εκτός των ορίων της χώρας μας, δίνοντας τους ίδιους και την σχολική κοινότητα με αυτό τον τρόπο μία διεθνοποιημένη ευρωπαϊκή διάσταση.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα εργαλεία που τους παρέχονται από τη δικτυακή πύλη του eTwinning, να συνεργαστούν με συναδέλφους τους από χώρες της ΕΕ, αλλά και να δηλώσουν συμμετοχή στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς διαγωνισμούς eTwinning που διεξάγονται κάθε χρόνο.

β). European Parliament School Ambassadors Programme-Πρόγραμμα Σχολικοί Πρέσβεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελλάδα, σε συνεργασία με το Τμήμα Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων της Δ/σης Υποστήριξης Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και με την υποστήριξη της Βουλής των Ελλήνων υλοποιεί το Πρόγραμμα "Σχολεία Πρέσβεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου" (European Parliament Ambassadors Schools-EPAS). Το Πρόγραμμα, το οποίο πραγματοποιείται με επιτυχία σε εθελοντική βάση σε Λύκεια Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένων ιδιωτικών σχολείων, σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2016, θα συνεχίσει την λειτουργία του κατά τις σχολικές χρονιές 2020-21, 2021-22, 2022-23 και 2023-24. Μέσω των διαφόρων δράσεων, τα σχολεία-τα οποία συμμετέχουν σε εθελοντική βάση- έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν καλύτερα την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις αξίες και στόχους της, καθώς και να μάθουν για το ρόλο, τις αρμοδιότητες και τη δομή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Σημαντικό στοιχείο στο Πρόγραμμα είναι η αναβάθμιση της γνώσης των

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

συμμετεχόντων γύρω από τον Ευρωπαϊκό δημοκρατικό κοινοβουλευτισμό. Το περιεχόμενο των δράσεων κάθε σχολείου που θέλει να αποκτήσει τον τίτλο του «Σχολείου Πρέσβη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» πρέπει να συνάδει με τους στόχους του Προγράμματος και να έχουν πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα. Αυτό μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως για παράδειγμα εμπλέκοντας τοπικούς παράγοντες, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα (όπως πανεπιστήμια), τα κατά τόπους Κέντρα Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης (EDICs), ερευνητικά κέντρα κ.α. Παραδείγματα μορφών δράσεων περιλαμβάνουν:

- Προσομοίωση λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
- *Πρόσκληση για παρουσίαση και συζήτηση με κάποιον επιλεγμένο ομιλητή με ανάλογο με τους στόχους του προγράμματος θεματολόγιο*
- *Δημιουργία μικρών ταινιών (φιλμάκια) ή ντοκιμαντέρ με ανάλογο προς τους στόχους του προγράμματος περιεχόμενο, καθώς και άλλων καλλιτεχνικών δράσεων*
- *Δράσεις σε συνεργασία με τοπικούς φορείς, ΜΜΕ, τα κατά τόπους Κέντρα Ευρωπαϊκής Πληροφόρησης (EDICs) και άλλα ιδρύματα ή οργανισμούς*
- *Δημιουργία ιστοσελίδας αναφορικά με δράσεις σχετικές με το περιεχόμενο του προγράμματος*⁸¹

Οι συμμετέχοντες μαθητές και καθηγητές παραλαμβάνουν στο τέλος της σχολικής χρονιάς τιμητικό δίπλωμα συμμετοχής, ενώ το σχολείο αναγορεύεται σε «Σχολείο-Πρέσβη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου». Στην Ελλάδα το εν λόγω πρόγραμμα υλοποιείται με την έγκριση και υποστήριξη τόσο της Βουλής των Ελλήνων, όσο και του Υπουργείου Παιδείας, καθώς σημαντική στήριξη στο πρόγραμμα παρέχεται επίσης από τον Έλληνα Αντιπρόεδρο του ΕΚ και τους Έλληνες Ευρωβουλευτές.⁸²

γ). Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Erasmus+ KA3 Teachers4 Europe

Επιπρόσθετα, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus+ KA3 χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το πρόγραμμα **“Teachers4Europe: setting an Agora for Democratic Culture” (T4E)**, το οποίο έχει ως στόχευση να κάνει χρήση της εκπαίδευσης ως μέσο για την προώθηση αρχών και αξιών που περιλαμβάνονται στην δημοκρατική κουλτούρα της ΕΕ.

⁸¹ https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/yπουργείο-paideias/327018_sholeia-presbeis-toy-eyropaikoy-koinoboylioy-diloseis

⁸² **European Parliament School Ambassadors Programme**
<https://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/-.-2019-2020.pdf>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«Οι Teachers4Europe (T4E) θα ενεργήσουν ως εμπνευσμένοι κοινωνοί και πολιτιστικοί παράγοντες που θα διαδώσουν τις ευρωπαϊκές αξίες στους συναδέλφους τους, τους νέους καθώς και στην κοινωνία αλλά και στους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικών πολιτικών. Επιπλέον, θα προωθήσουν έναν διάλογο σε επίπεδο κοινωνίας και πολιτικών και θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση συνεργιών και στη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης και της μάθησης μέσω της γνώσης για την Ευρώπη και τις αξίες της, ιδίως στον τομέα του Δημοκρατικού Πολιτισμού»⁸³.

Θα λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές γνώσης και καλών πρακτικών αλλά και σαν εκπαιδευτικοί διπλωμάτες που θα συνεισφέρουν στην κατανόηση και την εδραίωση επωφελών σχέσεων και συνεργασιών με άλλα κράτη-μέλη.

Το έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συντονίζεται και εποπτεύεται από συνεργαζόμενα Υπουργεία Παιδείας αλλά και τα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια που συμπράττουν και υλοποιούν το πρόγραμμα (για την Ελλάδα φορέας εποπτείας είναι το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η Ελληνική Εθνική Επιτροπή για την UNESCO, επίσης για τη Μάλτα, το St Margaret College, Malta, για τη Γερμανία το Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover, για τη Ρουμανία το Universitatea Babeş-Bolyai, για την Κύπρο το Pedagogical Institute of Cyprus (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου), καθώς και η μη-κερδοσκοπική ένωση Learn to Change-Change to Learn [L2C] με έδρα την Γαλλία και το EURACTIV LTD, ευρωπαϊκό δίκτυο μαζικής ενημέρωσης με έδρα τις Βρυξέλλες.

Το πρόγραμμα T4E δύναται να λειτουργήσει ως φορέας άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματίας μέσω των μορφωτικών ανταλλαγών και των δράσεων που θα πραγματοποιηθούν στα πλαίσιά του καθώς στοχεύει στη *«δημιουργία ενός διασυννοριακού, βιώσιμου και μακροχρόνιου δικτύου εκπαιδευτικών, το οποίο θα προάγει τις κοινωνικές και πολιτικές ικανότητες των μαθητών και θα υποστηρίζει τις δημοκρατικές αξίες, τα θεμελιώδη δικαιώματα, τη διαπολιτισμική κατανόηση αλλά και τη σύγκλιση και τη σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των λαών»⁸⁴.*

Καθώς τα εκπαιδευτικά συστήματα γίνονται όλο και πιο περίπλοκα λόγω της παγκοσμιοποίησης, της αποκέντρωσης και της ψηφιοποίησης, **το αναβαθμισμένο**

⁸³<https://www.teachers4europe.eu/el/>

⁸⁴<https://www.teachers4europe.eu/el/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

δίκτυο "T4E" θα γίνει εργαλείο για καλύτερη σύνδεση μεταξύ όλων των σχετικών φορέων εκπαίδευσης και κοινότητας εντός, ώστε να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα, και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ποιότητα στην παρεχόμενη εκπαίδευση.⁸⁵

δ). Πρόγραμμα Euroscola

Άλλη μία δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οποία συμμετέχει ενεργά η Ελλάδα και ενισχύει την εκπαιδευτική διπλωματία είναι το πρόγραμμα Euroscola.. Οι νέοι πρέπει να γνωρίζουν τι είναι και τι κάνει και πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση και πρέπει να μπορούν να εμπλακούν στον ευρωπαϊκό διάλογο και να αποκτήσουν την ξεχωριστή εμπειρία της ευρωπαϊκής πολυμορφίας και αλληλεγγύης.

Για να ανταποκριθεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στην ανάγκη αυτή δημιούργησε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα EUROSCOLA. Με το πρόγραμμα αυτό προσφέρεται η δυνατότητα σε νέους ευρωπαίους να συναντηθούν, να ανταλλάξουν απόψεις πάνω στις εμπειρίες τους, πάνω στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να γνωριστούν. Οι συναντήσεις αυτές γίνονται στην αίθουσα συνεδριάσεων του Σώματος, στο Στρασβούργο, και παίρνουν τη μορφή ενός Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Νέων. Οργανώνονται πολλές φορές τον χρόνο με τη συμμετοχή μαθητών Λυκείου από τα 28 κράτη μέλη της Ένωσης. Ορισμένες φορές και με μαθητές που προέρχονται από υποψήφια για ένταξη κράτη.

Σε κάθε EUROSCOLA, προετοιμασμένοι στα σχολεία τους, συγκεντρώνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Στρασβούργο, 500 περίπου έφηβοι:

- για να εξοικειωθούν με τη λειτουργία των ευρωπαϊκών θεσμών,
- για να ευαισθητοποιηθούν στον ρόλο που θα κληθούν να παίξουν στη μελλοντική οργάνωση της Ευρώπης,
- για να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη προάσπισης της δημοκρατίας και των θεμελιωδών δικαιωμάτων,
- για να βρουν ένα βήμα που θα τους επιτρέψει να εκφράσουν τις προσωπικές τους

⁸⁵ <https://www.teachers4europe.eu/el/partners>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

απόψεις και να αξιοποιήσουν την επιθυμία τους για προσφορά. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος, οι συμμετέχοντες, προκειμένου να επικοινωνήσουν με τους ομολόγους τους από τις άλλες χώρες, καλούνται να χρησιμοποιήσουν στον μέγιστο δυνατό βαθμό τις γλωσσικές τους γνώσεις. Σκοπός είναι να αντιληφθούν πως η μάθηση και η χρήση ξένων γλωσσών βοηθάει στην προσέγγιση, στην κατανόηση των προβλημάτων του άλλου, των απόψεών του, των προσδοκιών του και στην αποδοχή μίας διαφορετικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας, παράδοσης και νοοτροπίας.

ε). Το Erasmus+

Το Erasmus+⁸⁶ είναι ένα από τα πιο δημοφιλή προγράμματα που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό, που στοχεύει στην ενίσχυση των δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας καθώς και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και νεολαίας, σε όλους τους τομείς της Δια Βίου Μάθησης (Ανώτατη Εκπαίδευση, Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση, Εκπαίδευση Ενηλίκων, Σχολική Εκπαίδευση, δραστηριότητες νεολαίας, κτλ). Στην Ελλάδα εποπτεύεται από το Υπουργείο Παιδείας μέσω της Εθνικής Μονάδας, του Ι.Κ.Υ. (Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών). Με βάση πληροφορίες που αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του ΙΚΥ⁸⁷ Το πρόγραμμα Erasmus+ δομείται σε 3 βασικές Δράσεις για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία οι οποίες είναι:

1. Βασική Δράση 1 (KA1/BD1): Κινητικότητα των ατόμων
2. Βασική Δράση 2 (KA2/BD2): Συνεργασία για την καινοτομία και την ανταλλαγή καλών πρακτικών
3. Βασική Δράση 3 (KA3/BD3): Ενίσχυση σε θέματα μεταρρυθμίσεων πολιτικής

Οι σχολικές μονάδες, κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, τόσο στο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης όσο και στο πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, είναι δυνατόν να υλοποιήσουν ευρωπαϊκά προγράμματα **Erasmus+** για τα οποία έχουν πάρει σχετική έγκριση από την αρμόδια εθνική μονάδα συντονισμού, το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών.

⁸⁶ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/node_el

⁸⁷ Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών www.iky.gr

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

- Μέσα από το πρόγραμμα στηρίζονται δραστηριότητες που ενισχύουν την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και τη δοκιμή καινοτόμων προσεγγίσεων που έχουν να κάνουν με κοινά προβλήματα, όπως η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου ή τα χαμηλά επίπεδα βασικών δεξιοτήτων, την ένταξη προσφύγων στην εκπαίδευση, την έρευνα για τα Πανεπιστημιακά ιδρύματα. Επιπλέον, προωθούνται συνεργασίες μεταξύ σχολείων ή άλλων οργανισμών, για τη δημιουργία διεθνών στρατηγικών συμπράξεων σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, με εργαλείο την διακρατική κινητικότητα εκπαιδευτικών και μαθητών/φοιτητών. Με την κινητικότητα αυτή οι ίδιοι μαθητές/φοιτητές/εκπαιδευτικό προσωπικό ενδύονται το ρόλο του εκπαιδευτικού διπλωμάτη και μπορούν να παρουσιάζουν το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας τους, να ενεργούν σαν πολλαπλασιαστές γνώσης και καλών πρακτικών και θα βοηθήσουν στην σύσφιξη των σχέσεων με εκπροσώπους και συμμετέχοντες άλλων κρατών, τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Κοινωνία της γνώσης και της μάθησης, στην Διεθνοποίηση των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών οργανισμών αλλά και στην προστιθέμενη αξία για μαθητές/φοιτητές, Εκπαιδευτικό προσωπικό την Τοπική Κοινωνία και γενικότερα σε εθνικό επίπεδο.

Στ). Πρόγραμμα Jean Monnet⁸⁸

Οι Δραστηριότητες Jean Monnet στοχεύουν στην προώθηση της αριστείας στη διδασκαλία και την έρευνα στον τομέα των ευρωπαϊκών σπουδών παγκοσμίως. Εκτός των άλλων, οι εν λόγω δραστηριότητες αποσκοπούν στην προαγωγή του διαλόγου ανάμεσα στους εκπροσώπους του ακαδημαϊκού χώρου και τους υπεύθυνους φορείς για τη χάραξη πολιτικής. Αναμένεται ότι οι δραστηριότητες Jean Monnet θα ενθαρρύνουν μακροπρόθεσμα την προώθηση και τον εμπλουτισμό των ευρωπαϊκών σπουδών παγκοσμίως.

Οι Δραστηριότητες Jean Monnet για τις οποίες παρέχεται ενίσχυση είναι οι εξής⁸⁹:

⁸⁸ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/jean-monnet-chair_el

⁸⁹ <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-jeanmonnet>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

- **Ενότητες Jean Monnet:** Η Ενότητα Jean Monnet αποτελεί ένα σύντομο πρόγραμμα (κύκλο μαθημάτων) διδασκαλίας στον τομέα των ευρωπαϊκών σπουδών σε Ίδρυμα Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- **Έδρες Jean Monnet :** Η Έδρα Jean Monnet αποτελεί θέση διδασκόντων για καθηγητές πανεπιστημίου ή ανώτερων λεκτόρων με εξειδίκευση στις ευρωπαϊκές σπουδές.
- **Κέντρα Αριστείας Jean Monnet:** Ένα Κέντρο Αριστείας Jean Monnet αποτελεί σημείο αναφοράς ικανοτήτων και γνώσεων για ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- **Στήριξη Jean Monnet προς Ιδρύματα και Ενώσεις:** Οι δραστηριότητες αυτές στηρίζουν τα Ιδρύματα που ενισχύουν τις δράσεις διδασκαλίας και κατάρτισης σε θέματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και τις Ενώσεις που έχουν ως στόχο τη συνεισφορά στη μελέτη της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
- **Δίκτυα Jean Monnet:** Τα Δίκτυα Jean Monnet προάγουν τη δημιουργία και την ανάπτυξη κοινοπραξιών μεταξύ διεθνών φορέων που δραστηριοποιούνται στον χώρο των ευρωπαϊκών σπουδών (Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, κέντρα αριστείας, πανεπιστημιακά τμήματα, ομάδες, ιδιώτες εμπειρογνώμονες).
- **Σχέδια Jean Monnet:** Τα Σχέδια Jean Monnet στηρίζουν την καινοτομία, τη γόνιμη αλληλεπίδραση και την διάχυση περιεχομένου σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Επίσης πέραν των παραπάνω, στα πλαίσια του Erasmus+, χρηματοδοτούνται και επιδιώκονται **Διεθνικές Δραστηριότητες Συνεργασίας** (Transnational Cooperation Activities-TCAs). Οι Διεθνικές Δραστηριότητες Συνεργασίας διοργανώνονται από τις Εθνικές Μονάδες των χωρών που συμμετέχουν στο Πρόγραμμα Erasmus+ και στόχος τους είναι η βελτίωση της ποιότητας του προγράμματος, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην αύξηση του αντίκτυπου του προγράμματος. **Τα Είδη Διεθνικών Δραστηριοτήτων Συνεργασίας είναι:** Σεμινάρια Εξεύρεσης Εταίρων, Επισκέψεις Μελέτης, επιμορφωτικά σεμινάρια. Οι Διεθνικές Δραστηριότητες Συνεργασίας αφορούν στους τομείς **της Εκπαίδευσης, της Κατάρτισης και της Νεολαίας**

συνεισφέροντας στην ανταλλαγή ιδεών και πρακτικών και στην προώθηση της ποιότητας της Εκπαίδευσης και των συστημάτων Κατάρτισης των συμμετεχουσών χωρών⁹⁰.

3.2. Το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Το **Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)** ιδρύθηκε το 1996 (Ν. 2413/96 "Η Ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις", ΦΕΚ 124/τ.α'/ 17-06-96), με κύρια λειτουργία την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Ειδικότερα, με βάση τις πληροφορίες που αντλούνται από την ιστοσελίδα του ΠΙΟΔΕ ⁹¹ ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν: α) Την ενίσχυση των δραστηριοτήτων στον τομέα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό, με στόχο *«την ποιοτική αναβάθμιση και βελτίωσή της, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ελληνικής καταγωγής μαθητών του εξωτερικού και των ατόμων μη ελληνικής καταγωγής που επιθυμούν να γνωρίσουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό»* και β) Την διαπολιτισμική εκπαίδευση, ώστε να συμβάλλει στη *«δόμηση των σχέσεων μεταξύ διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων με σκοπό την άρση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού»*.

3.2.1. Συντονιστές Εκπαίδευσης Εξωτερικού

Το Ι.Π.Ο.ΔΕ⁹² είναι υπεύθυνο για την επιλογή των Συντονιστών Εκπαίδευσης Εξωτερικού αλλά και για τις Αποσπάσεις Εκπαιδευτικού προσωπικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που στελεχώνουν τα ελληνικά σχολεία και τις έδρες Ελληνικών σπουδών σε Πανεπιστημιακά Ιδρύματα του Εξωτερικού. Οι Συντονιστές εξωτερικού, παρόλο που διορίζονται και εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι αποτελούν ένα είδος εκπαιδευτικών διπλωματών καθώς τα περισσότερα συντονιστικά γραφεία εκπαίδευσης συστεγάζονται σε πρεσβείες και Προξενεία της χώρας μας ανά τον κόσμο και

⁹⁰ <https://www.iky.gr/el/tcas>

⁹¹ <http://ipode.gr/>

⁹² <http://ipode.gr/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

επομένως συνεργάζονται με το υπόλοιπο διπλωματικό σώμα που είναι διαπιστευμένο σε μια χώρα, δηλαδή το προσωπικό των Πρεσβειών που φέρει διπλωματικό χαρακτήρα, π.χ. σύμβουλοι, γραμματείς, μορφωτικοί ακόλουθοι κ.λπ., και εργάζονται για την διαρκή και συστηματική καλλιέργεια διμερών φιλικών σχέσεων προς όφελος της χώρας μας και τη διάδοση της Ελληνικής γλώσσας και του Ελληνικού πολιτισμού. Ειδικότερα, καταλυτικό ρόλο στην άσκηση της εκπαιδευτικής και πολιτιστικής Διπλωματίας στο εξωτερικό παίζουν οι Μορφωτικοί ακόλουθοι⁹³ των Ελληνικών Πρεσβειών σε άλλες χώρες (Νόμος 3566/2007-ΦΕΚ117/Α/5-6-2007). Πρόκειται για διπλωματικούς υπαλλήλους που ασχολούνται με την προβολή του πολιτισμού της χώρας του στο κράτος που είναι επιτετραμμένοι και μεριμνούν για την πολιτιστική ανταλλαγή μεταξύ των δύο χωρών ενώ παράλληλα συνεπικουρούν και συμβουλεύουν τον Πρέσβη σε ζητήματα χρηστής εφαρμογής των μορφωτικών συμφωνιών και οργάνωσης μορφωτικών δράσεων και εκδηλώσεων που στοχεύουν στην διάδοση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής γραμματείας και του ελληνικού πολιτισμού.

Η ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό αποτελεί ένα μείζον θέμα και χρήζει ιδιαίτερης αντιμετώπισης καθώς οι μεταναστατευτικές εκροές από την χώρα μας αυξάνονται ραγδαία και η εκπαίδευση είναι ο μόνος τρόπος διατήρησης της εθνικής μας συνείδησης, της γλώσσας και του πολιτισμού μας. Αξιοσημείωτη είναι η συνεισφορά των Συντονιστών Εκπαίδευσης που αποσπώνται σε όλο τον κόσμο και μεριμνούν μεταξύ άλλων για την διατήρηση, την ομαλή λειτουργία και την βελτίωση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στις περιοχές ευθύνης τους. Οι Συντονιστές Εκπαίδευσης σε ελληνικές διπλωματικές και προξενικές αρχές του εξωτερικού είναι 15 εκπαιδευτικοί αυξημένων προσόντων που υπηρετούν στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση συνολικά, και τοποθετούνται με τριετή θητεία στα συντονιστικά γραφεία εκπαίδευσης στις ελληνικές πρεσβείες και προξενεία στις ακόλουθες χώρες: Γερμανία, Ρουμανία, Βέλγιο, Νότιος Αφρική, Αίγυπτος, Αλβανία, Τουρκία, Μεγάλη Βρετανία, Ουκρανία, Αυστραλία, ΗΠΑ, Καναδάς.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρονται στην ιστοσελίδα του Ελληνικού Συντονιστικού γραφείου Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στη Βόρεια Ευρώπη που εδράζει στην

⁹³ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-nomothesia-genikou-endiapherontos/n-3566-2007.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Ελληνική Πρεσβεία στο Λονδίνο⁹⁴, το έργο του Συντονιστή Εκπαίδευσης Εξωτερικού είναι πολυδιάστατο.

«Εκτός από τα συμβουλευτικά, εποπτικά και διοικητικά καθήκοντα, ο ρόλος του είναι διαμεσολαβητικός σε πολλαπλά επίπεδα. Είναι συνδετικός κρίκος ανάμεσα στο εθνικό κέντρο και την Ομογένεια. Διαμεσολαβεί ανάμεσα στο ελληνικό κράτος και τις ελληνικές παροικίες των χωρών της περιοχής ευθύνης του. Βρίσκεται σε στενές σχέσεις με τις αρχές των χωρών υποδοχής, τους ομογενειακούς φορείς και τις Σχολικές Επιτροπές των Τμημάτων Ελληνικής Γλώσσας (Τ.Ε.Γ.). Ο Συντονιστής Εκπαίδευσης είναι θεσμός αναφοράς για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο εξωτερικό, καθώς και για την ίδια την Ελλάδα, μεταφέροντας το όραμα της ελληνικής πολιτείας για την Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στην περιοχή ευθύνης του και εδραιώνοντας την διεθνή παρουσία της πατρίδας μας»⁹⁵.

Άρα αυτό που προκύπτει από την μελέτη των διατάξεων του νόμου⁹⁶ 4415/2016 (ΦΕΚ 159, τ.Α)⁹⁷, το έργο των Συντονιστών Εκπαίδευσης Εξωτερικού είναι: **α) Συμβουλευτικό-επιστημονικό, β) Διοικητικό-κοινωνικό-μορφωτικό και γ) Εποπτικό.** Ο Συντονιστής, ως προϊστάμενος των αποσπασμένων στο εξωτερικό εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων, ασκεί όλες τις σχετικές αρμοδιότητες (τοποθετήσεις, άδειες, εποπτεία, αξιολόγηση κ.λπ.). Επιπλέον, συνεργάζεται με αρμόδια πρόσωπα και φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για την εφαρμογή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής και για τη διαμόρφωση πλαισίου λειτουργίας των μονάδων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, συμβατού με το νομικό καθεστώς των χωρών υποδοχής. Ο Συντονιστής Εκπαίδευσης έχει διττό ρόλο. Οι αρμοδιότητές του είναι και διοικητικές αλλά και παιδαγωγικές/συμβουλευτικές και αποτελούν ένα κράμα των αρμοδιοτήτων του Σχολικού Συμβούλου και του Διευθυντή των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης. Ορισμένες από τις ευθύνες και τα καθήκοντα του Συντονιστή Εκπαίδευσης, τα οποία απορρέουν από την νομοθεσία και ντλήθηκαν από την

⁹⁴ Hellenic Education Office

<http://hellenic-education-uk.europe.sch.gr/%CF%84%CE%BF-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82/>

⁹⁵ <http://hellenic-education-uk.europe.sch.gr/%CF%84%CE%BF-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82/>

⁹⁶ Βλ. Παράρτημα Ι

⁹⁷ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4415-2016.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ιστοσελίδα του Συντονιστικού γραφείου Εκπαίδευσης στην Ελληνική Πρεσβεία στο Λονδίνο, είναι τα ακόλουθα⁹⁸:

- *«Ανάπτυξη και ενίσχυση δραστηριοτήτων διδασκαλίας, προώθησης και καλλιέργειας της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού στην περιοχή ευθύνης του σε πολίτες της ελληνικής διασποράς και του κόσμου.*
- *Μέριμνα για τη διδασκαλία στα αμιγή Ελληνικά Σχολεία και στα Τμήματα Ελληνικής Γλώσσας (ΤΕΓ) της περιοχής ευθύνης του εξασφαλίζοντας την εφαρμογή των νόμων και των κατευθυντήριων γραμμών του Υπουργείου Παιδείας και φροντίζοντας για την εφαρμογή των Προγραμμάτων Σπουδών και την τήρηση των Εβδομαδιαίων Ωρολογίων Προγραμμάτων των σχολικών μονάδων.*
- *Παρακολούθηση της ορθής εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου και των εφαρμοστικών διατάξεων.*
- *Διεύθυνση του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού.*
- *Έγκριση προϋπολογισμών και οικονομικών απολογισμών των Σχολικών Επιτροπών και των Λειτουργικών Εξόδων του Γραφείου Εκπαίδευσης.*
- *Σχεδιασμός της απόσπασης του αναγκαίου προσωπικού (διατύπωση εισηγήσεων για τον προγραμματισμό των αποσπασμένων εκπαιδευτικών και διοικητικών υπάλληλων από το Υπουργείο Παιδείας).*
- *Πρόσληψη των συμβασιούχων εκπαιδευτικών και του βοηθητικού προσωπικού.*
- *Υπογραφή συμβάσεων έργου, μισθωτηρίων συμβολαίων καθώς και άλλων αποφάσεων.*
- *Έκδοση πιστοποιητικών αντιστοιχίας ξένων εκπαιδευτικών συστημάτων με το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας.*
- *Επίσκεψη στις σχολικές τάξεις και υποστήριξη των εκπαιδευτικών της περιοχής ευθύνης του.*
- *Μέριμνα για την οργάνωση πειραματικών διδασκαλιών, και την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού με σεμινάρια δια ζώσης ή εξ αποστάσεως σε επιστημονικά, παιδαγωγικά και διοικητικά θέματα. Ενδεικτικά θέματα είναι: διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, Πιστοποίηση της Επάρκειας της Ελληνομάθειας, διαφοροποίηση της διδασκαλίας, συνεργατική μάθηση, αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας, αξιολόγηση του μαθητή, μέθοδος project, διαπολιτισμική εκπαίδευση και προώθηση εκπαιδευτικών καινοτομιών.*
- *Συντονισμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της ελληνικής γλώσσας στις ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού και της εύρυθμης λειτουργίας των σχολείων.*
- *Επαφές με τους νόμιμους εκπροσώπους των μαθητών, τους φορείς της Ελληνόγλωσσας Εκπαίδευσης στις χώρες ευθύνης του, τους συλλόγους γονέων,*

⁹⁸ <http://hellenic-education-uk.europe.sch.gr/%CF%84%CE%BF-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

τους προέδρους των Σχολικών Επιτροπών, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη πνεύματος εποικοδομητικής συνεργασίας.

- Εφαρμογή οδηγιών ΥΠΠΕΘ και διαβίβαση ετήσιων εκθέσεων σχετικά με τις ανάγκες, τη λειτουργία και τη βιωσιμότητα των σχολικών μονάδων.
- Τήρηση στοιχείων υπηρεσιακών αναγκών των περιοχών ευθύνης του.
- Πειθαρχικές αρμοδιότητες.
- Προώθηση των στόχων της ελληνομάθειας και των εξετάσεων απόκτησης του Κρατικού Πιστοποιητικού Ελληνομάθειας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας από ομογενείς που προσπαθούν να διατηρήσουν τους δεσμούς με την ελληνική γλώσσα και την πολιτιστική κληρονομιά, αλλά και από ξένους που θέλουν να τη χρησιμοποιήσουν ως ξένη γλώσσα για επαγγελματικούς ή εκπαιδευτικούς σκοπούς.

3.2.2. Τα πνευματικά ιδρύματα ελληνικού ενδιαφέροντος στο εξωτερικό.

Καταλυτικό ρόλο στην προώθηση της εκπαιδευτικής διπλωματίας διαδραματίζουν οι έδρες ή τα τμήματα κλασσικών και κυρίως νεοελληνικών σπουδών σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στο εξωτερικό. Για τις έδρες των νεοελληνικών σπουδών η κύρια ευθύνη και μέριμνα για τη λειτουργία τους ανήκει στην ελληνική πλευρά και χρηματοδοτούνται από τον ετήσιο κρατικό προϋπολογισμό. Περίπου 200 «Έδρες» και τμήματα Ελληνικών σπουδών λειτουργούν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Σε άλλες διδάσκεται η Αρχαία, σε άλλες η Βυζαντινή και σε άλλες η Νεοελληνική Γραμματεία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι: η εμβληματική έδρα του King's College στο Λονδίνο που γιόρτασε τα 100 χρόνια ζωής, καθώς λειτουργεί από το 1918, όταν ιδρύθηκε η «Έδρα Κοραή», επί πρωθυπουργίας Ελευθερίου Βενιζέλου και με χρηματοδότηση της ελληνικής Διασποράς, «Ίδρυμα Μαρία Τσάκος» στο Μοντεβιδέο της Ουρουγουάης, ενώ στον Χριστόγιαννη (2002:184-201)⁹⁹ παρατίθεται μία κατανομή των εδρών νεοελληνικών σπουδών, ωε εξής: ΗΠΑ 14, Αυστραλία 9, Καναδάς 4, Βραζιλία 1, Μεξικό 1, Χιλή 1, Αγγλία 10, Γερμανία 17, Ισπανία 4, Ελβετία 3, Ιρλανδία 2, Ιταλία 12, Πορτογαλία 1, Ουγγαρία 1, Ρωσία 2, Τσεχία 2, Ρουμανία 1, Βουλγαρία 1. Εκτός των Πανεπιστημιακών Εδρών σε ξένες χώρες το ελληνικό κράτος χορηγεί οικονομική ενίσχυση από τον κρατικό προϋπολογισμό, αλλά τα τελευταία χρόνια λόγω κρίσης και από την ιδιωτική πρωτοβουλία, και ιδρύματα-Ινστιτούτα που προβάλλουν την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό. Ο Χριστόγιαννης (2002:108-109), αναφέρει ότι αξιόλογη δράση αναπτύσσουν τα εξής ιδρύματα: 1) Το Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, εποπτευόμενο και επιχορηγούμενο από τα Υπουργεία Εξωτερικών και Παιδείας. Τα Ινστιτούτο

⁹⁹ Χριστόγιαννης, Γ., (2002) *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*, εκδ. Σιδέρη, Αθήνα

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ιδρύθηκε μεταπολεμικά με συμφωνία μεταξύ Ελληνικής και Ιταλικής κυβέρνησης και αποβλέπει στην αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας της ιστορικής Ελληνικής κοινότητας Βενετίας, στην προβολή και διατήρηση του Ναού Αγίου Γεωργίου και στη μετεκπαίδευση φιλολόγων και επιστημόνων, 2) Το Ελληνικό Πολιτιστικό Κέντρο Παρισίων , 3) Το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών Αλεξανδρείας Αιγύπτου, 4) Το Ελληνικό Θέατρο Wuppertal στη Γερμανία, 5) Το Boston University ALEA III, 6) Η Association Cultural Hispano-Hellenica στη Μαδρίτη, το Greek Institute-Ελληνικό Ινστιτούτο στο Λονδίνο κ.λπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η συνεισφορά των Μορφωτικών Ινστιτούτων στην άσκηση Εκπαιδευτικής Διπλωματίας. Η Περίπτωση των Η.Π.Α και της Μ. Βρετανίας

4.1. Ο ρόλος των Μορφωτικών Ινστιτούτων στην Εκπαιδευτική Διπλωματία

Ένας παράγοντας διαμεσολάβησης και άσκησης πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας είναι το ίδρυμα που φέρει το όνομα «πολιτιστικό και μορφωτικό ινστιτούτο στο εξωτερικό». Αυτός ο συγκεκριμένος δημόσιος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός γενικά ιδρύεται και οργανώνεται από ένα κράτος και σκοπός του είναι να διαδώσει τον εθνικό πολιτισμό, τη γλώσσα και την παιδεία μίας χώρας σε άλλες χώρες του εξωτερικού. Τα Μορφωτικά Ινστιτούτα, δραστηριοποιούνται στην περαιτέρω διάδοση της γλώσσας, λογοτεχνίας, επιστημονικής έρευνας και της δημιουργικής παραγωγικότητας (Μπουτσιούκη, 2015)¹⁰⁰.

Η οργάνωση της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας μέσω της ίδρυσης πολιτιστικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό έχει εμφανιστεί ιδιαίτερα στην ευρωπαϊκή ήπειρο, και αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αλλά, η πραγματική επέκταση ξεκίνησε μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι πρώην ισχυρές δυνάμεις (π.χ. Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο), οι νέες (π.χ. ΗΠΑ, Γερμανία) και οι αναδυόμενες χώρες (π.χ. Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη) είχαν δύο στόχους: να επιβιώσουν και να γίνουν ισχυρότερες. Δεδομένου ότι ο καταστροφικός πόλεμος με τη φρίκη και τα δεινά που επέφερε όχι μόνο στην Ευρωπαϊκή ήπειρο αλλά και σε όλο τον κόσμο, δεν θεωρήθηκε πλέον ως πιθανή στρατηγική, και για την ανάπτυξη της ισχύος έπρεπε να

¹⁰⁰ Βασιλειάδης, Ν. και Μπουτσιούκη, Σ. (2015), “Πολιτιστική Διπλωματία, Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις” Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

αναζητηθούν άλλα μέσα, όπως αυτό της πολιτιστικής υπεροχής. Κατά συνέπεια, ξεκίνησε ανάμεσα στις αναδυόμενες δυνάμεις της εποχής ένα είδος πολιτιστικής/γλωσσικής μάχης, και ένα εργαλείο για αυτό ήταν η διάδοση της εθνικής τους κουλτούρας σε όλο τον κόσμο (π.χ. η αγγλική γλώσσα, η κουλτούρα του Φραγκόφωνων, κ.λπ.). Η αρχική αποστολή τους ήταν «η διάδοση της γλώσσας και του πολιτισμού στο εξωτερικό» (Βασιλειάδης, 2015)¹⁰¹ με αποτέλεσμα να υπογράφονται «συμφωνίες και ρυθμίσεις ανταλλαγών» καθηγητών, ακολούθων, διανοητών κ.ά. (Βασιλειάδης, 2015)

Όπως υποστηρίζει η Judit Éva Furjesz (2013)¹⁰², αυτοί οι οργανισμοί διαδραματίζουν συνεισφέρουν σημαντικά στη διαδικασία ολοκλήρωσης και προσέγγισης μεταξύ διαφορετικών κρατών: *«τα εθνικά πολιτιστικά ιδρύματα στο εξωτερικό συμβάλλουν στην αποκατάσταση των ειρηνικών διεθνών σχέσεων, καθώς μέσω του ανοίγματος προς άλλους πολιτισμούς, οι διαφορές μπορούν να γίνουν γνωστές, κατανοητές και οδηγεί τέλος στον αλληλοσεβασμό»* και την αποδοχή της διαφορετικότητας και της εθνικής ανομοιογένειας. Στην πραγματικότητα, η ίδρυση πολιτιστικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό είναι το πρώτο βήμα προς την ανανέωση των σχέσεων μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών σε επίπεδο διμερών και πολυμερών σχέσεων και την διασφάλιση μιας περαιτέρω πολιτιστικής συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο μεταξύ διαφορετικών περιοχών του κόσμου. Ως εκ τούτου, η στόχευση της δημιουργίας αυτών των μορφωτικών- πολιτιστικών ιδρυμάτων εστιάζει (Judit Éva Furjesz:2013):

A. Σε Ισχυρότερες εσωτερικές σχέσεις στην Ευρώπη μέσω πολυμερούς συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών πολιτιστικών ιδρυμάτων

B. Ομαδοποίηση (clustering) πολιτιστικών ιδρυμάτων όλων των κρατών-μελών της για την εκπροσώπηση της Ευρώπης εκτός της ηπείρου.

Οι παραδοσιακά ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες με πολύπλοκο γραφειοκρατικό σύστημα έχουν συνήθως παγκόσμια σημαντικά δίκτυα πολιτιστικών ιδρυμάτων. Για παράδειγμα, το γαλλικό δίκτυο αποτελείται από σχεδόν 150 πολιτιστικά κέντρα και

¹⁰¹ Βασιλειάδης, Ν. και Μπουτσιούκη, Σ. (2015), “Πολιτιστική Διπλωματία, Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις” Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.

¹⁰² Judit Éva FÜRJESZ (2013) **The role of cultural institutes in the European integration**, διαθέσιμο στο: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-06-iscd-italy/Judit_va_FRJSZ.pdf [προσπελάστηκε στις 12/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ινστιτούτα, περισσότερες από 150 υπηρεσίες για πολιτιστική συνεργασία και δράση, και 1.040 πολιτιστικές/μορφωτικές συμμαχίες σε 136 χώρες. Η Μεγάλη Βρετανία έχει 220 γραφεία σε 109 χώρες και η Γερμανία έχει περισσότερα από 180 σε 83 χώρες. Η Ιταλία και η Ισπανία έχουν λιγότερα πολιτιστικά ιδρύματα στο εξωτερικό (90 και 70), αλλά υπάρχουν χώρες που έχουν ακόμη λιγότερα, όπως η Τσεχική Δημοκρατία (21) και η Ουγγαρία (19). Προς την κατεύθυνση του clustering και την παγκοσμιοποίηση των πολιτιστικών σχέσεων οδηγεί η ίδρυση του EUNIC (Εθνικά Ινστιτούτα Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το οποίο είναι το δίκτυο των διεθνών ινστιτούτων πολιτιστικών σχέσεων από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδρύθηκε το 2006, έχει 29 μέλη από 24 χώρες.¹⁰³ Η EUNIC¹⁰⁴ έχει το παγκόσμιο γραφείο της στις Βρυξέλλες, η στρατηγική καθορίζεται από οι επικεφαλής των μελών της EUNIC και σε όλο τον κόσμο τα πολιτιστικά ιδρύματα συνεργάζονται σε ομάδες σε τοπικά έργα. Το EUNIC -Εθνικά Ινστιτούτα Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης - είναι το ευρωπαϊκό δίκτυο οργανισμών που ασχολούνται με πολιτιστικές σχέσεις. Προωθεί την ευρωπαϊκή πολιτιστική συνεργασία σε περισσότερες από 90 χώρες παγκοσμίως με ένα δίκτυο πάνω από 120 συμπλεγμάτων των συνδεδεμένων χωρών. Η EUNIC, όπως αναφέρεται στο Στρατηγικό της πλαίσιο (EUNIC Strategic Framework 2020-2024), προωθεί τον ρόλο του πολιτισμού στις διεθνείς σχέσεις και είναι στρατηγικός εταίρος της ΕΕ που ασχολείται με τις τέχνες, την αναπτυξιακή συνεργασία, την ψηφιοποίηση, την εκπαίδευση, το φύλο, την πολιτιστική κληρονομιά, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη γλώσσα και την πολυγλωσσία, την κοινωνική ένταξη, τον αθλητισμό, τη βιωσιμότητα, τον τουρισμό, τη νεολαία κλ.π.¹⁰⁵ Επιπλέον, υπάρχουν συγκεκριμένες ομάδες που συνεργάζονται σε μια συγκεκριμένη και καθορισμένη στρατηγική. Για παράδειγμα, το έργο «Language Rich Europe» διευθύνεται από το British Council (Βρετανικό Συμβούλιο), και στόχος του είναι να διαδώσει την εκμάθηση γλωσσών στην ΕΕ (FÜRJÉSZ:2013).

¹⁰³ Judit Éva FÜRJÉSZ (2013) **The role of cultural institutes in the European integration**, διαθέσιμο στο: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-06-iscd-italy/Judit_va_FRJSZ.pdf [προσπελάσθηκε στις 12/05/2020]

¹⁰⁴ EUNIC πληροφορίες διαθέσιμες στο <https://www.eunicglobal.eu/> [προσπελάσθηκε στις 25/05/2020]

¹⁰⁵ Eunic Strategic Framework 2020-2024 πληροφορίες διαθέσιμες στο: <file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/eunic-strategic-framework-2020-2024-final.pdf>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Αναφοράς χρήζει και Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτιστικών Διαδρομών (EICR)¹⁰⁶ το οποίο ιδρύθηκε το 1998 στο πλαίσιο μιας πολιτικής συμφωνίας μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου (Υπουργείο Πολιτισμού, Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας) και οι χώρες που συμμετέχουν σε αυτό το δίκτυο είναι 50. Το Ινστιτούτο παρέχει συμβουλές και βοήθεια σε δίκτυα διαδρομών και φιλοξενεί επισκέψεις από διαχειριστές έργων, ερευνητές και φοιτητές. Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτιστικών Διαδρομών υλοποιεί επίσης ευρωπαϊκά έργα που προωθούν μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση για την πολιτιστική κληρονομιά, τουρισμό, περιφερειακή ανάπτυξη, εκπαίδευση.

4.2. Τα ξένα Μορφωτικά και Πολιτιστικά Ινστιτούτα στην Ελλάδα

Η συμβολή των ξένων μορφωτικών ινστιτούτων στη διάδοση ξένων πολιτιστικών στοιχείων στη χώρα μας είναι σημαντική και σύμφωνα με τον Χριστογιάννη (2002:37)

«υπάρχουν ξένα πνευματικά ιδρύματα, σύλλογοι ή και αρχαιολογικές σχολές (γαλλική, αγγλική, γερμανική, σουηδική κλ.π) που έχουν διαδραματίσει θετικό ρόλο στον τομέα της αρχαιολογικής έρευνας αλλά και Μορφωτικά Ινστιτούτα όπως το Γαλλικό Ινστιτούτο, το Βρετανικό Συμβούλιο, το Γερμανικά Ινστιτούτο Goethe που λειτουργούν υπό την εποπτεία των αρμόδιων ελληνικών φορέων και έχουν συνεισφέρει στην πνευματική ζωή της χώρας μας».

Στην Ελλάδα τα χαρακτηριστικότερα μορφωτικά Ινστιτούτα συνοψίζονται ως ακολούθως: Οι Η.Π.Α εκπροσωπούνται από την Ελληνοαμερικανική ένωση (Hellenic-American Union), την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα (The American School of Classical Studies at Athens), τον Οργανισμό Fulbright Foundation, το Αμερικανικό κολλέγιο Ανατόλια στην Θεσσαλονίκη. Η Αυστραλία με το Αυστραλιανό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο στην Αθήνα (The Australian Archaeological Institute at Athens), το Αυστριακό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο (The Austrian Archaeological Institute). Η Βρετανία λειτουργεί το Βρετανικό Συμβούλιο (British Council), το Βρετανικό Σχολείο Αθηνών (British School at Athens). Η Δανία λειτουργεί το Δανέζικο Ινστιτούτο Αθηνών (Danish Institute at Athens/Det Danske Institut i Athen), η Ολλανδία το Dutch Institute at Athens/Nederlands Instituut Athene, η Φινλανδία το Finnish Institute at Athens/Suomen Ateenan Instituutti. Η Γαλλία λειτουργεί το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και Θεσσαλονίκης (French

¹⁰⁶ Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτιστικών Διαδρομών (EICR) <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about-the-eicr> [προσπελάσθηκε στις 25/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Institute at Athens/L'Institut français de Grèce à Athènes, French Institute Salonique) καθώς και τη Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή Αθηνών (French Archaeological School at Athens/Ecole Française d' Athènes). Η Γερμανία λειτουργεί το Ινστιτούτο Γκαίτε Goethe-Institut Athen και Goethe-Institut Salonika και την Γερμανική Αρχαιολογική σχολή. Η Ιταλία το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών ενώ το 2016 έπαυσε η λειτουργία του Ιταλικού Μορφωτικού Ινστιτούτου Θεσσαλονίκης μετά από απόφαση της Ιταλικής Κυβέρνησης. Η παρουσία της Ισπανίας γίνεται με το Ινστιτούτο Θερβάντες των Αθηνών (Thervantes Institute at Athens/Instituto Cervantes de Atenas) ενώ αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία της Σουηδίας με το Σουηδικό Ινστιτούτο των Αθηνών αλλά και της Καβάλας. Επιπρόσθετα, η Ρωσία λειτουργεί το Ινστιτούτο Pushkin Institute και η Ιρλανδία το Ιρλανδικό Ινστιτούτο Ελληνικών Σπουδών. Στην παρακάτω ενότητα ακολουθεί η διεξοδική ανάλυση των χωρών των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας, ως παραδειγμάτων άσκησης εκπαιδευτικής διπλωματίας στην Ελλάδα.

4.3. Η.Π.Α

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής στην προσπάθειά της για απόκτηση ισχύος και συγκρότηση της μεταπολεμικής αμερικανικής ηγεμονίας και επικράτησής στη διεθνή σκηνή υιοθέτησε την πολιτική του παρεμβατισμού και της κηδεμονίας των προσκείμενων φιλικά σε αυτήν χωρών για να καταφέρει να διεισδύσει σε χώρες ανά τον κόσμο.

Ο Μπέτσας (2018)¹⁰⁷ αναφέρεται σε διαδοχικές δράσεις που ενεργοποιήθηκαν προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα σχέδια της αμερικανικής διπλωματίας και της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής για δημιουργία σύμμαχων χωρών υπό την αμερικανική σφαίρα επιρροής, όπως:

«Μετά την εφαρμογή του Δόγματος Truman (1947), το οποίο αφορούσε αποκλειστικά την Ελλάδα και την Τουρκία, ακολούθησαν το ευρύτερο European Recovery Program (1947-1949), γνωστό ως «Σχέδιο Μάρσαλ», το Point Four

¹⁰⁷ Μπέτσας, Γιάννης (2018) *Η ελληνική εκπαίδευση και ο αμερικανικός παράγοντας στη μεταπολεμική περίοδο* διαθέσιμο στο: http://clioturbata.com/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/betsas_greek_education_and_usa/ [προσπελάστηκε στις 10/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Program (1949-1952), ένα πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας για τις «αναπτυσσόμενες χώρες», το Mutual Security Agency (1952-1961), που παρείχε στρατιωτική, οικονομική και τεχνική βοήθεια στις φιλικές προς τις ΗΠΑ χώρες και το United States Agency for International Development (1961 έως σήμερα).

Η διείσδυση των ΗΠΑ πέραν της οικονομικής, τεχνολογικής και στρατιωτικής μορφής έλαβε και την μορφή της πολιτισμικής, εκπαιδευτικής και γλωσσικής επιρροής. Το βασικό ρόλο στην χάραξη των δράσεων της πολιτισμικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας ανέλαβε το Bureau of Educational and Cultural Affairs (Γραφείο Μορφωτικών και Πολιτιστικών Σχέσεων) του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ, του οποίου πρωταρχικός πυλώνας της στρατηγικής του αποτελεί σύμφωνα με την Λιαλιούτη (2019) η προσπάθεια των ΗΠΑ «να οικοδομήσουν δίκτυα επιρροής, αναζητώντας και εξοικειώνοντας με την ιδέα του αμερικανισμού τους δυνητικούς ηγέτες της πολιτικής, οικονομικής και πνευματικής ζωής».

Η ίδια συγγραφέας (Λιαλιούτη, 2019:32) συνεχίζει αναφέροντας ότι «η οικοδόμηση αυτών των δικτύων επιρροής και η διάδοση του αμερικανισμού ήταν συνυφασμένη με τη διάδοση του «αμερικανικού τρόπου ζωής», δηλαδή την προώθηση της βέλτιστης εικόνας της Αμερικής, και αποτελούσε «κρίσιμο εργαλείο» για την εδραίωση της αμερικανικής «αυτοκρατορίας των ιδεών» στο πλαίσιο μιας μετα-αποικιακής αντίληψης πάνω στην επέκταση της ισχύος των ΗΠΑ στον κόσμο».

Η διείσδυση της Αμερικανικής κουλτούρας πραγματοποιήθηκε μέσω των αμερικανικών κινηματογραφικών ταινιών, της μουσικής, των διαφημίσεων, το παγκόσμιο μάρκετινγκ και προώθηση αμερικανικών προϊόντων, του αμερικανικού τρόπου ζωής, παγκοσμίως γνωστών αλυσίδων εστίασης (MacDonald's, KFC, Applebees, Friday's) καθώς και με την προώθηση της Αγγλικής γλώσσας και της αμερικανικής γραμματείας. Στην Ελλάδα, η διδασκαλία της αγγλικής ως ξένης γλώσσας εισάγεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με σχετικό Νόμο το 1951.

Το αμερικανικό εκπαιδευτικό μοντέλο λειτούργησε ως μέσο πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας. Μεγάλα φιλανθρωπικά ιδρύματα, Rockefeller, Fulbright και Ford, αφιέρωσαν σημαντικούς πόρους και προσπάθειες για την υποστήριξη «ενός μεγάλου φάσματος διεθνών εκπαιδευτικών και ακαδημαϊκών προγραμμάτων και

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

οργανισμών. Ένας μεγάλος αριθμός μελετών σχετικά με τη στήριξη που παρέχουν τα αμερικανικά ιδρύματα σε πανεπιστήμια και ινστιτούτα, σε επιστημονικά συνέδρια και περιοδικά και σε προγράμματα ανταλλαγών ανά τον κόσμο, τεκμηριώνει τη συμβολή τους και αναδεικνύει την στρατηγική τους στη διαδικασία της πολιτισμικής διείσδυσης»¹⁰⁸.

«Το μοντέλο που είχε υιοθετηθεί από την Ουάσιγκτον για τις χώρες πέραν του Ατλαντικού περιλάμβανε παρεμβάσεις στο μορφωτικό και εκπολιτιστικό τομέα, με αρμόδια την Υπηρεσία Πληροφοριών των ΗΠΑ (USIA), και στην παροχή τεχνογνωσίας, κυρίως μέσω των προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας της Υπηρεσίας Διεθνούς Ανάπτυξης (USAID) και των προκατόχων της. Κοινοί τόποι των μορφωτικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που εκπονούσαν οι ιθύνοντες της αμερικανικής βοήθειας σε ολόκληρη την υφήλιο υπήρξαν: α) ο εγγραμματισμός, καθώς συνδεόταν με το στόχο της πολιτισμικής διείσδυσης, β) η ανάπτυξη της τεχνικής– επαγγελματικής εκπαίδευσης και η ανάπτυξη της έρευνας, ως προϋποθέσεις τεχνολογικού εκσυγχρονισμού και οικονομικής ανάπτυξης και γ) η εκπαίδευση για την αριστεία και την ηγεσία, προκειμένου να διαμορφωθεί η ομάδα των θεματοφυλάκων των κοινών διατλαντικών αξιών».

Για περισσότερα από 100 χρόνια, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και η Ελλάδα συνδέονται με μία διαπολιτισμική σχέση εκπαιδευτικών ανταλλαγών και συνεργασίας. Οι εκπαιδευτικοί δεσμοί μεταξύ των δύο χωρών ανανεώνονται συνεχώς, καθώς Αμερικανοί και Έλληνες πολίτες συμμετέχουν σε διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα που λαμβάνουν χώρα και στα δύο κράτη. Εκτός αυτού, δημιουργήθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν από ιδιώτες αμερικανούς πολίτες αμερικανικά σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα που συνεργάζονται και διασυνδέονται με Αμερικανικά Πανεπιστήμια των Η.Π.Α. επί Ελληνικού εδάφους και τα οποία συνέβαλλαν στην εκπαιδευτική και πολιτιστική διπλωματία όπως: η «Γεωργική Αμερικανική Σχολή» και το «Κολλέγιο Ανατόλια» στη Θεσσαλονίκη, το

¹⁰⁸ Μπέτσας, Γιάννης (2018) Η ελληνική εκπαίδευση και ο αμερικανικός παράγοντας στη μεταπολεμική περίοδο διαθέσιμο στο: http://clioturbata.com/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/betsas_greek_education_and_usa/ [προσπελάσθηκε στις 10/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«Αμερικανικό Κολλέγιο Αθηνών», «το Αμερικανικό Κολλέγιο της Ελλάδας-Pierce», το «Κολλέγιο Deree» και η «Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών» στην Αθήνα.

Η εκπαιδευτική διπλωματία των ΗΠΑ εκπροσωπείται από τα ακόλουθα εκπαιδευτικά ιδρύματα¹⁰⁹:

- Fulbright Foundation in Greece
- American School of Classical Studies at Athens
- The American College of Greece
- ALBA Graduate Business School
- American Farm School/Perrotis College
- Anatolia College/American College of Thessaloniki
- University of Indianapolis
- College Year in Athens
- Hellenic-American Educational Foundation (Athens College-Psychiko College)
- Hellenic American University
- Hellenic American College
- Pinewood-American International School of Thessaloniki
- American Community Schools (ACS)
- City Unity College
- New York College
- International School of Athens
- Arcadia University in Greece
- School of American Law for Greece and Cyprus IIT Chicago Kent College.

Επιπρόσθετα, στην Ελλάδα λειτουργούν έξι Αμερικανικά Κέντρα Επιμόρφωσης (American Spaces) υπό την εποπτεία της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα. Το UTechLab στο Ίδρυμα Ευγενίδου, το Sparti TechLab στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Σπάρτης, το Veria TechLab στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας,

¹⁰⁹ Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα της Αμερικανικής Πρεσβείας στην Αθήνα <https://gr.usembassy.gov/el/education-culture-el/> [προσπελάσθηκε στις 15/05/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

το Corfu TechLab στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κέρκυρας, το Athens American Center (πρώην Κέντρο Τεκμηρίωσης) στην Αμερικανική Πρεσβεία και το Xanthi TechLab, Priority Space, στο Κέντρο Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, τα οποία έχουν μετασηματιστεί σε maker spaces (πολυχώρους) που εκπαιδεύουν τους νέους σε δεξιότητες σχετικές με επιστήμη και τεχνολογία με απώτερο στόχο να προάγουν την καταπολέμηση της ανεργίας στους νέους, έναν από τους βασικούς στόχους της Αμερικανικής Διπλωματικής Αποστολής¹¹⁰.

4.3.1. Το Ίδρυμα Fulbright

Το Fulbright ιδρύθηκε το 1946 από τον Αμερικανό γεροισιαστή J. William Fulbright του Arkansas ο οποίος πρότεινε ένα ψήφισμα στο Αμερικανικό Κογκρέσο, σύμφωνα με το οποίο τα κέρδη από την πώληση πλεονασματικού πολεμικού υλικού θα προορίζονταν για τη χρηματοδότηση της «προώθησης της καλής θέλησης διεθνώς, μέσα από την ανταλλαγή φοιτητών στο χώρο της εκπαίδευσης, του πολιτισμού και της επιστήμης». Ένα χρόνο αργότερα, ο Πρόεδρος Harry Truman θέσπισε τον αντίστοιχο νόμο, γνωστό και ως την Πράξη Fulbright. Πρόκειται για ένα διεθνές πρόγραμμα εκπαιδευτικών ανταλλαγών που υποστηρίζεται από την κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών και αποβλέπει στην καλλιέργεια αμοιβαίας κατανόησης ανάμεσα στο λαό των Ηνωμένων Πολιτειών και τους λαούς των άλλων χωρών. Το Πρόγραμμα Fulbright δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 155 χώρες παγκοσμίως. Απονέμονται περίπου 8.000 υποτροφίες κάθε χρόνο. Από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα έχουν επωφεληθεί με υποτροφίες 360.000 Fulbrighters¹¹¹.

Η Ελλάδα είναι η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που το 1948 υπέγραψε συμφωνία με το ίδρυμα Fulbright, το οποίο υλοποίησε το πιο φιλόδοξο αμερικανικό πρόγραμμα υποτροφιών και πανεπιστημιακών ανταλλαγών. Από το 1948 έως και σήμερα αδιάλειπτα, το Ίδρυμα στην Ελλάδα έχει απονεμίσει υποτροφίες σε Έλληνες και Αμερικανούς πολίτες και έχει προσφέρει δωρεάν συμβουλευτικές υπηρεσίες για σπουδές στις Ηνωμένες Πολιτείες σε χιλιάδες άτομα.

¹¹⁰ <https://gr.usembassy.gov/el/education-culture-el/>

¹¹¹ Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από την επίσημη ιστοσελίδα του Ιδρύματος Fulbright στην Ελλάδα <https://www.fulbright.gr/el/ypotrofies-gia-ellines-polites> [προσπελάστηκε στις 15/04/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Τα προγράμματα που χρηματοδοτεί το Fulbright είναι:

1. Πρόγραμμα Υποτροφιών Fulbright σε ξένους επιστήμονες. Το Πρόγραμμα Υποτροφιών του Ιδρύματος Fulbright προσφέρει υποτροφίες που καλύπτουν όλους σχεδόν τους επιστημονικούς κλάδους σε οποιοδήποτε αναγνωρισμένο αμερικανικό πανεπιστήμιο και εκπαιδευτικό ίδρυμα. Οι υποτροφίες, υπό μορφή οικονομικής ενίσχυσης, δίνουν την ευκαιρία σε φοιτητές, επιστήμονες, καλλιτέχνες και εκπαιδευτικούς να σπουδάσουν, να παρουσιάσουν διαλέξεις, να διενεργήσουν ανεξάρτητη έρευνα ή να παρακολουθήσουν προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης. Οι υποτροφίες του Ιδρύματος Fulbright απονέμονται στους τομείς των Τεχνών, των Ανθρωπιστικών Επιστημών, των Σπουδών Επικοινωνίας, των Κοινωνικών Επιστημών, της Επιχειρηματικής Εκπαίδευσης, των Φυσικών Επιστημών και των Εφαρμοσμένων Επιστημών. Οι υποψήφιοι επιλέγουν οι ίδιοι το αμερικανικό πανεπιστήμιο/εκπαιδευτικό ίδρυμα της προτίμησής τους και υποβάλλουν την αίτησή τους σε αυτό

2. Καλλιτεχνικό Πρόγραμμα Fulbright

Απευθύνεται σε ενεργούς/επαγγελματίες καλλιτέχνες από οποιονδήποτε χώρο των καλών τεχνών: τη δημιουργική γραφή, τη μουσική, το θέατρο, τον χορό, την περφόρμανς, τον κινηματογράφο, τη φωτογραφία και τα ψηφιακά μέσα. Σε καλλιτέχνες οι οποίοι επιθυμούν να οξύνουν τις δεξιότητές τους και να δώσουν ώθηση στη σταδιοδρομία τους, που αναζητούν ευκαιρίες για να εξελιχθούν και να γνωρίσουν την πολιτιστική σκηνή των Ηνωμένων Πολιτειών.

3. Πρόγραμμα Fulbright- Schuman

Απευθύνεται σε ευρωπαίους πολίτες με ενδιαφέρον για θέματα που άπτονται της σχέσης ΕΕ-ΗΠΑ. Το Πρόγραμμα Fulbright-Schuman, το οποίο διαχειρίζεται η Επιτροπή Εκπαιδευτικών Ανταλλαγών μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών και Βελγίου, χρηματοδοτείται από κοινού από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ και τη Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Προσφέρει οικονομική ενίσχυση για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές, έρευνα και

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

προτάσεις για διαλέξεις στα πεδία των σχέσεων ΗΠΑ-ΕΕ, της ευρωπαϊκής πολιτικής ή των ευρωπαϊκών θεσμών σε ενδιαφερόμενους αμερικανούς και ευρωπαίους πολίτες.

4. Πρόγραμμα-Διακεκριμένα Βραβεία Διδασκαλίας του Ιδρύματος Fulbright για εκπαιδευτικούς (DAI)

Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, διδάσκοντες οποιοδήποτε αντικείμενο σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Αίτηση μπορούν επίσης να υποβάλουν σχολικοί βιβλιοθηκονόμοι, υπεύθυνοι σχολικής συμβουλευτικής και καθοδήγησης, ειδικοί σχεδιασμού αναλυτικών προγραμμάτων, συντονιστές ειδικής αγωγής της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και εκπαιδευτικοί από άλλους τομείς, συμπεριλαμβανομένων διευθυντικών στελεχών που απασχολούνται με μαθητές της πρωτοβάθμιας ή/και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τουλάχιστον κατά το ήμισυ του χρόνου τους.

Το πρόγραμμα αυτό επαγγελματικής ανάπτυξης διάρκειας τεσσάρων με πέντε μηνών, που θα λάβει χώρα σε πανεπιστήμιο της Αμερικής, προσφέρει σε περίπου 54 εκπαιδευτικούς από διάφορες χώρες μια μοναδική ευκαιρία να ενισχύσουν την εμπειρογνώση τους στο αντικείμενό τους, να βελτιώσουν τις διδακτικές τους δεξιότητες, να εμβαθύνουν τη γνώση τους σχετικά με τις Ηνωμένες Πολιτείες και να εκπονήσουν ένα ατομικό ή ομαδικό πρότζεκτ. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν την παρακολούθηση μαθημάτων, την εκπαίδευση για την ανάπτυξη δεξιοτήτων ηγεσίας, επιμορφωτικά σεμινάρια τεχνολογίας, καθώς και ευκαιρίες παρατήρησης, συνδιδασκαλίας και ανταλλαγής εμπειρογνώσης σε σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των Ηνωμένων Πολιτειών.

5. Σεμινάρια Σάλτσμπουργκ

Απευθύνονται σε νέους αλλά και σχετικά έμπειρους επαγγελματίες από τους ακόλουθους κλάδους: Πολιτισμός και Τέχνες, Αμερικανικές Σπουδές, Υγεία και Περίθαλψη, και Μέσα, οι οποίοι θα αποκόμιζαν οφέλη από τη συμμετοχή τους σε ένα εντατικό, συλλογικού χαρακτήρα και στοχευμένο σεμινάριο. Το Salzburg Global Seminar, ένας από τους κορυφαίους διεθνείς εκπαιδευτικούς θεσμούς, είναι

αφιερωμένο στην προαγωγή της ανταλλαγής ιδεών σε ένα διεπιστημονικό και διαπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο λαμβάνουν μέρος συμμετέχοντες από εκατό χώρες του κόσμου. Η υποτροφία αφορά την παρακολούθηση σεμιναρίων διάρκειας πέντε ημερών στο Σάλτσμπουργκ της Αυστρίας.

4.3.2. Ελληνοαμερικανική ένωση (Hellenic American Union)

Σημαντικός φορέας εκπαιδευτικής και πολιτιστικής διπλωματίας στην Ελλάδα προσφέρει η παρουσία της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης. Πρόκειται για έναν μη-κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό οργανισμό με διεθνή παρουσία και δραστηριότητα. Από την ίδρυσή της, η Ελληνοαμερικανική Ένωση ενθαρρύνει τη δημιουργία πολυπολιτισμικής ατμόσφαιρας σε όλες τις δραστηριότητές της, καλωσορίζοντας σπουδαστές και επισκέπτες από όλον τον κόσμο. Υπολογίζεται ότι, έως σήμερα, 2.700.000 άτομα από περίπου 75 χώρες έχουν επωφεληθεί από τις υπηρεσίες της. Οι δραστηριότητες της, όπως αναφέρονται στην επίσημη ιστοσελίδα του οργανισμού¹¹² συνοψίζονται, ως ακολούθως:

- *πιστοποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς, εφαρμόζουν τις πλέον σύγχρονες θεωρίες στην διδακτική και αξιοποιούν στο έπακρο τις δυνατότητες της τεχνολογίας. Το εύρος των δραστηριοτήτων περιλαμβάνει τη διδακτική ξένων γλωσσών, την εκμάθηση Η/Υ, την επαγγελματική εκπαίδευση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση*
- *σεμινάρια και παρουσιάσεις κύρους με τη συμμετοχή κορυφαίων προσωπικοτήτων από την Ελλάδα και το εξωτερικό στο χώρο των επιχειρήσεων, της πολιτικής, της δημοσιογραφίας και της τεχνολογίας*
- *συνεργασίες με οργανισμούς και ιδρύματα στην υπόλοιπη Ευρώπη και τις ΗΠΑ, με στόχο την κατανόηση μεταξύ των λαών αλλά και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και εμπειριών σε θέματα εκπαίδευσης, τεχνολογίας και πολιτισμού*
- *ανάπτυξη, έκδοση και προώθηση εκπαιδευτικού υλικού, σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή, που συμπληρώνει ή αντικαθιστά την εκπαίδευση στην τάξη*

¹¹² Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα της Ελληνοαμερικανικής ένωσης διαθέσιμο στο: <https://www.hau.gr/?i=hau.el.about> [προσπελάστηκε στις 10/04/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

- διοργάνωση πολιτιστικών προγραμμάτων, συνεδρίων, διαλέξεων και εκθέσεων

Σημαντική είναι η συνεισφορά της Ελληνοαμερικανικής ένωσης στην προώθηση της Αγγλικής Γλώσσας και της Αμερικανικής Λογοτεχνίας και Γραμματείας στο ελληνικό κοινό, ούτως ώστε η Αγγλική γλώσσα να καταστεί η *lingua franca*, πιο διαδεδομένη ξένη γλώσσα που διδάσκεται ομιλείται αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα αλλά αποτελεί και εργαλείο που διευκόλυνε την αμερικανοποίηση του Δυτικού κόσμου και την επικράτηση των ΗΠΑ ως υπερδύναμης και ισχυρού παγκόσμιου δρώντα. Η διάδοση της Αγγλικής γλώσσας προωθείται από την ένωση μέσα από την λειτουργία του ο Κέντρο Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας και Γλωσσικών Σπουδών (CALLS), ένα κέντρο έρευνας και διδασκαλίας με δραστηριότητες όπως:

- Διδασκαλία Ξένων Γλωσσών σε ενήλικες, παιδιά και εφήβους
- Διδασκαλία γλωσσών με την υποστήριξη της τεχνολογίας
- Έρευνα σε τάξεις διδασκαλίας και σε άλλους τομείς της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας
- Πιστοποίηση δεξιοτήτων στην ξένη γλώσσα
- Εκπόνηση εργασιών διαπολιτισμικής συνειδητότητας
- Εκπαιδευτικά προγράμματα εξ αποστάσεως (*e-learning*)¹¹³

Αποστολή του Προγράμματος Αγγλικής Γλώσσας του Κέντρου Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας και Γλωσσικών Σπουδών (CALLS) της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης είναι η παροχή υποστήριξης σε μη φυσικούς ομιλητές της Αγγλικής ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες γλωσσικές δεξιότητες που θα τους καταστήσουν ικανούς να συμμετέχουν ενεργά στη διεθνή κοινότητα. Το Πρόγραμμα προσφέρει εκπαιδευτική αριστεία σε περιβάλλον υποστήριξης και προαγωγής της μάθησης και συνδέει παραγωγικά τη γλωσσική διδασκαλία με τη γλωσσική εξέταση και πιστοποίηση από το 1957 και σε συνεργασία και επίβλεψη των εξετάσεων από αναγνωρισμένα Αμερικανικά Πανεπιστήμια διεθνούς κύρους, όπως είναι το Πανεπιστήμιο του Michigan.

¹¹³ <https://www.hau.gr/?i=education.el.home>

4.4. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Σύμφωνα με το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας οι διπλωματικές διμερείς σχέσεις μεταξύ Ελλάδας και Βρετανίας χρονολογούνται από το 1834 δηλαδή από ιδρύσεως του ανεξάρτητου επίσημου ελληνικού κράτους, έχουν διελαύνει δύο παγκόσμιους πολέμους και συνεχίζονται μέχρι σήμερα μέσα από στενή συνεργασία, στο πλαίσιο της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ και σε όλο το φάσμα των διμερών σχέσεών τους, με συχνές ανταλλαγές επισκέψεων υψηλού επιπέδου, αλλά και διαβουλεύσεις σε υπηρεσιακό επίπεδο. Η Ελλάδα σήμερα διατηρεί Πρεσβεία στο Λονδίνο, καθώς και έξι επίτιμες προξενικές αρχές (Μπέλφαστ, Μπέρμιγχαμ, Εδιμβούργο, Γιβραλτάρ, Γλασκόβη, Λιντς) στη βρετανική επικράτεια. Από πλευράς του, το Ην. Βασίλειο διατηρεί Πρεσβεία (με προξενικό τμήμα) στην Αθήνα καθώς και έμμισθες αλλά και επίτιμες προξενικές αρχές.

Η Ελλάδα εκπροσωπείται στο Ηνωμένο Βασίλειο από μία πολυπληθή κοινότητα μόνιμα εγκατεστημένων Ελλήνων ομογενών, ενώ ισχυρή είναι και η παρουσία της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας, με κέντρο την Αρχιεπισκοπή Θυάτειρων και Μεγάλης Βρετανίας. Επιπρόσθετα, δραστηριοποιούνται 20 ελληνικοί πολιτιστικοί, φιλανθρωπικοί και επαγγελματικοί σύλλογοι. Στην ανώτατη εκπαίδευση υπάρχει σημαντική ελληνική παρουσία. Λειτουργούν επτά έδρες νεοελληνικών και βυζαντινών σπουδών στα πανεπιστήμια Cambridge, Oxford, East Anglia, Royal Holloway, Birmingham, King's College και London School of Economics και δύο Κέντρα Ελληνικών Σπουδών σε Πανεπιστήμιο Bristol και Reading. Ο πυρήνας της Βρετανικής Πολιτιστικής/Εκπαιδευτικής Διπλωματίας είναι το Βρετανικό Συμβούλιο. Στην Ελλάδα, η πολιτιστική παρουσία του Ην. Βασιλείου προωθείται κυρίως μέσω του Βρετανικού Συμβουλίου. Σύμφωνα με τον Βασιλειάδη¹¹⁴,

«το Βρετανικό Συμβούλιο, έχει δημιουργήσει και διευρύνει δίκτυα στο εξωτερικό, δρώντας σε λιγότερο επίσημο και πολιτικό πλαίσιο. Σε μερικές μάλιστα χώρες υπάρχουν περισσότερα από ένα γραφεία: δύο στην Ελλάδα, από τέσσερα στη Γερμανία

¹¹⁴ Βασιλειάδης (2015) *Η Διμερής Πολιτιστική Διπλωματία στο Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις*, Κάλλιππος

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

και στην Ινδία. Η δράση του ξεδιπλώνεται σε τουλάχιστον 109 χώρες. Σε όλη την υφήλιο λειτουργούν 95 κέντρα διδασκαλίας, με ένα δίκτυο 1.400 περίπου εκπαιδευτικών και 120.000 φοιτητών το χρόνο. Η χρηματοδότηση του Βρετανικού Συμβουλίου είναι τρικέφαλη. Μέρος των δραστηριοτήτων του χρηματοδοτείται από κονδύλια της κυβέρνησης, από τα έσοδα διδασκαλίας της αγγλικής και από τη λειτουργία της υπηρεσίας *Foreign Office*, ή το *Overseas Development Ministry*, μία υπηρεσία σχεδιασμού και εκτέλεσης προγραμμάτων σε όλον τον κόσμο, με έμφαση δράσης στις αναπτυσσόμενες χώρες».

Η απόφαση το 1934 από τη Βρετανική κυβέρνηση να συσταθεί ένα σώμα ειδικά σχεδιασμένο για τη διεξαγωγή πολιτιστικής προπαγάνδας για λογαριασμό της ήταν, ίσως, η πιο εποικοδομητική, ειρηνική αντίδραση απέναντι στην αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι απαιτούνται πιο θετικά μέτρα για την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της επιθετικής ξένης προπαγάνδας στα βρετανικά συμφέροντα και το κύρος. Σύμφωνα με τον Taylor (1978)¹¹⁵, το βρετανικό συμβούλιο προσέφερε μια νέα και εναλλακτική προσέγγιση στην παραδοσιακή συμπεριφορά των εξωτερικών υποθέσεων: την πρακτική της πολιτιστικής διπλωματίας. Ενώ χαρακτηριστικά αναφέρει την θέση της τότε Βρετανικής κυβέρνησης ότι «η πολιτιστική προπαγάνδα –υπό την μορφή διάδοσης των βρετανικών ιδεών και πεποιθήσεων σε μια γενική παρά συγκεκριμένη πολιτική μορφή–όχι μόνο θα χρησιμεύσει για την ενίσχυση της βρετανικής επιρροής και του κύρους στο εξωτερικό, αλλά επίσης θα προωθούσε αποτελεσματικά τα ευρύτερα ιδανικά της διεθνούς ειρήνης και κατανόησης».

Σύμφωνα, με τα στοιχεία που προέρχονται από την ιστοσελίδα¹¹⁶ του Βρετανικού Συμβουλίου, η παρουσία του στην Ελλάδα χρονολογείται από το 1938 και συνεχίζεται για 82 συνεχή έτη μέχρι σήμερα αδιάλειπτα με δύο γραφεία ένα των Αθηνών και ένα στη Θεσσαλονίκη. Οι βασικοί τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται το Βρετανικό Συμβούλιο είναι η διάδοση της Αγγλικής γλώσσας, της Αγγλικής λογοτεχνίας, του Βρετανικού πολιτισμού και του Βρετανικού τρόπου ζωής αλλά και την προβολή των βρετανικών Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων,

¹¹⁵ Taylor, Philip (1978) **Cultural Diplomacy and the British Council: 1934-1939** *British Journal of International Studies* Vol. 4, No. 3 (Oct., 1978), pp. 244-265, Cambridge University Press διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/20096842> [προσπελάστηκε στις 20/06/2020]

¹¹⁶ Βρετανικό Συμβούλιο, <https://www.britishcouncil.gr/about/greece>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

ίδρυση Κολλεγίων και Πανεπιστημίων στον υπόλοιπο κόσμο καθώς και η εκπαίδευση και κατάρτιση καθηγητών Αγγλικής.

Η Βρετανική προσέγγιση της εκπαιδευτικής διπλωματίας πέραν της διάδοσης της Αγγλικής Γλώσσας βασίζεται στην διπλωματία της γνώσης (knowledge diplomacy), όρος που αναφέρεται από την Knight (2019)¹¹⁷, και αφορά σε ένα νέο τύπο εκπαιδευτικής διπλωματίας που επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση και επίλυση κοινών κοινωνικών ζητημάτων που αντιμετωπίζουν χώρες σε όλες τις περιοχές του κόσμου και περιλαμβάνει διαφορετικά επίπεδα διμερούς και πολυμερούς συνεργασίας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά της διπλωματίας της γνώσης είναι: η ποικιλία φορέων και συνεργατών, η εστίαση του ενδιαφέροντος στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση, στην έρευνα και καινοτομία, τα διαφορετικά επίπεδα συνεργασίας, αντιμετώπιση παγκόσμιων ζητημάτων, και ενίσχυση. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Βρετανία βρίσκονται μερικά από τα κορυφαία πανεπιστήμια στον κόσμο, τα οποία προσελκύουν χιλιάδες σπουδαστές και ερευνητές κάθε χρόνο, πολλοί από τους οποίους προέρχονται από την Ελλάδα. Η φήμη και η παράδοση της Βρετανίας ως παγκόσμιο κέντρο για την επιστημονική έρευνα, καθιστά τη χώρα πόλο έλξης για μερικούς από τους μεγαλύτερους επιστήμονες στον κόσμο. Η Knight (2019)¹¹⁸ αναφέρει τρία βασικά συστατικά για την επιτυχή διπλωματία γνώσης: συνεργασία, αμοιβαιότητα και αμοιβαίο όφελος. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μέρος της επιτυχίας της διπλωματίας της γνώσης οφείλεται ακριβώς στην ανεξαρτησία δράσης των πανεπιστημίων από την επίσημη διπλωματική ατζέντα της κυβέρνησης της χώρας τους. Ο ρόλος της κυβέρνησης μπορεί να είναι υποστηρικτικός όσον αφορά στην άρση των εμποδίων και τη δημιουργία ενός γόνιμου περιβάλλοντος για τη διπλωματία της γνώσης, αντί να υπαγορεύει την κατεύθυνσή της. Η «Διπλωματία της Γνώσης» αναφέρεται στο σύνθετο σύνολο αλληλεπιδράσεων μεταξύ Διεθνών Ερευνητικών Ιδρυμάτων

¹¹⁷ Knight, Jane (2019) *Knowledge Diplomacy in Action* διαθέσιμο στο: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/research-reports/knowledge-diplomacy-action> [προσπελάσθηκε στις 20/06/2020]

¹¹⁸ Knight, Jane (2019) *Knowledge Diplomacy in Action* διαθέσιμο στο: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/research-reports/knowledge-diplomacy-action> [προσπελάσθηκε στις 20/06/2020]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Ανώτατης Εκπαίδευσης και διμερών και πολυμερών σχέσεων σε κρατικό επίπεδο. Τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας πρέπει να αντιμετωπίσουν τις παγκόσμιες προκλήσεις (π.χ. αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής, προσφυγικών κρίσεων) και, κατ'αυτόν τον τρόπο, αλλάζουν διακριτικά τις σχέσεις μεταξύ των χωρών.

Στο άρθρο της, η Knight (2019) δίνει παραδείγματα όπως το Japan–UK Research and Education Network for Knowledge Economy Initiatives (δίκτυο έρευνας και εκπαίδευσης Ιαπωνίας-ΗΒ για πρωτοβουλίες οικονομίας της γνώσης), το οποίο αποτελείται από οκτώ πανεπιστήμια στο Ηνωμένο Βασίλειο και έξι στην Ιαπωνία με εμπλοκή ερευνητικών εταιρών από τη βιομηχανία, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών για να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η αειφόρος ενέργεια, η επιχειρηματικότητα και η γήρανση των κοινωνιών. Εκτός αυτού, το έργο HOPES (Ευκαιρίες και προοπτικές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και προοπτικές για τους Σύρους) είναι ένα καλό παράδειγμα πολυμερούς διπλωματίας γνώσης που περιλαμβάνει ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας αλλά και άλλους φορείς. Μια συνεργασία μεταξύ του Campus France, του Nuffic, της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (DAAD) και του British Council, το HOPES στοχεύει στην παροχή καλύτερης πρόσβασης στην ποιοτική περαιτέρω και τριτοβάθμια εκπαίδευση για τους Σύρους πρόσφυγες στις κοινότητες υποδοχής των. Το έργο παρέχει υποτροφίες, ακαδημαϊκή συμβουλευτική και αγγλικά για μαθήματα πρόσβασης για Σύριους πρόσφυγες στην Αίγυπτο, την Τουρκία, τον Λίβανο, την Ιορδανία και το Ιράκ. Το έργο όχι μόνο χρησιμεύει στην ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ των κοινοτήτων υποδοχής και των προσφύγων, αλλά και μεταξύ των ευρωπαϊών εταιρών που εργάζονται για την υλοποίηση του έργου.

Κεφάλαιο 5^ο

Συμπεράσματα-Επισημάνσεις

Όπως εύκολα γίνεται αντιληπτό από την παραπάνω ανάλυση, η Πολιτιστική και Εκπαιδευτική Διπλωματία μπορεί να παίζει καταλυτικό ρόλο ούτως ώστε ένα κράτος, μια κοινωνία, μια ομάδα να ασκήσει εξωτερική πολιτική ήπιας ισχύος μέσω του Πολιτιστικών και εκπαιδευτικών δράσεων και μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο για την ενίσχυση των διεθνών εταιρικών σχέσεων. Επίσης, μπορεί η εκπαιδευτική διπλωματία και η διπλωματία της γνώσης να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία ανθεκτικών κοινωνιών, την αντιμετώπιση και επίλυση παγκοσμίων προκλήσεων (προσφυγικό πρόβλημα, κλιματικές αλλαγές, τρομοκρατία, ριζοσπαστικοποίηση) αλλά και με την οικονομική ανάπτυξη (μέσω των προγραμμάτων μορφωτικών ανταλλαγών, έρευνας, επαγγελματικής κατάρτισης).

Επομένως, η Πολιτιστική και Εκπαιδευτική διπλωματία είναι ένα νέο είδος διπλωματικής δραστηριότητας που διαφέρει από τις παραδοσιακές διπλωματικές πρακτικές στο οποίο στρέφονται εδώ και αρκετά χρόνια τα κράτη προκειμένου να διεισδύσουν και να επηρεάσουν προς όφελος τους άλλες χώρες. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται και η ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με στόχο την εντατική αξιοποίηση των πολιτιστικών πρωτοβουλιών της στις εξωτερικές της σχέσεις, καταστρώντας την πολιτιστική/εκπαιδευτική διπλωματία ζωτικό πυλώνα των πολιτικών της και της στρατηγικής της στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής.

Για κάποιους δρώντες-κράτη, η πολιτιστική/εκπαιδευτική διπλωματία κατέστησαν εργαλείο «πολιτισμικού ιμπεριαλισμού», πολιτιστικού επεκτατισμού και ηγεμονικής κυριαρχίας που έλαβε τη μορφή επιβολής ενός συγκεκριμένου πολιτιστικού πρότυπου, Σύμφωνα με τον Καραμπαρμπούνη (2018) ¹¹⁹

¹¹⁹ Καραμπαρμπούνης, Χ., (2018) Εθνική, Ηγεμονική και Παγκόσμια κουλτούρα, διαθέσιμο στο: <https://www.helleniculturaldiplomacy.com/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE->

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«Στο παρελθόν και κυρίως τον 17ο-19 αιώνα, τον ηγεμονισμό αυτό εξέφραζε η Γαλλία, μέσω της προηγμένης γλώσσας, λογοτεχνίας και διπλωματικής πρακτικής. Στον 20ό αιώνα, τη μερίδα του λέοντος εισπράττουν οι Ηνωμένες Πολιτείες, που φιλοδοξούν να αναλάβουν οικουμενικό ρόλο, χάρις στην κυριαρχία τους στον τομέα της βιομηχανοποίησης της ψυχαγωγίας (κινηματογράφος, μουσική ροκ και ποπ, τηλεόραση) και την υπεροχή τους στα προϊόντα της «μαζικής κουλτούρας», στα επικοινωνιακά μέσα και στην τεχνολογία». Στην ίδια λογική μπορούμε να αναφερθούμε στην ηγεμονία της Αγγλικής γλώσσας¹²⁰, ως lingua franca, η οποία ομιλείται σε όλο τον κόσμο και εξυπηρετεί οικονομικά συμφέροντα συγκεκριμένων χωρών.

Ο Καραμπαρμπούνης (2018) διακρίνει την πολιτιστική διπλωματία των κρατών ανάλογα με τον βαθμό εμπλοκής του κράτους σε δύο μεγάλες κατηγορίες: «την κρατοκεντρική, όπου το κράτος ασκεί τον κυρίαρχο ρόλο στη χάραξη της πολιτιστικής πολιτικής, αλλά και στην παροχή της κατάλληλης υποδομής και την αποκεντρωμένη, όπου το κράτος παίζει μόνο επικουρικό ρόλο. Η Γαλλία και η Γερμανία, η Ισπανία χρησιμοποιούν την κρατοκεντρική προσέγγιση ενώ η Μεγάλη Βρετανία δεν χρησιμοποίησε τον πολιτισμό ως εργαλείο για τη διεύθυνσή της στα αποικιακά κέντρα και κατένειμε τις πολιτιστικές αρμοδιότητες σε αποκεντρωμένους πολιτιστικούς φορείς. Πρόκειται για τις δύο φημισμένες υπηρεσίες, το BBC (1922) και το British Council (1934). Οι Ηνωμένες Πολιτείες, ακολουθώντας την αγγλοσαξονική αντίληψη, περιόρισε την ομοσπονδιακή κρατική παρέμβαση στο Εθνικό Ίδρυμα Ενίσχυσης των Τεχνών, αφήνοντας το κύριο βάρος της πολιτιστικής δραστηριότητας είτε στις Ομόσπονδες Πολιτείες, είτε στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει αναγνωρισθεί από τις κυβερνήσεις η σπουδαιότητα και η αναγκαιότητα της Πολιτιστικής/ Εκπαιδευτικής διπλωματίας στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής παράλληλα με την παραδοσιακή διπλωματία αλλά παρατηρείται η έλλειψη ενιαίου στρατηγικού σχεδιασμού και συντονισμού δράσεων. Σύμφωνα με την Τζουμάκα (2005)¹²¹

[%CE%B7%CE%B3%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BB%CF%84/](#) [προσπελάσθηκε στις 18/06/2020]

¹²⁰ Macedo, D., Δενδρινού Β., & Γούναρη, Β., (2010) Η Ηγεμονία της Αγγλικής Γλώσσας, Επίκεντρο, Αθήνα

¹²¹ Τζουμάκα, Ελένη (2005) Πολιτιστική Διπλωματία-Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές, εκδ. Σιδέρη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

«Ιδιαίτερος, για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, της οποίας η μακράιωνη ιστορία, η γλώσσα αλλά και ο πολιτισμός είναι προνομιακό όχημα προώθησης της εικόνας και των θέσεων της χώρας, η σοβαρή και τεκμηριωμένη ενασχόληση με το νέο αυτό πεδίο είναι απαραίτητη».

Αν εξετάσουμε τις περιπτώσεις χωρών που έχουν αναπτύξει με επιτυχή τρόπο την πολιτιστική/εκπαιδευτική διπλωματία, όπως η Μεγάλη Βρετανία (Βρετανικό Συμβούλιο), οι ΗΠΑ (Ιδρυμα Fulbright), θα διαπιστώσουμε πως αυτές οι χώρες έχουν αναθέσει σε ανεξάρτητους φορείς την άσκηση αυτού του τύπου διπλωματίας, ο οποίος βρίσκεται υπό την εποπτεία της Κυβέρνησης αλλά δρά ανεξάρτητα. Το Ελληνικό μοντέλο είναι τελείως διαφορετικό, τείνει να είναι κρατοκεντρικό και μάλλον εσωστρεφές, καθώς εμπλέκει διάφορους φορείς και Υπουργεία (Υπουργείο Πολιτισμού, Υπουργείο Παιδείας κλπ) με αποτέλεσμα να μην υπάρχει μια ενιαία στοχοθεσία, ένα συντονισμένο πλάνο δράσης, μία ενιαία γραμμή. Οι στόχοι της Ελληνικής Εκπαιδευτικής Διπλωματίας θα πρέπει να στραφούν προς:

1. Την περαιτέρω ενίσχυση των δεσμών με την Ελληνική ομογένεια και τον απόδημο Ελληνισμό. Και δεν αναφερόμαστε μόνο στους Έλληνες δεύτερης και τρίτης γενιάς που ζουν στο εξωτερικό. Με την οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας πολλοί νέοι Έλληνες μετανάστευσαν σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη για εύρεση εργασίας και πρέπει να διατηρηθεί ζωντανή η διασύνδεσή τους με την Ελλάδα, τον Ελληνικό πολιτισμό και την Ελληνική γλώσσα.
2. Την ενίσχυση και χρηματοδότηση για την διάδοση της Ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό, τόσο σε Έλληνες, όσο και σε ξένους υπηκόους που ενδιαφέρονται για την Ελληνική γλώσσα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από τη δημιουργία ινστιτούτων γλωσσών της Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού κατά το πρότυπο των Ινστιτούτων Γκαίτε, Θερβάντες, του Ιταλικού Ινστιτούτου κ.λπ.
3. Την ενίσχυση των υπαρχόντων αλλά και δημιουργία νέων εδρών Ελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας σε ξένα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και τη διασύνδεσή των με Ελληνικά Πανεπιστήμια μέσα από ανταλλαγές φοιτητών και Καθηγητών που θέλουν να διδάξουν στο εξωτερικό.
4. Την αναβάθμιση και ενίσχυση του ρόλου των Συντονιστών Εκπαίδευσης του Εξωτερικού, με αύξηση των αρμοδιοτήτων τους και συνεργασία με τους

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

μορφωτικούς ακολούθους των Πρεσβειών της χώρας μας στο εξωτερικό οι οποίοι όχι μόνο θα καταγράφουν ελλείψεις, αδυναμίες, προβλήματα αλλά θα μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να επεμβαίνουν, με δράσεις. Οι Συντονιστές Εκπαίδευσης αποτελούν κατά κάποιο τρόπο Διπλωμάτες της Εκπαίδευσης, γι' αυτό και ο τρόπος επιλογής τους θα πρέπει να συμπεριλάβει και άλλα κριτήρια, όπως υψηλό επίπεδο γλωσσομάθειας αλλά το πιο ουσιαστικό, εξειδικευμένες σπουδές στις Διεθνείς σχέσεις και στην Διπλωματία, στην Διοίκηση Εκπαιδευτικών Οργανισμών και όχι απλώς τη μοριοδότηση διδακτορικού τίτλου σε κάποιο επιστημονικό πεδίο μακρινό και άσχετο με τις Διεθνείς Σχέσεις και την Διπλωματία κι στα χρόνια προϋπηρεσίας του εκπαιδευτικού.

5. Την Ενίσχυση των Ελληνικών σχολείων Εξωτερικού, τόσο με χρηματοδότηση, όσο και με περισσότερο εκπαιδευτικό δυναμικό, το οποίο αποσπάται για να καλύψει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των Ελληνοπαίδων του Εξωτερικού, Παροχή κινήτρων σε εκπαιδευτικούς να αποσπασθούν και να διαμείνουν ιδιαιτέρως σε περιοχές ανά τον κόσμο με δυσκολίες και επικινδυνότητα (Αφρική, Λατινική Αμερική).

6. Την Έμφαση στην Διπλωματία της γνώσης δηλαδή στην έρευνα, την Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και ανάδειξη της χώρας σε περιφερειακό κέντρο εκπαίδευσης με στόχο την προσέλκυση ξένων φοιτητών, γεγονός που θα δώσει ώθηση και στην οικονομία. Θα μπορούσαν να λειτουργούν ιδιωτικά Πανεπιστήμια παράλληλα με τα κρατικά τα οποία με ελκυστικά προγράμματα σπουδών θα μπορούν να φέρουν φοιτητές από άλλες χώρες. Αξίζει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο ότι το όφελος για το Ηνωμένο Βασίλειο από αλλοδαπούς φοιτητές εκτιμάται σε τουλάχιστον 8 δισ. λίρες ετησίως, ενώ για τις ΗΠΑ σε 27 δισ. Δολάρια. Σύμφωνα με την Κεραμέως (2018)¹²², σε άρθρο της στην Καθημερινή, «η Ελλάδα θα μπορούσε να προσελκύσει 110.000 ξένους φοιτητές και παράλληλα να περιορίσει τις εκροές Ελλήνων φοιτητών στο εξωτερικό, με άμεσο όφελος της τάξεως του 1,8 δισ. ευρώ ετησίως».

Τα παραπάνω είναι κάποιες επισημάνσεις οι οποίες θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη από τους ιθύνοντες για την χάραξη εκπαιδευτικής διπλωματίας χωρίς να σημαίνει ότι ήδη δεν υλοποιούνται όλα αυτά, η επιτυχία των οποίων είναι σε άμεση συνάρτηση με την οικονομική

¹²² Κεραμέως, Ν., (2018)

<https://www.kathimerini.gr/995607/article/epikairothta/politikh/51-logoi-gia-thn-idrysh-mh-kratikwn-kai-idiwtikwn-panepisthmiwn>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

κατάσταση της χώρας. Αν υπάρξει συντονισμός ενεργειών, μία ενιαία στρατηγική στην άσκηση της πολιτιστικής και εκπαιδευτικής διπλωματίας της χώρας, μπορούν να επιτελεσθούν θεαματικά και ποιοτικά άλματα που μπορούν να αναδείξουν την Ελλάδα, την οικουμενικότητα της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού και την ακτινοβολία του Ελληνικού πνεύματος, να ισχυροποιήσουν τη θέση της ως δρώντα στο διεθνές σύστημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασίου, Βρετού, Γκότα & Et al (2020) Θέματα Ελληνικής Πολιτιστικής Διπλωματίας, Εκδόσεις του Ιδρύματος Διεθνών Νομικών Μελετών Καθ. Ηλία Κρίστη και Δρ. Α. Σαμαρά-Κρίστη, Αριθ. τεύχους: 34, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- Βασιλειάδης, Ν & Σ. Μπουτσιούκη (2015) Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις, ΣΕΑΒ, Αθήνα
- Βασιλειάδης, Ν., (2015) *Η Διμερής Πολιτιστική Διπλωματία στο Πολιτιστική Διπλωματία. Ελληνικές και Διεθνείς διαστάσεις*, Κάλλιπος, Αθήνα
- Γιανναράς, Χ., (2003) *Πολιτιστική Διπλωματία Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού*, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα
- Γκόβαρης, Χ., & Ι. Ρουσσάκης (2008) *Ευρωπαϊκή ένωση: Πολιτικές στην Εκπαίδευση*, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα
- Ετήσιο Προεδρικό Μήνυμα στο Κογκρέσο, 3 Δεκεμβρίου, 1912.
- Καρβουναράκης Θ., (2013) *Η τέχνη της Διπλωματίας*, Εκδ. Θύραθεν
- Λιαλιούτη, Ζ., (2019) *Ο «ΑΛΛΟΣ» Ψυχρός Πόλεμος. Η Αμερικανική Πολιτιστική Διπλωματία στην Ελλάδα, 1953-197, ΠΕΚ (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης)*
- Macedo,D., Δενδρινού Β., & Γούναρη, Β., (2010) *Η Ηγεμονία της Αγγλικής Γλώσσας*, Επίκεντρο, Αθήνα
- Μαρινάκη, Μ., (2019) *Κριτική Ανάλυση της Εκπαιδευτικής Διαχείρισης της κρίσης στην Ελλάδα*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα
- Μητσάκου, Α., (2013) *Η Σύγχρονη Διπλωματία της Εκπαίδευσης στο Η Διπλωματία της Εκπαίδευσης-Foreign Affairs, The Greek Edition, Τεύχος Μαΐου, 2013*
- Μπαλαφούτα, Β., (2017) *Από Την Παλιά Στη Νέα Διπλωματία: Νέοι Τρόποι*,

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών &
Ευρωπαϊκών Σπουδών

**Νέοι Δρόντες, Νέοι Τομείς Και Νέα Επίπεδα Διπλωματίας
Η Άσκηση Διπλωματίας Σε Περιφερειακό Επίπεδο,
Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, Ελληνική Εταιρεία
Περιφερειολόγων Επιστημόνων, vol. 0(1), σελ. 29-44.**

- Πασιάς, Γ., (2006). *Ευρωπαϊκή Ένωση και Εκπαίδευση*, Αθήνα, Gutenberg.
- Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α. (2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική*.
Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Τσαούσης, Δ. (2000) *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική. Βασικά Κείμενα για
την Παιδεία, την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση*. Αθήνα,
ΚΕΚΜΟΚΟΠ
- Τζουμάκα, Ε., (2005) *Πολιτιστική Διπλωματία-Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές
Προοπτικές*, εκδ. Σιδέρη
- Χριστογιάννης, Γ. (2006). *Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία*, Έλλην, Αθήνα
- Aguilar, M., (1998), *Cultural Diplomacy and Foreign Policy: German-
American Relations, 1955-1968*, Peter Lang Publishing, Νέα
Υόρκη, σ. 8.
- Barston, R., (2006) *Modern diplomacy*, Pearson Education, p. 1
- Bull, H., (2001) *Η άναρχη κοινωνία*, Αθήνα, Εκδόσεις Ποιότητα, σελ. 223-225
- Carr, E., (1939) *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939 Εισαγωγή στη μελέτη των
διεθνών σχέσεων*, Δ' έκδοση 2011, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα
- Glasius, M. and Kaldor, M. (2006), *A Human Security Doctrine for Europe:
Project, Principles, Practicalities*, London and New York:
Routledge
- Hocking, B. (2005) 'Rethinking the 'New' Public Diplomacy', in Melissen, Jan
(Ed.), *The New Public Diplomacy* New York: Palgrave
Macmillan; p. 28 - 43.
- Marx, *Gesammelte Schriften*, i. σελ. 84
- Nye, J., (2004) *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York:
Public Affairs
- Nye, J. (2009) *Soft Power and Cultural Diplomacy* (adapted from a speech

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

delivered at Syracuse University Cultural Diplomacy Symposium New York, Sept. 20,2009). Cultural Diplomacy.

- Snow, N. (2009) *Rethinking Public Diplomacy*. Routledge Handbook for Diplomacy. New York. Routledge
- Watson A., (1984). *Diplomacy, the Dialogue between States*, Methuen, London

II. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Βλάσης (2020) Χαιρετισμός στο φόρουμ-διαδικτυακή συζήτηση, που διοργάνωσε την Πέμπτη (18 Ιουνίου) η γενική γραμματεία Δημόσιας Διπλωματίας, Θρησκευτικών και Προξενικών Υποθέσεων του υπουργείου Εξωτερικών, με θέμα: «Turning the Tide: How to reverse a negative image: The case of Greece», διαθέσιμο στο: <https://www.pagenews.gr/2020/06/19/politiki/blasis-i-dimosia-diplomatia-zotiko-meros-tis-epirrois-enos-kratous/> [προσπελάσθηκε στις 02/07/2020]
- Καραμπαρμπούνης, Χ., (2018) Εθνική, Ηγεμονική και Παγκόσμια κουλτούρα, διαθέσιμο στο: <https://www.helleniculturaldiplomacy.com/%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B7%CE%B3%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BB%CF%84/> [προσπελάσθηκε στις 18/06/2020]
- Καρβούνης, Α., (2017) *Διπλωματία Πόλεων IV Η Πολιτιστική Διπλωματία των Διεθνών Δικτύων Πόλεων*, ΕΘΝΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΠΑΦΗΣ «ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ, 2014-2020», Υπουργείο Εσωτερικών, Αθήνα διαθέσιμο στο: <https://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomat4-08112017.pdf> [προσπελάσθηκε στις 10/06/2020]
- Καψάσκης, (2017) https://www.huffingtonpost.gr/petros-kapsaskis/_11344_b_16287696.html
- Κελλανίδης, Μ «Η εκπαιδευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο διαδικασίας της ενσωμάτωσης», διαθέσιμο στο: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/kelpanidis.htm> [προσπελάσθηκε στις 29/05/2018]
- Κεραμέως, Ν., (2018) <https://www.kathimerini.gr/995607/article/epikairothta/politikh/51-logoi-gia-thn-idrysh-mh-kratikwn-kai-idiwtikwn-panepisthmiwn>
- Μητσάκου, Αλίκη (2013), *Η σύγχρονη Διπλωματία της Εκπαίδευσης* στο Foreign Affairs, The Hellenic Edition Τεύχος Μάιος 2013, διαθέσιμο στο

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών &
Ευρωπαϊκών Σπουδών

<http://www.archive.gaaec.org/files/Foreign%20Affairs%20May%202013.pdf>
[προσπελάσθηκε στις 15/04/2020]

- Μπέτσας, Γ., (2018) *Η ελληνική εκπαίδευση και ο αμερικανικός παράγοντας στη μεταπολεμική περίοδο* διαθέσιμο στο:
http://clioturbata.com/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/betsas_greek_education_and_usa/ [προσπελάσθηκε στις 10/05/2020]
- Πασιάς, Γ. Η εκπαιδευτική πολιτική της ΕΕ: πολιτικές διακυβέρνησης και εκμάθησης στη μετρήσιμη «Ευρώπη της γνώσης» διαθέσιμο στο:
<http://impschool.gr/deltio-site/?p=829> [προσπελάσθηκε στις 18/05/2018]
- Σερβιτζόγλου, Μ., (2020) Δημόσια Διπλωματία: Μία Διπλωματία για τον πολίτη, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/demosia-diplomatia-mia-diplomatia-gia-ton-polite-gr_5ed9db75c5b6f4e9bed795b9
[προσπελάσθηκε στις 29/06/2020]
- Τσαούση, Γ.Χ., (2018) «Ο ρόλος της Διπλωματίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα» διαθέσιμο στο
<https://www.pellanews.gr/arthrografia/%E2%80%9C%CE%BF-%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CE%BC%CE%AD%CF%87%CF%81%CE%B9-%CF%83%CE%AE%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B1%E2%80%9D>
- Χριστοδούλου Α., *Αξίες της UNESCO στην εκπαίδευση του 21^{ου} αιώνα*, διαθέσιμο στο
<http://nata.webpages.auth.gr/wpcontent/uploads/2013/02/26.%CE%91%CE%9E%CE%99%CE%95%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%A3-UNESCO%CE%A3%CE%A4%CE%97%CE%9D%CE%95%CE%9A%CE%A0%CE%91%CE%99%CE%94%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97%CE%A4%CE%9F%CE%A521%CE%9F%CE%A5%CE%91%CE%99%CE%A9%CE%9D%CE%91.pdf> [προσπέλαση στις 02/06/2020]
- Christou, G., **The European Union's Human Security Discourse: Where are we now?** Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/42617349.pdf>
- Cull, N., (2008) Public Diplomacy in a Changing World, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 616(1):6-8 διαθέσιμο στο:
https://www.researchgate.net/publication/277443540_Public_Diplomacy_in_a_Changing_World [προσπελάσθηκε στις 15/05/2020]
- Brok, E. & S. Costa (2016) «Προς μια στρατηγική της ΕΕ για διεθνείς πολιτιστικές σχέσεις», Πρόταση Ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων & Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας (2016/2240(INI)), διαθέσιμο στο:
https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0220_EL.html
[προσπελάσθηκε στις 05/05/2020]
- Hyungseok Kang, (2013) *Reframing Cultural Diplomacy: International Cultural Politics of Soft Power and the Creative Economy*, Culture, Media &

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

Creative Industries King's College London διαθέσιμο στο:

<http://culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2011-08-loam/Reframing-Cultural-Diplomacy-International-Cultural-Politics-of-Soft-Power-and-the-Creative-Economy-Hyungseok-Kang.pdf>

- Hone K., (2015) What is Diplomacy? Towards Education Diplomacy? <https://www.diplomacy.edu/blog/what-diplomacy-towards-education-diplomacy>
- Judit Éva FÜRJÉSZ (2013) **The role of cultural institutes in the European integration**, διαθέσιμο στο: http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant-papers/2013-06-iscd-italy/Judit_va_FRJSZ.pdf [προσπελάσθηκε στις 12/05/2020]
- Knight, J., (2019) *Knowledge Diplomacy in Action* διαθέσιμο στο: <https://www.britishcouncil.org/research-policy-insight/research-reports/knowledge-diplomacy-action> [προσπελάσθηκε στις 20/06/2020]
- Nye, J., (2012). "China's Soft Power Deficit To catch up, its politics must unleash the many talents of its civil society". *The Wall Street Journal* διαθέσιμο στο: <https://www.wsj.com/articles/> [προσπελάσθηκε στις 20/04/2020]
- Taylor, P., (1978) Cultural Diplomacy and the British Council: 1934-1939 *British Journal of International Studies* Vol. 4, No. 3 (Oct., 1978), pp. 244-265, Cambridge University Press διαθέσιμο στο: <https://www.jstor.org/stable/20096842> [προσπελάσθηκε στις 20/06/2020]
- EICR-Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Πολιτιστικών Διαδρομών <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/about-the-eicr> [προσπελάσθηκε στις 25/05/2020]
- EURYDICE https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/home_el [προσπελάσθηκε στις 31/05/2020]
- Eurlex, Οδηγία 89/48 <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Ac11022b>
- Συνθήκη του Μάαστριχτ, διαθέσιμο στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:xy0026&from=EL> [προσπελάσθηκε στις 26/05/2020]
- Συνθήκη του Άμστερνταμ, διαθέσιμη στο: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:a15000&from=EL> [προσπελάσθηκε στις 27/05/2020]
- Διακήρυξη της Μπολόνια διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:c11088&from=EL> προσπελάσθηκε στις 25/05/2020]
- Στρατηγικό πλαίσιο-Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020 http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework_el
- Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Ασφάλεια <https://www.consilium.europa.eu/en/documentspublications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

- Η Διακήρυξη της Χιλιετίας
https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=41&Itemid=10
- Μοντέλο Ηνωμένων Εθνών διαθέσιμο στο:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD [προσπελάστηκε στις 20-05-2020]
- Σχολεία Πρέσβεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/ypourgeio-paideias/327018_sholeia-presbeis-toy-eyropaikoy-koinoboylioy-diloseis
- Αμερικανική Πρεσβεία στην Αθήνα <https://gr.usembassy.gov/el/education-culture-el/> [προσπελάστηκε στις 15/05/2020]
- Fulbright στην Ελλάδα <https://www.fulbright.gr/el/ypotrofies-gia-ellines-polites> [προσπελάστηκε στις 15/04/2020]
- Ελληνοαμερικανική Ένωση διαθέσιμο στο:
<https://www.hau.gr/?i=hau.el.about> [προσπελάστηκε στις 10/04/2020]
- Ελληνικό Ινστιτούτο Πολιτιστικής Διπλωματίας
<https://www.helleniculturaldiplomacy.com/>
- Βρετανικό Συμβούλιο, <https://www.britishcouncil.gr/about/greece>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_16_2074
- Υπουργείο Εξωτερικών <https://www.mfa.gr/eidika-themata-exoterikis-politikis/politistike-diplomatia/>
- CEDEFOP www.cedefop.europa.eu
- EUNIC πληροφορίες διαθέσιμες στο <https://www.eunicglobal.eu/> [προσπελάστηκε στις 25/05/2020]
- Eunic Strategic Framework 2020-2024 πληροφορίες διαθέσιμες στο:
<file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/eunic-strategic-framework-2020-2024-final.pdf>
- European Union Global Strategy (2016), διαθέσιμο στο:
https://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf [προσπελάστηκε στις 11/05/2020]
- European Commission https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/bilateral-agreements-and-worldwide-cooperation-27_el [Προσπελάστηκε στις 10/05/2020]
- European Parliament School Ambassadors Programme
<https://www.europarl.europa.eu/greece/resource/static/files/-.-2019-2020.pdf>
- Teachers4Europe <https://www.teachers4europe.eu/el/>
- Jean Monnet <https://www.iky.gr/el/erasmusplus-jeanmonnet>
- <https://www.e-nomothesia.gr/kat-nomothesia-genikou-endiapherontos/n-3566-2007.html>
- The UN General Assembly resolution 66/290 entitled “Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome”,
<https://www.unocha.org/sites/dms/HSU/Publications%20and%20Products/GA%20Resolutions%20and%20Debate%20Summaries/GA%20Resolutions.pdf>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Οι αρμοδιότητες και το έργο των Συντονιστών Εκπαίδευσης ορίζονται με το **Άρθρο 11** του **νόμου 4415/2016 (ΦΕΚ 159, τ. Α)**,¹²³ όπου αναφέρονται τα ακόλουθα:

«Το έργο των Συντονιστών Εκπαίδευσης αφορά τους ακόλουθους τομείς και περιλαμβάνει την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων στην περιοχή ευθύνης τους:

α. Συμβουλευτικό επιστημονικό τομέα: αα) Συμβουλευτική και υποστηρικτική εργασία για τους εκπαιδευτικούς, που αποσπώνται ή προσλαμβάνονται σε εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.ββ) Διοργάνωση σε κάθε σχολικό έτος ενδοσχολικών σεμιναρίων επιμόρφωσης δια ζώσης ή και με μεθόδους ψηφιακής διδασκαλίας από απόσταση για τους εκπαιδευτικούς της περιοχής ευθύνης τους σε συνεργασία με τους προϊσταμένους παιδαγωγικής καθοδήγησης της ημεδαπής. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ορίζονται σε ετήσια βάση οι σύμβουλοι των ειδικοτήτων των αποσπασμένων εκπαιδευτικών. Οι υποχρεώσεις και τα καθήκοντα είναι ίδια με των σχολικών συμβούλων της ημεδαπής και καθορίζονται από την υπουργική απόφαση υπ' αριθμ. Φ.353.1/324/105657/Δ1/2002 υπουργική απόφαση (Β'1340). Η επικοινωνία θα γίνεται με τηλεδιάσκεψη. β. Διοικητικό-κοινωνικό-μορφωτικό τομέα:

αα) Διοίκηση και συντονισμό των εκπαιδευτικών μονάδων, σύμφωνα με το ισχύον νομικό καθεστώς των χωρών υποδοχής, ββ) Συνεργασία με τις ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές για την εφαρμογή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής και συνεργασία με τους ομογενειακούς φορείς. γγ) Συνεργασία με τους φορείς ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό για την ενίσχυση, το συντονισμό και τη στήριξη των ενεργειών που αφορούν τη λειτουργία των εκπαιδευτικών μονάδων και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού.

¹²³ <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ekpaideuse/nomos-4415-2016.html>

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ Τμήμα Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών

δδ) Συνεργασία με τις ξένες διοικητικές, σχολικές, κυβερνητικές και τοπικές αρχές για την επίλυση προβλημάτων λειτουργίας των εκπαιδευτικών μονάδων και την προώθηση των δίγλωσσων προγραμμάτων σπουδών.

εε) Τήρηση στοιχείων και δεδομένων σε ψηφιακή μορφή για τον προσδιορισμό των υπηρεσιακών αναγκών για τις αποσπάσεις εκπαιδευτικών στις εκπαιδευτικές μονάδες και διαβίβασή τους στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, και, στ) Σύνταξη ετήσιας έκθεσης για την υπάρχουσα κατάσταση και τη λειτουργία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στην περιοχή ευθύνης τους που συμπεριλαμβάνει και την έκθεση για τον προγραμματισμό και τη βιωσιμότητα των εκπαιδευτικών μονάδων.

γ. Εποπτικό τομέα: αα) Εποπτικό και καθοδηγητικό έργο για την εφαρμογή των διοικητικών, παιδαγωγικών και άλλων οδηγιών και αποφάσεων του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και ενημέρωση του Υπουργείου με κατάλληλες εισηγήσεις για την εξειδίκευση και την εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής. ββ) Μέριμνα για τη σύνταξη και τη διαβίβαση στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ετήσιων εκθέσεων ανάλογα με τα ισχύοντα στην ημεδαπή για την αξιολόγηση κάθε εκπαιδευτικού της περιοχής ευθύνης τους. γγ) Μέριμνα για τη σύνταξη έκθεσης αξιολόγησης του εκπαιδευτικού και του έργου του, από το ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο εξωτερικό, στο οποίο υπηρετεί ο εκπαιδευτικός, και διαβίβαση στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας/Θρησκευμάτων.

4. Οι Συντονιστές Εκπαίδευσης ασκούν στην περιοχή ευθύνης τους πειθαρχικές αρμοδιότητες στους εκπαιδευτικούς και στους διοικητικούς υπαλλήλους, που αποσπώνται ή προσλαμβάνονται για τις εκπαιδευτικές μονάδες, ίδιες με τις πειθαρχικές αρμοδιότητες που έχουν οι Διευθυντές των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης της ημεδαπής.

5. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ύστερα από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων μπορεί να καθορίζονται και πρόσθετες αρμοδιότητες των Συντονιστών Εκπαίδευσης. Καθορίζεται επίσης η έδρα, η περιοχή ευθύνης τους και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

